DNB

DNB-konsernet

RISIKO- OG KAPITALSTYRING

Redegjørelse i henhold til Pilar 3

2013

INNHOLD

2 INNLEDNING

3 VIKTIGSTE UTVIKLINGSTREKK

5 RISIKOSTYRING OG RAMMESTRUKTUR I DNB

5 Styring og kontroll av risiko i DNB
6 Risikoappetitt
7 Risikomåling og risikojustert kapital
8 Kapitalavkastning
9 Stresstesting
9 Gjenopprettingsplan

10 KAPITALSTYRING

10 Juridisk struktur og konsolideringsregler
10 Vurdering av risikoprofil, kapitalbehov og regulatorisk kapitalnivå
12 Kapitaldekning

23 KREDITTRISIKO

23 Utvikling i kredittrisiko i 2013
23 Generelt om kredittrisiko
24 Styring og måling av kredittrisiko
26 Oversikt over kreditteksponeringer
31 IRB-systemet
34 Kredittrisiko målt etter IRB-metoden
38 Kredittrisiko – standardmetoden
39 Motpartsrisiko for derivater
39 Investering i verdipapirisering

40 MARKEDSRISIKO

40 Utvikling i markedsrisiko i 2013
40 Generelt om markedsrisiko
41 Styring og måling av markedsrisiko
43 Markedsrisiko i DNB Livsforsikring

45 FORSIKRINGSRISIKO

45 Utvikling i forsikringsrisiko i 2013
45 Generelt om forsikringsrisiko
45 Styring og måling av forsikringsrisiko

47 OPERASJONELL RISIKO

47 Utvikling i operasjonell risiko i 2013
47 Generelt om operasjonell risiko
47 Styring og måling av operasjonell risiko

49 FORRETNINGSRISIKO

49 Utvikling i forretningsrisiko i 2013
49 Generelt om forretningsrisiko
49 Styring og måling av forretningsrisiko

50 LIKVIDITETSRISIKO OG BALANSESTYRING

50 Utvikling i likviditetsrisiko i 2013
50 Generelt om likviditetsrisiko
50 Styring og måling av likviditetsrisiko
52 Likviditetsporteføljen

55 INFORMASJON OM DNBS GODTGJØRELSESORDNING

INNLEDNING

Rapporten inneholder informasjon om risikostyring, risikomåling og kapitaldekning i henhold til kravene i kapitalkravsforskriftens Pilar 3. Rapporten oppdateres årlig. Opplysninger om kapitaldekning og minimumskrav til ansvarlig kapital oppdateres kvartalsvis. I vedlegg finnes ytterligere opplysninger i form av tabeller. Pilar 3-rapporten er ikke underlagt revisjon.

Metodene som anvendes for beregning av kapitalkrav for kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko (Pilar 1) er beskrevet i dokumentet. Videre inneholder rapporten informasjon om bankens interne måling, rapportering og styring av risiko (Pilar 2). Metodene for beregning av risikojustert kapital (økonomisk kapital), samt bruken av denne i bankens styring er også beskrevet. I beregningene av økonomisk kapital blir også andre risikotyper enn de som er dekket av kapitalkravene kvantifisert.

Viktige hendelser i 2013

- Det ble oppnådd politisk enighet i EU om nytt regelverk for kapitaldekning i kredittinstitusjoner og verdipapirforetak, CRR og CRD IV.
- DNB tapte en sak i Høyesterett knyttet til to lånefinansierte strukturerte produkter og ble dømt til å betale erstatning til saksøker. Som en konsekvens ble det regnskapsført en avsetning på 450 millioner kroner til inndekning av mulige erstatninger til andre kunder som har gjort lånefinansierte investeringer i enkelte strukturerte produkter.
- Porteføljen av personkunder og små og mellomstore bedrifter i Polen ble overført til en polsk bank i henhold til tidligere inngått salgsavtale.
- DNB var fortsatt eneste nordiske bank som ble tatt opp i Dow Jones Sustainability Index, DJSI. DJSI er en global indeks som måler prestasjoner på områdene økonomisk bærekraft, samfunn og miljø, og omfatter de 10 prosent beste bedriftene innen hver bransje.
- Finansdepartementet innførte ny forskrift om motsyklisk kapitalbuffer på mellom 0 og 2,5 prosent. Bufferen ble i desember fastsatt til 1 prosent som startverdi og vil gjelde fra 30. juni 2015.
- Finansdepartementet fastsatte nye regler for hvordan bankenes boliglån skal vektes i kapitaldekningsberegningene.
- Det svenske eiendomsmeglerselskapet Svensk Fastighetsförmedling AB ble solgt i desember.

NORGES LEDENDE FINANSKONSERN

DNB er Norges største finanskonsern med en forvaltningskapital på 2 640 milliarder kroner per 31. desember 2013. Selskapets største aksjonær er Staten v/Nærings- og fiskeridepartementet med 34 prosent, og nest størst er Sparebankstiftelsen DNB med 9,9 prosent.

Konsernet har et komplett tilbud av finansielle tjenester innenfor blant annet lån, sparing, rådgivning, eiendomsmegling, forsikring og pensjon for person- og bedriftskunder.

DNB er blant verdens ledende banker innenfor sine internasjonale satsingsområder, spesielt energi, shipping, fiskeri og havbruk. Banken er representert i 20 land over hele verden og har rundt 150 bankkontorer i Norge.

VIKTIGSTE UTVIKLINGSTREKK

Risikobildet utviklet seg positivt gjennom 2013 til tross for at veksten i verdensøkonomien som ventet ble svak og norsk økonomi viste tegn til avmatting. Aksjemarkedene utviklet seg positivt gjennom året og risikopåslagene i penge- og kreditt-markedene gikk ned. Vekstutsiktene for industrilandene er bedret og det er økt tillit til at EU klarer å håndtere de stats-finansielle utfordringene i eurosonen. Dette henger nært sammen med de fremskritt som er gjort for å etablere tro-verdige mekanismer for å løse problemene i banksektoren i EU.

Veksten i norsk økonomi avtok i 2013. Boligprisene falt i siste del av året. Styringsrenten ble holdt stabil på 1,5 prosent, og de varslede renteøkningene er blitt skjøvet ut i tid. Kronen var på et rekordsterkt nivå på starten av året, men svekket seg gjennom året med i alt 11 prosent mot et konkurranseveid snitt av andre valutaer. Mot euro har den norske kronen svekket seg med 14 prosent. Sammen med en mer ekspansiv finanspolitikk og fortsatt lave renter, vil lavere kronekurs bidra til å dempe nedgangen i norsk økonomi.

Rammeverket for risikoappetitt ble implementert 1. januar 2013, og skal sikre at risikostyring blir integrert i konsernets styringsprosesser. Rammeverket skal gi en helhetlig og balansert oversikt over virksomhetens risiko og består av 15 utsagn med tilhørende grenseverdier for risiko.

DNB-konsernet ble i 2013 pålagt av Finanstilsynet å utarbeide en gjenopprettingsplan (recovery plan) etter anbefaling fra European Banking Authority. Planen skal sikre at konsernet kan gjenopprettes fra en svært alvorlig stressituasjon, uten involvering eller støtte fra myndigheter. Gjenopprettingsplanen utarbeides som en integrert del av konsernets risiko- og kapital-styringsrammeverk, og inntrer først ved brudd på forhånds-definerte indikatorer.

DNB reviderte i 2013 sin konsernretningslinje for kapitalisering på bakgrunn av de nye regulatoriske kravene. Innen utgangen av 2016 skal finanskonsernet ha en ren kjernekapitaldekning på 13,5 – 14,0 prosent og en total kapitaldekning på 17,0 til 18,0 prosent.

EU har gjennomført Basel III gjennom en forordning, CRR, som også vil gjøres gjeldende for norske banker gjennom EØS-avtalen. I Pilar 3-rapporten vises den antatte effekten av disse reglene på konsernets rene kjernekapitaldekning per 31.12.2013 og basert på DNBs fortolkning av dem.

Det kortsiktige likviditetsrisikomålet (LCR), har holdt seg stabilt over 100 prosent i 2013. Ved utgangen av 2013 viste LCR totalt 106,9 prosent, samt 108,6 og 186,9 prosent for henholdsvis euro og dollar.

Utvikling i kapitaldekning

DNB-konsernet hadde ved utgangen av 2013 en ren kjerne-kapitaldekning beregnet etter Basel III-regelverket på 13,6 prosent, opp fra 12,1 ett år tidligere. Se kapittel «Kapital-styring». Norske myndigheter vurderer fortsatt norske banker etter overgangsregler i henhold til Basel II. Målt etter dette var ren kjernekapitaldekning på 11,8 prosent og en totalkapital-dekning på 14,0 prosent. For ett år siden var tilsvarende tall henholdsvis 10,7 og 12,6 prosent.

Uvektet kjernekapitalandel (leverage ratio) i henhold til tolk-ningen av Baselkomiteens retningslinjer fra januar 2014, var 5,3 prosent ved utgangen av 2013. Dette er god margin i forhold til foreslått minstekrav på 3 prosentw.

Utvikling i risikojustert kapital

Netto risikojustert kapital ble redusert med 3,3 milliarder gjen-nom året, til 76 milliarder kroner ved utgangen av 2013.

Beregningen av risikojustert kapital er beskrevet i kapittel «Risikostyring og rammestruktur i DNB».

UTVIKLING I KAPITALDEKNING, BASEL II MED OVERGANGSREGEL

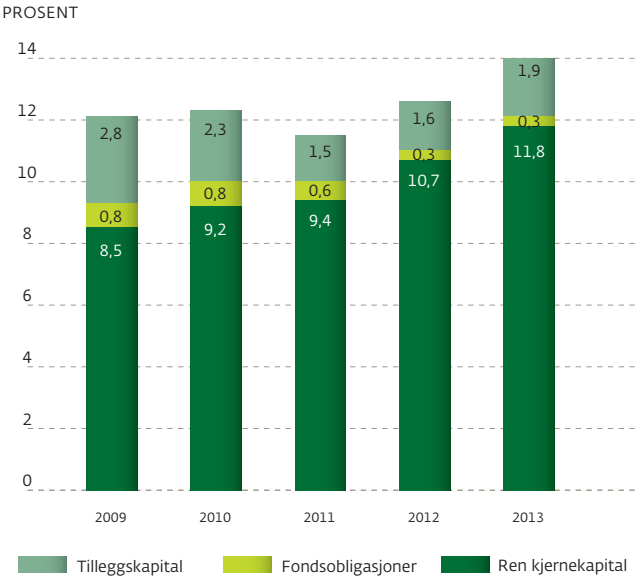

Tabellen viser utvikling i risikojustert kapital for utgangen av 2012 og 2013.

RISIKOJUSTERT KAPITAL			DNB-KONSERNET
Milliarder kroner	31.12.2013	31.12.2012	Endring
Kredittrisiko	57,2	59,1	(1,9)
Markedsrisiko	8,2	7,9	0,3
Markedsrisiko i livsforsikring	10,2	13,5	(3,2)
Forsikringsrisiko	1,9	1,7	0,2
Operasjonell risiko	10,7	9,8	0,9
Forretningsrisiko	4,8	4,6	0,2
Brutto risikojustert kapital	93,2	96,7	(3,6)
Diversifiseringseffekt *	(17,2)	(17,5)	0,3
Netto risikojustert kapital	76,0	79,3	(3,3)
Diversifiseringseffekt i prosent av brutto RK	18,5 %	18,1 %	0,4 %

** Diversifiseringseffekten gjelder den risikoreduserende effekten konsernet oppnår ved at ulike risikotyper ikke kan påregnes å medføre tap samtidig.*

Den målte kredittkvaliteten var stabil og god for de fleste kredittområdene i 2013. Til tross for en svak økning i kreditt-volum i 2013, gikk risikojustert kapital for kreditt ned med 1,9 milliarder kroner. Reduksjonen skyldtes blant annet redusert eksponering mot shipping. Kredittkvaliteten i de fleste porte-føljene var stabil og god gjennom året.

Markedsrisikoen i livsforsikring ble redusert fra utgangen av 2012 til utgangen av 2013. Plasseringene i aksjer og obligasjoner ble redusert mot slutten av året. Aksjer utgjorde i underkant av 6 prosent ved utgangen av 2013. Det ble også i 2013 solgt næringseiendommer som reduserte markedsrisikoen. Samtidig økte bufferkapitalen gjennom året.

Det var ingen vesentlige endringer i rammene for markedsrisiko i 2013. Markedsverdiendringer på swapkontrakter som inngås i forbindelse med konsernets langsiktige finansiering av utlån, basisswapper, inngår ikke i målingen av risikojustert kapital for markedsrisiko.

Risikojustert kapital for operasjonell risiko er basert på sjablong-metoden i kapitalkravsforskriften.

RISIKOSTYRING OG RAMMESTRUKTUR I DNB

STYRING OG KONTROLL AV RISIKO I DNB

Styrende organer i DNB-konsernet samt risikostyring og internkontroll er illustrert i figuren under. Risikostyring og internkontroll bygger på tre forsvarslinjer:

- Førstelinjeforsvar er den operative ledelsens styring og internkontroll, herunder prosesser og aktiviteter for å nå fastsatte mål knyttet til effektiv drift, pålitelig finansiell rapportering og etterlevelse av lover og regler.
- Andrelinjeforsvar er uavhengige funksjoner som overvåker og følger opp den operative ledelsens styring og internkontroll. Andrelinjeforsvaret har ansvar for å sette premisser for risikostyring, for koordinering på tvers av organisasjonen og for risikorapportering.
- Tredjelinjeforsvar er Konsernrevisjonen, som gjennomgår og vurderer konsernledelsens samlede styring og internkontroll. Konsernrevisjonen er uavhengig av administrasjonen og rapporterer til styret i DNB ASA.

Risikostyring er et strategisk virkemiddel som skal bidra til oppnåelse av konsernets mål. Med strategisk virkemiddel menes i denne sammenheng at risikostyring anerkjennes som et ledelsesverktøy som vil kunne gi selvstendige bidrag til konsernets verdiskapning.

Risikostyringen i DNB har som hovedmål å optimalisere forholdet mellom tapsrisiko og inntjeningsmulighet i et langsiktig perspektiv. Risikostyringen innebærer at lønnsomhet vurderes i forhold til risiko, samtidig som konsernet sikres mot uønsket risiko.

Et fundament i god risikostyring er sterk kultur som kjennetegnes ved høy bevissthet om risiko og risikohåndtering i organisasjonen. Felles rammeverk for risikostyring gir grunnlag for utvikling av kulturen og en effektiv styring av konsernet.

ILLUSTRASJON AV STYRENDE ORGANER I DNB-KONSERNET

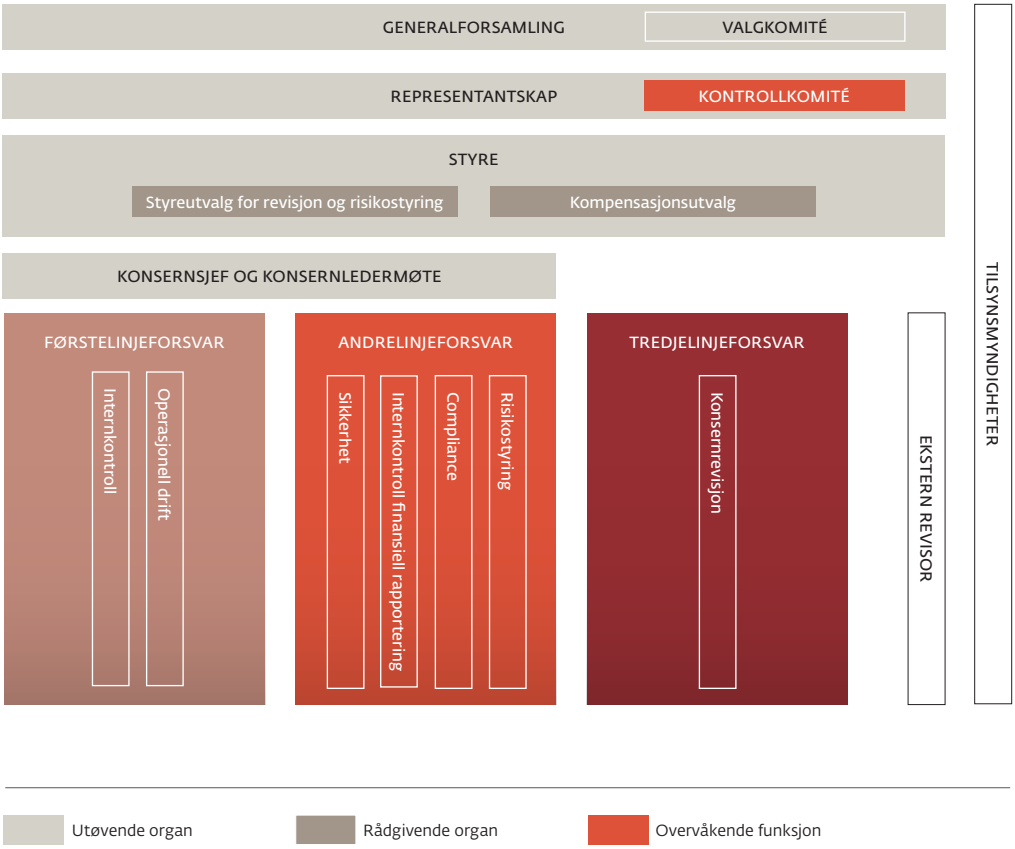

Organisering og fullmaktstruktur

- *Styret*. Styret i DNB ASA fastsetter langsiktige mål for risikoprofil. Risikoprofilen operasjonaliseres gjennom rammeverket for risikostyring, herunder fastsettelse av fullmakter og risikoappetitt.
- *Fullmakter*. Det skal foreligge fullmakter for bevilgninger og posisjons- og handlerammer på alle vesentlige finansielle områder. Alle fullmakter er personlige. Fullmakter besluttes i styret sammen med overordnede rammer og kan delegeres i organisasjonen, men enhver videre delegering skal godkjennes og følges opp av nærmeste overordnede leder.
- *Årlig gjennomgang av rammer*. Risikorammene vurderes minst årlig i tilknytning til budsjett- og planarbeidet.
- *Uavhengige risikostyringsfunksjoner*. Risikostyringsfunksjoner og utvikling av risikostyringsverktøy foregår i enheter som er uavhengig av virksomheten i de enkelte forretningsområdene.

Oppfølging og anvendelse

- *Ansvarliggjøring*. Alle ledere er ansvarlige for risiko innen eget område, og må derfor ha full innsikt i og forståelse av risikobildet til enhver tid.
- *Risikorapportering*. Risikorapporteringen i konsernet skal sikre at alle ledere har nødvendig informasjon om risikonivå og -utvikling. For å sikre kvalitet og tilstrekkelig uavhengighet blir risikorapporteringen organisert og ledet av enheter som er uavhengige av de operative virksomhetene.
- *Kapitalvurdering*. Konsernets kapitalsituasjon og risiko vurderes og oppsummeres i en kvartalsvis risikorapport til styret.
- *Anvendelse av risikoinformasjon*. Risiko inngår i styringen og oppfølgingen av forretningsområdene. Allokering av kapital er risikobasert og avkastning på allokert kapital inngår i prising av produkter, resultatmåling og oppfølging av forretningsområdene.

Relevante risikomål

- *Risikoappetitt*. Risikoappetitt er risikoen konsernet er villig til å akseptere for å realisere konsernets mål. DNB innførte fra 2013 et eget rammeverk for risikoappetitt som skal sikre en helhetlig oppfølging og styring av risiko i konsernet.
- *Ett felles mål for risiko i konsernet*. Konsernets risiko tallfestes i form av risikojustert kapital (økonomisk kapital), som beregnes for hovedkategorier av risiko og for alle forretningsområder i konsernet.
- *Supplerende risikomål*. Risiko følges også opp gjennom supplerende risikomål som er tilpasset virksomheten i de enkelte forretningsområdene, for eksempel måling av posisjoner mot rammer, nøkkeltall og porteføljerisikomål.

DNBs konsernpolicy for risikostyring er retningsgivende for konsernets samlede arbeid med risikostyring og beskriver ambisjonene, holdningene og arbeidet med risiko. Konsernpolicy for risikostyring revurderes regelmessig. Gjeldende policy ble vedtatt og gjort gjeldende fra og med 14. mars 2013 og lyder som følger:

1. All virksomhet i konsernet medfører risiko. Evnen til å håndtere risiko er kjernen i finansvirksomhet og en forutsetning for verdiskapning over tid.
2. I DNB er risiko inndelt i seks hovedkategorier som er gjenstand for særlig måling og styring: Kredittrisiko, markedsrisiko, operasjonell risiko, forsikringsrisiko, likviditetsrisiko og forretningsrisiko.
3. DNBs mål for risikonivå settes gjennom risikoappetittmålsetninger. DNB har som mål å ha en lav risikoprofil.
4. Konsernet skal kun påta seg risiko som forstås og kan følges opp og skal ikke bli forbundet med virksomhet som kan skade dets omdømme.
5. Kulturen i konsernet skal kjennetegnes av transparente metoder og prosesser som understøtter god risikostyring.
6. Styret fastsetter konsernets risikoappetittmålsetninger.
7. Alle ledere har ansvar for risiko innen eget ansvarsområde og skal derfor ha nødvendig innsikt i og forståelse av eget risikobilde.
8. Ansvar for å inngå avtaler som påfører konsernet risiko, delegeres ut i organisasjonen gjennom personlige fullmakter og rammer.
9. Risikostyringsfunksjoner og utvikling av risikostyringsverktøy skal organiseres i enheter som er uavhengige av de enheter som utøver forretningsvirksomheten.
10. Konsernets arbeid og løsninger innen risikostyring skal være ledende i forhold til sammenlignbare aktører.
11. Risiko skal identifiseres, måles, styres og kommuniseres på en helhetlig og konsistent måte og risikoreduserende tiltak skal følges opp.
12. Risiko og risikojustert lønnsomhet skal inngå som en integrert del av styringen i DNB og skal være et sentralt element i alle strategiske beslutninger.
13. Risiko i konsernet tallfestes gjennom beregning av risikojustert kapital som utledes av virksomheten i den enkelte enhet. Risiko følges også opp gjennom supplerende risikomål som er tilpasset risikotype og forretningsområde.
14. Alle nivåer i organisasjonen skal ha tilgang til relevant og aktuell risikoinformasjon.
15. Konsernets arbeid med risikostyring skal regelmessig kontrolleres og etterprøves.

RISIKOAPPETITT

Rammeverket for risikoappetitt ble implementert 1. januar 2013, og skal sikre at risikostyringen blir integrert i konsernets styringsprosesser på en tydelig måte. Rammeverket skal gi en helhetlig og balansert oversikt over virksomhetens risiko og består av 15 utsagn som definerer konsernets risikoappetitt. For å støtte opp om rammeverket er det etablert styringsprinsipper og definert rutiner og ansvar for DNB-konsernet. Målsatt risikoprofil vil også reflekteres i andre deler av rammeverket for risikostyring, herunder fastsettelse av fullmakter og rammer for operativ styring. Styret fastsetter langsiktige mål for risikoprofilen gjennom risikoappetitt. Rammeverket skal vurderes minst årlig. Styret foretar også en regelmessig gjennomgang av risikonivå, rammestruktur og rapportering for relevante risikokategorier.

Måling og oppfølging

Rammeverket for risikoappetitt består av utsagn som omfatter de former for risiko som vurderes å ha størst betydning for DNB-konsernet og som samlet gir et godt bilde av risikoen. Tabellen viser hvilke risikotyper og tilhørende måleparametere som er valgt.

RISIKOTYPER	MÅLEPARAMETER
Lønnsomhet og inntjening	Inntjeningsvolatilitet
	Risikojustert avkastning
Kapitaldekning	Ren kjernekapitaldekning
	Solvenskapital (SCR)
	Ambisjon kredittrating
Markedsrisiko	Markedsrisko
Kredittrisiko	Porteføljekonsentrasjoner
	Kredittkvalitet
	Kredittvekst
Likviditetsrisiko	Liquidity coverage ratio (LCR)
	Net stable funding ratio (NSFR)
	Innskuddsdekning
Operasjonell risiko	Operasjonell risiko
	IT-risiko
Omdømmerisiko	Omdømmerisiko

Rammeverket for risikoappetitt operasjonaliseres i forretnings- og støtteområdene blant annet gjennom fastsettelse av risikoindikatorer og tilhørende mål i styringssystemet. Gjennom å følge spesielt tilpassede risikoindikatorer for de ulike enhetene i konsernet, sikrer man en gjennomgående oppfølging av at risikoen holdes innenfor ønsket nivå. Risikoindikatorer er uttrykt enten som rammer for kvantifiserbar risiko, eller kvalitative vurderinger av risikonivå. De trenger ikke være uttrykt gjennom de samme måleparametrene som brukes på konsernnivå, men de må understøtte samme risikotype og vise samme utvikling. Gjennom løpende oppfølging av disse måltallene sikres at de risikoene som er utpekt som de mest sentrale også er gjenstand for oppfølging og diskusjon i operative deler av organisasjonen.

Styringsprinsipper
Som en del av rammeverket for risikoappetitt er det utarbeidet styringsprinsipper, rutiner samt ansvar som gjelder hele DNB-konsernet. Dette er viktig for å sikre at risikostyring blir integrert i organisasjonens øvrige styringsprosesser. Risikoappetitt skal fungere som et uavhengig referansepunkt for å vurdere konsekvensene av organisasjonens strategiske og finansielle planer.

- **Eierskap:** Rammeverket for risikoappetitt eies av styret. Alle endringer i rammeverket og styringsprinsippene må godkjennes av styret.
- **Årlig gjennomgang:** Rammeverket for risikoappetitt skal vurderes minst årlig etter initiativ av konsernets chief risk officer (CRO). Den årlige gjennomgangen skal finne sted uavhengig av den strategiske og finansielle planprosessen.
- **Rapportering:** Det skal være en månedlig rapportering av faktisk risikonivå i konsernet i form av en "trafikklysvurdering". Basert på denne rapporteringsstrukturen er det laget rutiner for hvordan risikoer som nærmer seg et kritisk nivå, skal følges opp og håndteres i forhold til risikoappetittutsagnene. Det samme gjelder risikoer som har oversteget disse nivåene.
- **Ansvar:** Det skal utpekes en eier innen administrasjonen av hvert enkelt risikoappetittutsagn. Denne vil være ansvarlig for oppfølging og eventuelle handlingsplaner dersom risikonivåene overstiges.

RISIKOMÅLING OG RISIKOJUSTERT KAPITAL

DNB beregner økonomisk kapital, kalt risikojustert kapital, for konsernets hovedkategorier av risiko. I beregningen benyttes en simuleringsmodell, totalrisikomodellen, som beregner uventet tap både for de enkelte risikoformene og for konsernet samlet. Beregningene omfatter alle vesentlige resultatenheter, kunder og produkter. Kvantifiseringen er basert på statistiske sannsynlighetsfordelinger for de ulike risikoformene på bakgrunn av historiske data. I tilfeller der historiske data ikke har tilstrekkelig kvalitet, benyttes også skjønnsmessige vurderinger.

Modellen simulerer først tapsrisikoen forbundet med de ulike risikokategoriene separat før den samlede risikoen beregnes. Det oppstår en diversifiseringseffekt når risikoene vurderes sammen, ettersom det er usannsynlig at alle tapshendelser inntreffer samtidig. Diversifiseringseffektene mellom risikokategorier og forretningsområder innebærer at konsernets risikojusterte kapital blir lavere enn om forretningsområdene hadde vært selvstendige selskaper.

DNB har fastsatt at risikojustert kapital skal tilsvare 99,97 prosent av mulige uventede tap med en tidshorisont på ett år. Det er et nivå som samsvarer med målsettingen om AA-rating for ordinære langsiktige innlån.

Risikokategorier
I DNB er risiko inndelt i seks hovedkategorier som er gjenstand for særlig måling og styring: Kredittrisiko, markedsrisiko, operasjonell risiko, forsikringsrisiko, likviditetsrisiko og forretningsrisiko.

Kredittrisiko (eller motpartsrisiko) er risiko for økonomisk tap som skyldes at konsernets kunder (motparter) ikke oppfyller sine betalingsforpliktelser overfor DNB. Kredittrisiko vedrører alle fordringer på kunder/motparter, i hovedsak utlån, men også ansvar i henhold til andre utstedte kreditter, garantier, rentebærende verdipapirer, ubenyttede kreditter og interbankplasseringer, samt motpartsrisiko som oppstår gjennom derivathandel med valuta- og rentederivater. Dessuten er det viktige innslag av motpartsrisiko i den oppgjørsrisiko som oppstår i forbindelse med betalingsformidling og oppgjør av inngåtte kontrakter.

Kredittrisiko omfatter også konsentrasjonsrisiko, herunder risiko knyttet til store engasjement med samme kunde, konsentrasjon innenfor geografiske områder, næringer eller med likeartede grupper av kunder. Restrisiko er risikoen for at sikkerheter ved et engasjement er mindre effektive enn forventet.

Markedsrisiko er risiko for tap som oppstår som følge av åpne posisjoner i valuta-, rente- råvare-, og egenkapitalmarkedene. Risikoen er knyttet til resultatvariasjoner som følge av endringer i markedspriser eller -kurser. Markedsrisiko inkluderer både risiko som oppstår gjennom ordinære handelsaktiviteter og risiko som oppstår som en del av bankaktiviteter. Dessuten er konsernet eksponert for markedsrisiko gjennom DNB Livsforsikring ASA. Risikoen her er at finansavkastningen ikke vil være tilstrekkelig for å dekke forpliktelsene selskapet har i avtalene med kundene.

Forsikringsrisiko er risiko knyttet til virksomheten i DNB Livsforsikring ASA og DNB Skadeforsikring AS, og gjelder endringer i forsikringsforpliktelsene, blant annet som følge av endringer i forsikringstakernes levealder og uførhet for livsforsikringsvirksomheten. I skadeforsikring er forsikringsrisikoen knyttet til hyppighet og størrelse på de erstatninger som selskapet er forpliktet til.

Operasjonell risiko er risikoen for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil, eller eksterne hendelser. Operasjonell risiko omfatter også compliancerisiko, som er risikoen for tap forårsaket av brudd på lover og regler eller tilsvarende forpliktelser, samt juridisk risiko. Dette er en risiko som ofte følger av problemstillinger omkring dokumentasjon og tolkning av kontrakter og varierende rettspraksis der konsernet driver virksomhet.

Forretningsrisiko er risiko knyttet til svingninger i resultatet på grunn av endringer i eksterne forhold som markedssituasjonen, myndighetenes reguleringer eller bortfall av inntekter som følge av svekket omdømme. Omdømmerisiko er ofte en konsekvens av andre risikoformer. Håndteringen av konsernets forretningsrisiko skjer i første rekke gjennom strategiprosessen og ved løpende arbeid for å ta vare på og forbedre konsernets omdømme. Ved fastsettelse og oppfølging av konsernets risikoappetitt er omdømmerisiko skilt ut som et eget temaområde.

Likviditetsrisiko er risikoen for at konsernet ikke er i stand til å kunne innfri sine forpliktelser ved forfall, samt risikoen for at konsernet ikke klarer å møte sine likviditetsforpliktelser uten at kostnaden ved dette øker dramatisk. Likviditet er helt avgjørende for finansiell virksomhet, men denne risikokategorien vil ofte være betinget, i den forstand at den først blir synlig når andre hendelser skaper bekymring for konsernets evne til å gjøre opp for seg.

Likviditetsrisiko kvantifiseres ikke som risikojustert kapital, men følges opp blant annet gjennom rammestyring og stresstester. For flere detaljer rundt styring av likviditetsrisiko, se kapittel 9.

BRUTTO RISIKOJUSTERT KAPITAL FORDELT PÅ RISIKOTYPE PER DESEMBER 2013

PROSENT

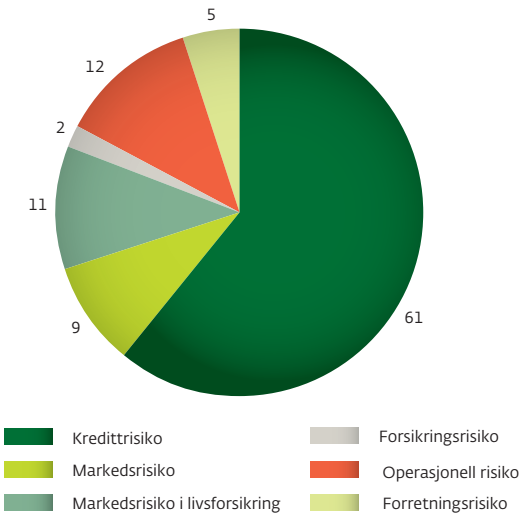

Annen risiko. I tillegg til overnevnte risikoformer er konsernet eksponert mot strategisk risiko som kan defineres som risikoen for resultatbortfall som følge av at konsernet ikke greier å utnytte de strategiske muligheter som finnes. Konsernets strategiske risiko er ikke gjenstand for spesiell måling eller rapportering, men blir fast diskutert som et ledd i de årlige strategiprosesser.

KAPITALAVKASTNING

DNBs langsiktige finansielle måltall er å oppnå en egenkapitalavkastning (ROE) på over 12 prosent i 2016. En konkurransedyktig egenkapitalavkastning er nødvendig for at DNB skal fremstå som attraktiv i markedet. Målet vil være krevende å nå ettersom økende kapitalkrav gir en stadig større kapitalbase som skal forrentes.

DNB benytter risikojustert avkastning i styring og intern rapportering av virksomheten på ulike organisasjonsnivåer. Avkastningen måles i forhold til allokert kapital til områdene. Allokert kapital skal være risikobasert, men på aggregert nivå representere en tilnærming til eksterne krav og skal så langt som mulig reflektere det kapitalbehovet virksomheten påfører konsernet. Basis for allokeringen til enkeltengasjementer og transaksjoner vil være eksternt regelverk kombinert med interne vurderinger av risiko i virksomheten. Dette sikrer sammenlignbarhet mellom ulike enheter i konsernet.

DNB benytter følgende begreper i målingen av risikojustert lønnsomhet:

- **Economic profit** er definert som ROE fratrukket markedets avkastningskrav på allokert kapital til virksomheten. Avkastningskravet er differensiert mellom ulike typer virksomhet basert på observasjoner av markedets risikopremier. Avkastningskravet bygges opp som et krav etter skatt ved en justert kapitalverdimodell (CAPM). Economic profit og kapitalavkastning måles både i forhold til regnskapsførte og normaliserte resultater.
- **REKA, RE**gnskapsført **KA**pitalavkastning er definert som regnskapsført resultat etter nedskrivninger og skatt målt i forhold til allokert kapital for virksomheten og benyttes for måling av historiske resultater og for vurdering av planer i en kort tidshorisont.
- **RIKA, RI**sikojustert **KA**pitalavkastning er definert som et normalisert, risikojustert resultat etter skatt i forhold til allokert kapital. I normalisering av resultatet erstattes regnskapsførte nedskrivninger med normaliserte tap beregnet over en konjunktursyklus. RIKA benyttes for vurderinger av oppnådde resultater, planer i et lengre tidsperspektiv samt i prisingsbeslutninger.

REKA og RIKA benyttes parallelt i måling av et områdes avkastning. Ved å normalisere resultatet for svingninger i tap på utlån (justere for tilfeldige svingninger i nedskrivninger), gir RIKA et bedre bilde på avkastningsnivået i et lengre tidsperspektiv, mens REKA viser et bilde på den realiserte avkastningen i øyeblikket samt forventet avkastning i nær framtid.

STRESSTESTING

Stresstesting er et viktig styringsverktøy i DNB for å vurdere risikoen for tap på kreditteksponeringer ved negative endringer i de makroøkonomiske rammevilkårene. Stresstester kan også brukes til å illustrere de korresponderende endringene i kapitaldekningen.

DNBs kredittporteføljer er stresstestet årlig for å identifisere kritiske drivere for utviklingen i kredittrisiko og kapitaldekning. Bankkonsernet benytter stresstester som del av konsernets risiko- og kapitalvurderingsprosess (ICAAP). I tillegg benyttes stresstester i kapitalplanprosessen for å anslå hvordan endringer i det makroøkonomiske bildet vil påvirke behovet for kapital. Endringsomfanget vil avhenge både av kvaliteten på porteføjene og hvordan det makroøkonomiske scenarioet er spesifisert. Stresstesting av spesifikke risikoelementer i enkeltporteføljer er ikke obligatorisk, men kan utføres i forbindelse med analyser av utvalgte sektorer. Banken gjennomførte i 2013 stresstester av porteføljene til DNB Boligkreditt og DNB Næringskreditt.

I 2011 deltok DNB for første gang i stresstest av europeiske storbanker, som var koordinert av European Banking Authority (EBA) og nasjonale tilsynsmyndigheter. Bankkonsernet hadde et tilstrekkelig nivå på kapitalen i disse scenarioene, men det var behov for kapitaltilførsel i DNB Bank ASA fra holdingselskapet for å nå de nye kapitalkravene satt av EBA. Ny stresstest i regi av EBA vil bli gjennomført i løpet av tredje kvartal 2014.

EBA har gitt anbefalinger for stresstesting som DNB bruker som rettesnor for hvordan stresstester skal implementeres i organisasjonen.

Stresstester utført av myndighetene

Norges Bank utførte stresstester av norske bankers soliditet i rapporten Finansiell stabilitet 2013. I stresstestene simuleres utviklingen i bankenes kapitaldekning ved et kraftig realøkonomisk tilbakeslag, med et markert fall i oljeprisen, økte påslag i pengemarkedene og reduserte boligpriser. Stresstestene er utført for tre bankgrupperinger: DNB Bank ASA, Nordea Bank Norge ASA og et aggregat av de fire største sparebankene utenom DNB. Stresstestene er utført for bankkonsern og bygger på offentlig tilgjengelige regnskapsdata. Det ble ikke gjort en særskilt analyse av risikoen for tap for den enkelte banks utlån utover å ta hensyn til fordelingen mellom utlån til foretaks- og husholdningssektoren. I stresstestene øker utlånstapene for DNB til 1,7 prosent av samlede utlån i 2015.

Norges Bank ser på to ulike alternativer, ett hvor bankene holder utlånsrentene oppe gjennom økte marginer, og ett hvor de ikke klarer å øke marginene. Økte rentemarginer gir bedre resultat før tap, og medvirker til at bankenes resultater faller mindre enn økningen i tap alene skulle tilsi. I alternativet med økte rentemarginer vil kapitaldekningen ligge stabilt i de største bankene, og for DNB Bank ASA øker ren kjernekapitaldekning fra 10,5 prosent i 2013 til 10,8 prosent i 2016. I alternativet uten marginøkning faller ren kjernekapitaldekning for DNB til 9,6 prosent.

Interne stresstester

I forbindelse med prosessen rundt finansiell plan blir det utarbeidet et stresstestscenario, som godkjennes av Asset & Liability Committee (ALCO). Scenarioet består av et konsistent sett av makroøkonomiske variabler som er anslått for en framskrivingsperiode på tre år. Disse variablene oversettes deretter til modellspesifikke variabler for å kunne utføre stresstester på de ulike kredittporteføljene. I modellene blir sannsynligheten for mislighold (PD) for hver enkelt kunde stresset. Videre blir modellene for tapsgrad (LGD) og eksponering ved mislighold (EAD) også utsatt for det samme makroøkonomiske sjokket.

På grunnlag av resultatene fra stresstestingen av kredittmodellene beregnes kapitalbehovet for bankkonsernet ved det definerte scenarioet. PD-modellene er ikke fullt ut sykliske, det vil si at PD-verdiene i modellen varierer mindre enn observert misligholdsfrekvens over et konjunkturforløp. I tillegg vil risikovektet volum være mindre syklisk enn PD-verdien som inngår i beregningen. Derfor må overgangen fra modellberegnede IRB-tall til anslag på faktiske nivå av nye mislighold og tap ta hensyn til IRB-systemets kalibreringsnivå og grad av syklikalitet. I tillegg må den nåværende posisjonen i den økonomiske syklusen tas hensyn til.

DNB bruker også skreddersydde scenarier ved stresstester av datterselskaper, forretningsområder og spesifikke porteføljer. Scenarioene kan bestå av færre makroøkonomiske variabler og/eller mer direkte endringer i de ulike risikoparametrene i modellen, avhengig av behovet til de ulike forretningsområdene.

GJENOPPRETTINGSPLAN

DNB-konsernet ble i 2013 pålagt av Finanstilsynet å utarbeide en gjenopprettingsplan (recovery plan) etter anbefaling fra European Banking Authority. En slik plan er et krav i følge EUs utkast til «Recovery and Resolution Directive». Planen skal sikre at konsernet kan gjenopprettes fra en svært alvorlig stressituasjon, uten involvering eller støtte fra myndigheter. Gjenopprettingsplanen utarbeides som en integrert del av konsernets risiko- og kapitalstyringsrammeverk, og inntrer først ved brudd på forhåndsdefinerte indikatorer. Brudd på indikatorene utløser en grundig vurdering av situasjonen og om tiltak skal gjennomføres. Dersom gjenoppretting ikke lar seg gjennomføre vil en avviklingsfase (resolution) inntre, hvor offentlige myndigheter er ansvarlig for å etablere en plan for denne fasen.

Gjenopprettningsplanen inneholder følgende beskrivelser:

- Strategisk analyse av DNB-konsernet og samfunnskritiske funksjoner utført av DNB
- Operasjonelle og juridiske avhengigheter eksternt og internt i konsernet
- Styringsprosesser i gjenopprettingsplanlegging og ved iverksettelse av planen
- Krisescenarier som kan utløse en gjenopprettingssituasjon
- Gjenopprettingstiltak som kan forbedre konsernets kapitaldekning og likviditetssituasjon
- Forberedende tiltak for å sikre gjennomføring av gjenopprettingstiltakene
- Kommunikasjonsplan i en krisefase

KAPITALSTYRING

JURIDISK STRUKTUR OG KONSOLIDERINGSREGLER

I konsernregnskapet for DNB ASA inngår DNB Bank ASA, DNB Livsforsikring ASA, DNB Asset Management Holding AS og DNB Skadeforsikring AS. Alle datterselskapene er 100 prosent eid.

DNB-KONSERNET – JURIDISK STRUKTUR PER 31. DESEMBER 2013

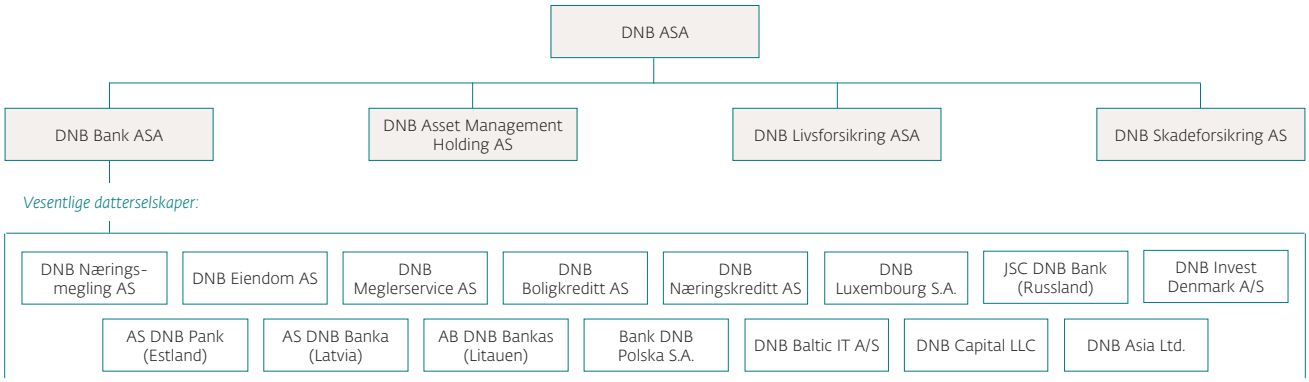

DNB avlegger konsernregnskap i samsvar med IFRS. Ved utarbeidelse av konsernregnskap elimineres konserninterne transaksjoner, balanser og urealiserte gevinster og tap på transaksjoner mellom enheter i konsernet. For kapitaldekningsberegning gjelder egne konsolideringsregler regulert i Konsolideringsforskriften. Ansvarlig kapital og nominelle beløp benyttet ved beregning av risikovektet volum vil avvike fra DNB-konsernets regnskap, fordi tilknyttede selskap som i regnskapet er vurdert etter egenkapitalmetoden er forholdsmessig konsolidert i forhold til eierandel i kapitaldekningen.

INVESTERINGER I TILKNYTTEDE SELSKAPER PER 31.12.2013

Beløp i millioner kroner	Eierandel i prosent	Eierandeler	Risikovektet [1] volum
Eksportfinans AS	40	100 793	6 549
Amports Inc.	29	851	191
Relacom Management AB	31	4 446	435
Andre tilknyttede selskaper	-	638	165

1) DNBs andel

VURDERING AV RISIKOPROFIL, KAPITALBEHOV OG REGULATORISK KAPITALNIVÅ

I henhold til allmennaksjeloven skal alle selskaper til enhver tid ha en egenkapital som er forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i selskapet. Kapitaldekningsregelverket stiller minstekrav til ansvarlig kapital og omfatter kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko. I tillegg er det krav om at finansinstitusjonene må gjennomføre en intern kapitalvurderingsprosess (Internal capital adequacy assessment process, ICAAP).

Kapitalvurderingen skal også omfatte risikotyper som ikke inngår i beregning av minstekravet, og reflektere at kvantifisering av risiko er basert på metoder og data som inneholder usikkerhet. Vurderingen av kapitalbehovet skal være framtidsrettet og ta hensyn til forretningsplaner, vekst og tilgang til kapitalmarkedene. Kapitalbasen skal være tilstrekkelig til å komme gjennom en nedgangskonjunktur med negative resultater og redusert tilgang til ny kapital. Egenvurderingen rapporteres til Finanstilsynet. Som ledd i tilsynsprosessen utarbeider Finanstilsynet årlig en samlet risikovurdering for konsernet, og gir en tilbakemelding om konsernets kapitalisering.

Forslag til nye internasjonale regulatoriske krav til kapital og likviditet for banker ble utarbeidet av Baselkomiteen i 2010 (Basel III). EU har gjennomført disse reguleringene i sitt nye kapitalkravsdirektiv, (CRD IV) og gjennom en tilhørende forordning (CRR). Det nye regelverket trådte i kraft fra 1. januar 2014. I Norge ble viktige deler av Basel III-regelverket gjennomført i lovgivningen med virkning allerede fra 1. juli 2013. Styret har som del av konsernets risiko- og kapitalvurderingsprosess en dialog med Finanstilsynet om konsernets kapitalisering. Konsernet reviderte i 2013 sin konsernretningslinje for kapitalisering på bakgrunn av de nye regulatoriske kravene. Innen utgangen av 2016 skal finanskonsernet ha en ren kjernekapitaldekning på 13,5 – 14,0 prosent og en total kapitaldekning på 17 til 18 prosent. Det er fastsatt en opptrappingsplan slik at målet er minst 11,5 – 12,0 prosent ren kjernekapitaldekning ved utgangen av 2014 og 12,5 – 13,0 prosent i slutten av 2015. Konsernets risikovektede beregningsgrunnlag vil trolig bli påvirket av en rekke regulatoriske endringer framover, herunder hvordan det

såkalte Basel I-gulvet praktiseres og myndighetenes overstyringer av bankens interne modeller for beregninger av kredittrisiko. Kapitaliseringsmålene er knyttet til det til en hver tid gjeldende beregningsgrunnlag.

Konsernets kapitalstrategi og utbyttepolitikk tilsier at konsernet reelt sett, basert på likeartede beregningsregler, skal være blant de best kapitaliserte finanskonsern i Norden. Videre skal konsernet styre mot å ha en tilfredsstillende rating. Ved fastsettelse av utbytte blir det blant annet tatt hensyn til behovet for å opprettholde en tilfredsstillende soliditet og utviklingen i eksterne rammebetingelser. For øvrig fastsettes utbytte ut fra en vurdering av forventet resultat i en normalsituasjon.

Ved siden av den regulatoriske målingen og allokeringen av kapital til konsernets juridiske enheter, gjennomføres det også for styringsformål en allokering av kapital til de operative forretningsområdene. Konsernets egenkapital er fullfordelt til forretningsområdene. Fordelingen skjer på bakgrunn av både regulatoriske krav, men er også basert på beregning av risikojustert kapitalbehov.

I DNB vurderes risiko og kapitalsituasjon løpende gjennom månedlig rapportering til konsernledelsen av finansielle og risikomessige forhold, se også omtale i kapittel 2 og rammeverket for risikoappetitt. Det gjennomføres en komplett kapitaliseringsvurdering for det samlede konsernet hvert kvartal i forbindelse med risikorapport til styret. Prosessen omfatter gjennomgang og vurdering av den aktuelle kapitalsituasjonen, siste utvikling i risikobildet, relevante makroøkonomiske forhold, endringer i regulatorisk rammeverk og forretningsstrategier.

Kapitaliseringsvurderingene skal omfatte gjeldende og framtidig nivå på regulatoriske krav til kapitaldekning, målinger av utviklingen i risikonivå målt ved risikojustert kapital, vurdering av eksterne og interne faktorer som ikke er dekket av risikojustert kapital, herunder endringer i de regulatoriske krav, samt stresstest av kapitaliseringen. Konsernets likviditets- og finansieringssituasjon skal vurderes i sammenheng med kapitaliseringen.

Kapitalvurderingen er framoverskuende og tar hensyn til organisk vekst og behov for strategisk fleksibilitet. Økonomiske konjunkturforhold inngår i vurderingen. Risikoen kvantifiseres gjennom beregning av risikojustert kapital, og gjennom størrelsen på det regulatoriske beregningsgrunnlaget for kapitaldekningen.

Kapitalvurderingene bygger på konsernets kapitaliseringsretningslinje. Denne fastsetter spesifikke kapitaldekningsmål for konsernet. Konsernets kapitalisering følges opp gjennom en stresstest knyttet til definerte mål for ren kjernekapital. I tillegg vil stresstester for kreditt- og markedsrisiko være viktige referanser. Retningslinjen for kapitalisering gjennomgås årlig som ledd i konsernets budsjett- og strategiprosess.

Det utarbeides en omfattende årlig ICAAP-rapport i tråd med kapitalkravsforskriften. Denne danner basis for dialogen med Finanstilsynet. Innholdet i ICAAP-rapporten vurderes årlig, blant annet i lys av tilbakemeldinger fra Finanstilsynet. Datterselskapene gjennomfører en kapitalvurdering minst en gang i året i forbindelse med årsoppgjøret og utarbeidelsen av konsernets ICAAP-rapport. De viktigste datterselskapene utarbeider en egen ICAAP-dokumentasjon som tas inn i konsernets samlede rapport. Det er opprettet et internasjonalt tilsynscollege for DNB under ledelse av Finanstilsynet.

Hovedkonklusjonen i Finantilsynets vurdering av siste års ICAAP-prosess var at DNB-konsernet, underliggende delkonsern og datterselskaper på bakgrunn av risikonivå og eksterne forhold hadde en tilfredsstillende kapitalisering per 31.desember 2012, hensyntatt gjeldende reguleringer på dette tidspunkt. I vurderingen av konsernets nye kapitaliseringsretningslinje pekte Finanstilsynet på at det fortsatt var usikkerhet knyttet til størrelsen på regulatoriske krav for systemrisiko og behandling av kapitalbehov for forsikring.

Tabellen viser en sammenligning av risikojustert kapital, eller uventede tap, beregnet med DNBs egne modeller og regulatorisk kapitalkrav. For å få sammenlignbare tall benyttes samme sikkerhetsnivå, 99,9 prosent persentilen. Et tilsvarende mål på uventede tap i det regulatoriske regelverket er 8 prosent av risikovektet volum. Under tabellen følger en beskrivelse av de viktigste forskjellene i målemetoder mellom den interne totalrisikomodellen og kapitalkravsforskriften. DNB kvantifiserer risiko for forsikringsrisiko og forretningsrisiko i tillegg til risikoformene som det beregnes kapitalkrav for. Den interne beregningen av konsernets samlede risiko, etter diversifiseringseffekter, var ved

SAMMENLIGNING AV KAPITALKRAV OG INTERNE MODELLER (31. DESEMBER 2013)

31 Desember 2013, millioner kroner	Intern modell - 99,97 %-persentil (risikojustert kapital)	Intern modell 99,9 %-persentil	Regulatorisk minstekrav (8 % av risikovektet volum)	Differanse intern modell og kapitalkrav (99.9 %)	Differanse i prosent
Kredittrisiko	57 238	44 702	*64 158*	*(19 456)*	*(30)*
Markedsrisiko	8 242	7 469	*2 352*	*5 117*	*218*
Markedsrisiko i livsforsikring	10 243	8 207	*6 982*	*1 225*	*18*
Forsikringsrisiko	1 900	1 576		*1 576*	
Operasjonell risiko	10 733	8 404	*6 408*	*1 996*	*31*
Forretningsrisiko	4 819	3 922		*3 922*	
Brutto risikojustert kapital	93 175	74 280	*79 840*	*(5 560)*	*(7)*
Diversifiseringseffekt	(17 214)	(14 633)		*(14 633)*	
Netto risikojustert kapital	75 961	59 647	*79 840*	*(20 193)*	*(25)*
Overgangsregel			*7 289*	*(7 289)*	
Kapitalkrav med overgangsregel		*59 647*	*87 129*	*(27 482)*	*(32)*

utgangen av 2013 lavere enn det regulatoriske kapitalkravet. Forskjellen er først og fremst knyttet til kredittrisikomålingen.

Forskjellen mellom intern modell og det regulatoriske kapitalkravet er stor for kredittrisiko. Hovedårsaken til dette er at om lag 30 prosent av kredittporteføljen til DNB måles etter standardmetoden i beregningen av kapitalkravet, som gir langt høyere risikovekt. I totalrisikomodellen benyttes interne klassifiseringsmodeller for alle porteføljer uavhengig av om modellene har formell IRB- godkjennelse.

For markedsrisiko er den interne beregningen mye mer konservativ enn metoden som legges til grunn for beregning av kapitalkravet. Den viktigste forskjellen er at egenkapitalinvesteringer i bankporteføljen behandles som kreditter i kapitalkravsberegningen, med risikovekt på 100 prosent og tilhørende kapitalkrav på 8 prosent, mens risikojustert kapital beregnet for de samme investeringene er omtrent 50 prosent.

I totalrisikomodellen behandles markedsrisiko i livsforsikring separat. Her tas det hensyn til størrelse og sammensetning av eiendelenene, størrelsen på bufferkapitalen og nivået på rentegarantien som er gitt til kundene. Modellen tar også høyde for dynamisk risikostyring i form av tilpasninger til markedsutviklingen. Kapitalkravet er på den annen side kun beregnet basert på størrelse og sammensetning av selskapets eiendeler på måletidspunktet. Målemetodene er fundamentalt forskjellige. Den interne modellen måler i de fleste tilfeller en høyere risiko enn det kapitalkravet tilsier.

Risikojustert kapital for operasjonell risiko er basert på standardmetoden for beregning av kapitalkravet med unntak for Asset Management det en sats på 0,1 prosent av forvaltningskapitalen er benyttet, og for forsikring der metoden fra forslag til kapitalkrav i Solvens II-regelverket er lagt til grunn. Som følge av de to unntakene er de interne målingene høyere enn kapitalkravet.

Solvens II

Det ble oppnådd enighet om endringene til Solvens II i form av Omnibus II [1)]-direktivet i november 2013. Det er forventet at direktivet blir gjort gjeldende i løpet av første halvår 2014. Dermed er det klart at Solvens II vil bli gjort gjeldende fra inngangen av 2016.

Omnibus II-vedtaket omfatter både permanente tiltak og overgangsordninger som hovedsakelig knyttes til produkter med langsiktige garantier. Direktivet åpner for betydelig nasjonal handlefrihet slik at endelig implementering for norske livselskaper ennå ikke er klar. Finanstilsynet tar sikte på å foreta denne vurderingen våren 2014.

Solvens II-regelverket vil erstatte dagens krav til solvensmargin (Solvens I). Regelverket er bygget opp etter samme struktur som Basel II med tre pilarer. Det vil si kvantitative krav (Pilar 1), kvalitative krav (Pilar 2), og krav til offentliggjøring av informasjon (Pilar 3). Solvens II-regelverket er risikosensitivt og reflekterer i større grad faktisk risiko i livselskaper. DNB Livsforsikring har deltatt i de kvantitative konsekvensstudiene som er gjennomført i regi av European Insurance and Occupational Pensions Authority (EIOPA), inkludert den siste undersøkelsen i 2013: «Long-term Guarantees Assessment» (LTGA).

KAPITALDEKNING

DNB-konsernet hadde ved utgangen av 2013 en ren kjernekapitaldekning på 11,8 prosent og en totalkapitaldekning på 14,0 prosent, mot henholdsvis 10,7 og 12,6 prosent ett år tidligere. Overgangsregelens beregningsgrunnlag er anvendt i disse beregningene. DNB-konsernet er godt rustet til å møte usikkerhet i den økonomiske utviklingen og økte krav til kapitalisering fra markedet og myndigheter. Planlagt kapitaloppbygging vil påvirke rammene for vekst.

Etter gjennomførte årsoppgjørsdisposisjoner og utbyttebetaling vil holdingselskapet DNB ASA ha en likviditetsreserve på om lag 3,9 milliarder kroner.

DNB Bank-konsernet hadde ved utgangen av 2013 en ren kjernekapitaldekning på 11,4 prosent og en totalkapitaldekning på 13,9 prosent beregnet med overgangsreglene, mot henholdsvis 10,5 og 12,4 prosent ett år tidligere.

DNB Livsforsikring hadde en kapitaldekning på 18,8 prosent og en solvensmargin på 207,4 prosent ved utgangen av 2013, som er godt over de myndighetspålagte kravene på henholdsvis 8 prosent og 100 prosent. Årsresultatet etter skatt var på 1,9 milliarder kroner hvor 0,5 milliarder går til konsernbidrag. De forsikringstekniske avsetningene er i 2013 ytterligere styrket til 5,7 milliarder. Estimert gjenværende oppreserveringsbehov for økt levealder som skal finansieres i perioden 2014- 2018 utgjør 7, 6 milliarder. Fra 2016 vil nåværende soliditetsregler blir erstattet av et nytt europeisk regelverk, Solvens II. Det nye regelverket vil kreve en styrking av selskapets ansvarlige kapital. DNB Livsforsikring har de siste årene forberedt seg til det nye regelverket gjennom tilpasning av selskapets risiko, styrket bufferkapital, reduserte kostnader og økte priser samt tilpasning av produktsammensetningen. Se kapitel om Forsikringsrisiko.

DNB Boligkreditt AS hadde ved utgangen av 2013 en ren kjernekapitaldekning på 11,2 prosent og en totalkapitaldekning på 13,3 prosent beregnet med overgangsreglene.

Figuren neste side viser risikovektet volum for DNB-konsernet beregnet etter Basel I, Basel II med overgangsregel, Basel II uten overgangsregel (full IRB) og Basel III. Estimatet viser at

1) Omnibus II direktivet inneholder forslag til endringer i Solvens II-direktivet, herunder utsettelse av fristene for ikrafttredelse og gjennomføring i Solvens II-direktivet og fullmakter til Kommisjonen til å fastsette overgangsbestemmelser på en rekke sentrale områder.

UTVIKLING I LEVERAGE RATIO (%), BASEL III, MOT MINSTEKRAV PÅ 3 PROSENT

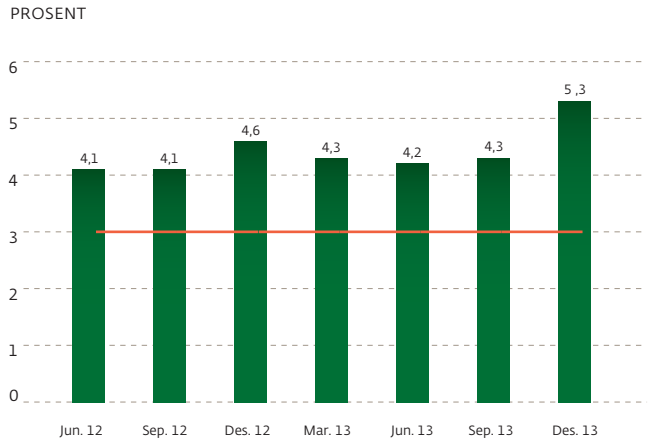

SAMMENLIGNING AV ULIKE METODER FOR BEREGNING AV RISIKOVEKTET VOLUM

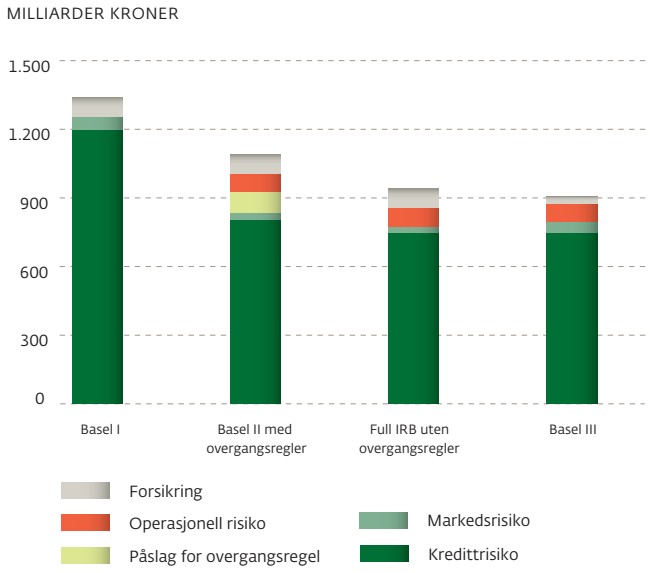

den samlede reduksjonen i risikovektet volum for DNB blir om lag 30 prosent fra Basel I-regelverket til Basel III.

Leverage ratio

DNB-konsernet beregner uvektet kjernekapitalandel (leverage ratio) i henhold til tolkningen av Baselkomiteens oppdaterte retningslinjer fra januar 2014. Baselkomiteen skal vurdere hensiktsmessigheten av et minstekrav tilsvarende 3 prosent i perioden 1. januar 2013 til 1. januar 2017. Figuren viser at DNB har god margin til dette potensielle minstekravet. Ved utgangen av 2013 var leverage ratio 5,3 prosent mot 4,6 ett år tidligere. Delårsresultat teller ikke med i beregning av leverage ratio slik at verdiene normalt vil være høyere ved årsskiftet.

Pro forma ren kjernekapitaldekning basert på full gjennomføring av Basel III

EU har gjennomført Basel III gjennom en forordning, CRR, som også vil gjøres gjeldende for norske banker gjennom EØS-avtalen. Nedenfor vises den antatte effekten av disse reglene på konsernets rene kjernekapitaldekning per 31.12.2013 og basert på DNBs fortolkning av dem. Det er vist til de relevante bestemmelser i CRR.

1. Konsernets beregningsgrunnlag basert på «full IRB» viser risikovektet volumet slik det ville vært om DNB hadde fått IRB-godkjennelse for gjenstående porteføljer i henhold til foreliggende søknader. (939,1 milliarder kroner per utgangen av 2013.) Vilkår for eventuelle godkjennelser kan medføre at beregningsgrunnlaget kan bli høyere enn angitt.

2. DNB har en betydelig forsikringsvirksomhet og det er antatt at behandlingen av denne virksomheten i konsernets kapitaldekning vil bli endret som følge av gjennomføringen av CRR og Solvens II. I stedet for dagens regelverk som innebærer

RISIKOVEKTET VOLUM, BASEL III

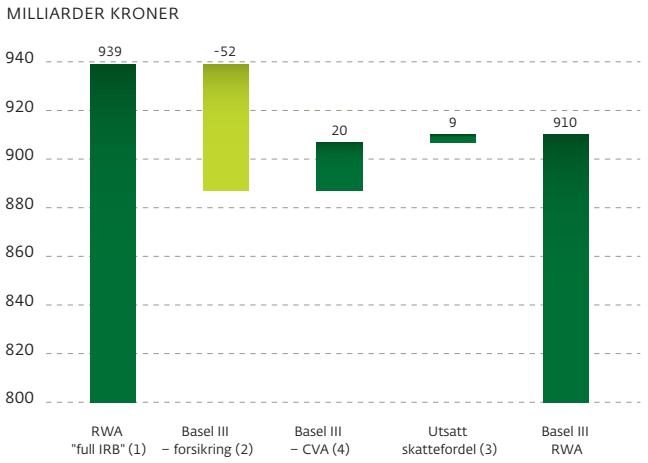

CET1, BASEL III

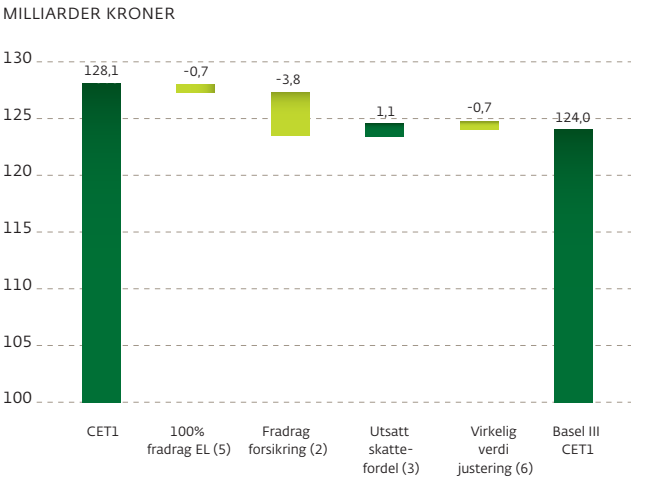

konsolidering av egenkapital og beregningsgrunnlag fra forsikringsvirksomheten, er det lagt til grunn en fradragsmodell etter reglene i CRR, artikkel 36 og 48. Det innebærer fradrag for egenkapitalinvesteringer i forsikringsvirksomheten for den delen som overstiger 10 prosent av konsernets rene kjernekapital (fradrag i ren kjernekapital utgjør 3,8 milliarder kroner). Den delen som ikke trekkes fra, risikovektes med 250 prosent (reduksjon i risikovektet volum lik 52,2 milliarder kroner).

3. Etter gjeldende regler skal utsatt skattefordel trekkes fra i ren kjernekapital. Etter CRR artikkel 48 skal det ikke gjøres fradrag for utsatt skattefordel som kommer fra midlertidige forskjeller dersom fordelen utgjør mindre enn 10 prosent av konsernets rene kjernekapital. I stedet skal den utsatte skattefordelen risikovektes med 250 prosent. (Økning i ren kjernekapital og risikovektet volum på henholdsvis 1,1 og 2,8 milliarder kroner.)

4. I forbindelse med Basel III innføres det risikovektet beregningsgrunnlag og kapitalkrav knyttet til markedsverdiendringer for motpartsrisiko for derivatkontrakter med andre finansinstitusjoner, Credit Valuation Adjustment, CRR artikkel 382.(Estimert til 20 milliarder kroner per utgangen av 2013.)

5. Etter CRR artikkel 36 og 159 skal differansen mellom forventede tap og akkumulerte nedskrivninger trekkes fra i ren kjernekapital. I følge gjeldende regelverk skal dette fradraget fordeles med fradrag på 50 prosent i ren kjernekapital og med 50 prosent i total ansvarlig kapital. (0,7 milliarder kroner)

6. CRR innfører i artikkel 34 et fradrag i ren kjernekapital for å avspeile en mer forsiktig vurdering av eiendeler som er vurdert til virkelig verdi i balansen. (0,7 milliarder kroner)

Ansvarlig kapital

Figurene viser utvikling i ren kjernekapital og utbytte samt ansvarlig kapital i DNB-konsernet.

De økte marginene i 2013 bidro til nødvendig kapitaloppbygging for å tilfredsstille strengere kapitalkrav. DNB økte den rene kjernekapitalen med 12,4 milliarder kroner i løpet av de siste tolv månedene. Tilleggskapital økte med 4,9 milliarder kroner i løpet av 2013. DNB er godt kapitalisert, men vil fortsette å bygge ytterligere kapital organisk for å møte myndighetenes krav.

Styret har i sin vurdering av forslag til utbytte for 2013 lagt vekt på kravene til kapitaloppbygging de nærmeste årene. Styret har derfor foreslått et utbytte på 2,70 kroner per aksje for 2013. DNB ASA vil utbetale til sammen 4 398 millioner kroner i utbytte for 2013. Utdelingen tilsvarer et utdelingsforhold på ca. 25 prosent av resultat per aksje. For 2012 ble det utbetalt 2,10 kroner i utbytte per aksje.

REN KJERNEKAPITAL OG UTBYTTE DNB-KONSERNET

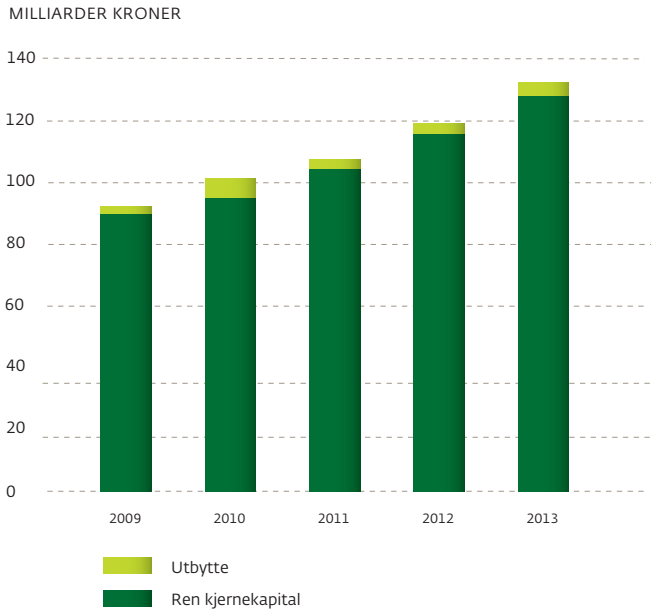

ANSVARLIG KAPITAL I DNB-KONSERNET

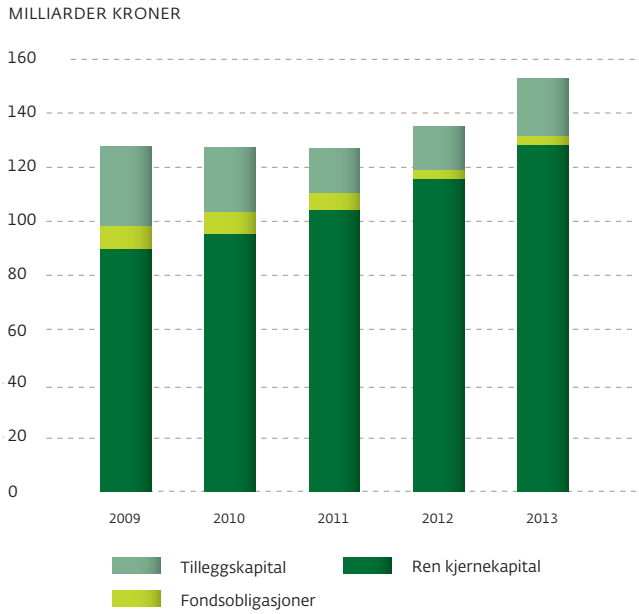

ANSVARLIG LÅNEKAPITAL OG FONDSOBLIGASJONSLÅN

DNB-KONSERNET

Beløp i millioner kroner	31.12.13	31.12.12
Ordinær ansvarlig lånekapital, nominell verdi	17 822	12 848
Evigvarende ansvarlig lånekapital, nominell verdi	4 011	3 804
Fondsobligasjonslån, nominell verdi [1)]	3 515	3 162
Verdijusteringer	929	1 275
Sum ansvarlig lånekapital og fondsobligasjonslån	**26 276**	**21 090**

1) Fondsobligasjoner er et kapitalinstrument som er godkjent som et element i kjernekapitalen innen en ramme på 15 prosent av samlet kjernekapital.

ENDRING I ANSVARLIG LÅNEKAPITAL OG FONDSOBLIGASJONSLÅN

DNB-KONSERNET

Beløp i millioner kroner	Balanse 31.12.13	Emittert 2013	Forfalt/ innløst 2013	Valutakurs-endring 2013	Øvrige endringer 2013	Balanse 31.12.12
Ordinær ansvarlig lånekapital, nominell verdi	17 822	7 528	3 709	1 155		12 848
Evigvarende ansvarlig lånekapital, nominell verdi	4 011			206		3 804
Fondsobligasjonslån, nominell verdi [1)]	3 515			353		3 162
Verdijusteringer	929				(346)	1 275
Sum ansvarlig lånekapital og fondsobligasjonslån	**26 276**	**7 528**	**3 709**	**1 714**	**(346)**	**21 090**

1) Fondsobligasjoner er et kapitalinstrument som er godkjent som et element i kjernekapitalen innen en ramme på 15 prosent av samlet kjernekapital.

SPESIFIKASJON AV ANSVARLIGE LÅN OG FONDSOBLIGASJONSLÅN

DNB-KONSERNET

Opptaksår		Balanseført verdi i utenlandsk valuta	Rentesats	Forfall	Første forfalls-tidspunkt	Balanseført verdi i norske kroner
Ordinær ansvarlig lånekapital						
2008	GBP	400	7,25 % p.a.	2020	2015	4 017
2012	EUR	750	4,75 % p.a.	2022	2017	6 278
2013	NOK	1 250	3 mnd NIBOR + 1,70 %	2023	2018	1 250
2013	EUR	750	3,00 % p.a.	2023	2018	6 278
Sum, nominell verdi						**17 822**
Evigvarende ansvarlig lånekapital						
1985	USD	215	3 mnd LIBOR + 0,25 %			1 306
1986	USD	200	6 mnd LIBOR + 0,13 %			1 215
1986	USD	150	6 mnd LIBOR + 0,15 %			911
1999	JPY	10 000	4,51 % p.a.		2029	579
Sum, nominell verdi						**4 011**
Fondsobligasjonslån [1)]						
2007	GBP	350	6,01 % p.a.		2017	3 515
Sum, nominell verdi						**3 515**

1) Fondsobligasjoner er et kapitalinstrument som er godkjent som et element i kjernekapitalen innen en ramme på 15 prosent av samlet kjernekapital.

Spesifikasjon av kjernekapital med fradrag og tilleggskapital for DNB Bank ASA, DNB Bank-konsernet og DNB-konsernet per 31. desember 2013 og 31. desember 2012.

ANSVARLIG KAPITAL

	DNB Bank ASA		DNB Bank-konsernet		DNB-konsernet	
Beløp i millioner kroner	31.12.13	31.12.12	31.12.13	31.12.12	31.12.13	31.12.12
Aksjekapital	18 314	18 314	18 314	18 314	16 278	16 269
Øvrig egenkapital	96 276	87 160	108 093	98 280	125 949	111 767
Ikke tellende kapital	-	-	-	-	(1 013)	0
Egenkapital	114 591	105 474	126 407	116 594	141 214	128 035
Fradrag						
Overfinansiering av pensjonsforpliktelser	0	(8)	(4)	(19)	(25)	(94)
Goodwill	(2 956)	(2 907)	(3 654)	(3 543)	(5 482)	(5 223)
Utsatt skattefordel	(4 145)	(565)	(1 093)	(1 055)	(1 111)	(1 066)
Andre immaterielle eiendeler	(955)	(1 092)	(1 425)	(1 822)	(1 643)	(2 017)
Avsatt utbytte m.v.	0	0	(5 000)	(6 000)	(4 398)	(3 420)
Urealiserte gevinster på varige driftsmidler	0	0	(30)	(30)	(30)	(30)
50 prosent av bokførte verdier av ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner	(2)	(392)	(2)	(538)	(2)	0
50 prosent av justert forventet tap, IRB-porteføljer	(610)	(415)	(712)	(626)	(712)	(626)
Justering for urealisert tap/(gevinst) på gjeld ført til virkelig verdi	240	181	281	84	281	84
Minstekrav til reassuranseavsetning	-	-	-	-	(21)	(17)
Ren kjernekapital	106 162	100 276	114 770	103 047	128 072	115 627
Fondsobligasjoner [1]	3 515	3 162	3 515	3 162	3 515	3 162
Kjernekapital	109 677	103 439	118 285	106 209	131 587	118 790
Evigvarende ansvarlig lånekapital	4 011	3 804	4 011	3 804	4 011	3 804
Ordinær ansvarlig lånekapital [2]	17 822	12 848	17 850	13 081	17 850	13 081
Fradrag						
50 prosent av bokførte verdier av ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner	(2)	(392)	(2)	(538)	(2)	0
50 prosent av justert forventet tap, IRB-porteføljer	(610)	(415)	(712)	(626)	(712)	(626)
Tillegg						
45 prosent av netto urealisert gevinst på varige driftsmidler	0	0	18	18	18	18
Tilleggskapital	21 221	15 846	21 165	15 740	21 165	16 278
Sum tellende ansvarlig kapital [3]	130 898	119 285	139 450	121 949	152 752	135 068
Risikovektet volum, overgangsregel	933 433	874 840	1 004 716	984 137	1 089 114	1 075 672
Minimumskrav ansvarlig kapital	74 675	69 987	80 377	78 731	87 129	86 054
Ren kjernekapitaldekning, overgangsregel (%)	11,4	11,5	11,4	10,5	11,8	10,7
Kjernekapitaldekning, overgangsregel (%)	11,7	11,8	11,8	10,8	12,1	11,0
Kapitaldekning, overgangsregel (%)	14,0	13,6	13,9	12,4	14,0	12,6

1) Fondsobligasjoner kan utgjøre inntil 15 prosent av kjernekapitalen, mens overskytende del teller som evigvarende tilleggskapital.
2) I kapitaldekningsberegningen for bankkonsernet og DNB-konsernet inngår ansvarlig lånekapital i tilknyttede selskaper med til sammen 28 millioner kroner per 31. desember 2013.
3) Ansvarlig kapital og nominelle beløp benyttet ved beregning av risikovektet volum vil avvike fra konsolidert regnskap, idet tilknyttede selskaper som i regnskapet er vurdert etter egenkapitalmetoden, er vurdert og innarbeidet etter pro-rata metoden i kapitaldekningsberegningen.

UTVIKLING I KAPITALDEKNING

DNB-KONSERNET

Beløp i millioner kroner	31.12.13	30.09.13	30.06.13	31.03.13	31.12.12	30.09.12	30.06.12	31.03.12	31.12.11
Aksjekapital	16 278	16 288	16 288	16 270	16 269	16 288	16 261	16 275	16 260
Øvrig egenkapital	125 949	108 327	108 528	111 356	111 767	98 329	98 230	101 483	101 555
Ikke tellende kapital	(1 013)	(900)	(900)	(900)	-	-	-	-	-
50% av perioden resultat	-	5 931	3 490	1 591	-	4 924	3 170	880	-
Egenkapital	141 214	129 646	127 405	128 317	128 035	119 541	117 661	118 638	117 815
Fradrag	(13 142)	(9 658)	(9 135)	(12 703)	(12 408)	(10 047)	(9 935)	(13 550)	(13 624)
Ren kjernekapital	128 072	119 989	118 270	115 614	115 627	109 494	107 726	105 088	104 191
Fondsobligasjoner [1]	3 515	3 395	3 236	3 089	3 162	5 997	6 090	6 033	6 159
Kjernekapital	131 587	123 384	121 505	118 702	118 790	115 491	113 816	111 121	110 350
Tilleggskapital [2]	21 165	20 050	14 342	14 129	16 278	17 746	18 229	21 603	16 566
Sum tellende ansvarlig kapital [3]	**152 752**	**143 434**	**135 848**	**132 831**	**135 068**	**133 237**	**132 045**	**132 724**	**126 916**
Risikovektet volum, basis for overgangsregel, Basel I	1 252 294	1 252 575	1 258 267	1 250 961	1 226 117	1 242 502	1 269 008	1 275 327	1 269 037
80 prosent av risikovektet volum, overgangsregel	1 001 835	1 002 060	1 006 614	1 000 769	980 894	994 002	1 015 206	1 020 262	1 015 230
Netto risikovektet volum, forsikring	87 279	89 630	91 879	93 557	94 538	98 353	101 176	103 987	96 345
Risikovektet volum, overgangsregel	1 089 114	1 091 690	1 098 493	1 094 325	1 075 672	1 092 354	1 116 382	1 124 249	1 111 574
Minimumskrav ansvarlig kapital, overgangsregel	87 129	87 335	87 879	87 546	86 054	87 388	89 311	89 940	88 926
Ren kjernekapitaldekning, overgangsregel (%)	11,8	11,0	10,8	10,6	10,7	10,0	9,6	9,3	9,4
Kjernekapitaldekning, overgangsregel (%)	12,1	11,3	11,1	10,8	11,0	10,6	10,2	9,9	9,9
Kapitaldekning, overgangsregel (%)	14,0	13,1	12,4	12,1	12,6	12,2	11,8	11,8	11,4
Risikovektet volum, Basel II	997 999	1 018 466	1 044 188	1 032 169	1 024 645	1 029 025	1 054 388	1 044 412	1 061 772
Minimumskrav ansvarlig kapital, Basel II	79 840	81 477	83 535	82 573	81 972	82 322	84 351	83 553	84 942
Ren kjernekapitaldekning, Basel II (%)	12,8	11,8	11,3	11,2	11,3	10,6	10,2	10,1	9,8
Kjernekapitaldekning, Basel II (%)	13,2	12,1	11,6	11,5	11,6	11,2	10,8	10,6	10,4
Kapitaldekning, Basel II (%)	15,3	14,1	13,0	12,9	13,2	12,9	12,5	12,7	12,0
Risikovektet volum, full IRB	939 057	956 118	981 452	967 123	959 319	956 724	963 337	965 796	973 948
Minimumskrav ansvarlig kapital, full IRB	75 125	76 489	78 516	77 370	76 746	76 538	77 067	77 264	77 916
Ren kjernekapitaldekning, full IRB (%)	13,6	12,5	12,1	12,0	12,1	11,4	11,2	10,9	10,7
Kjernekapitaldekning, full IRB (%)	14,0	12,9	12,4	12,3	12,4	12,1	11,8	11,5	11,3
Kapitaldekning, full IRB (%)	16,3	15,0	13,8	13,7	14,1	13,9	13,7	13,7	13,0
Ren kjernekapitaldekning, Basel III (%)	13,6	12,5	12,1	12,1	12,1	10,8	10,6	-	-
Leverage ratio, Basel III (%)	5,3	4,3	4,2	4,3	4,6	4,1	4,1	-	-

1) Fondsobligasjoner kan utgjøre inntil 15 prosent av kjernekapitalen, mens overskytende del teller som evigvarende tilleggskapital.
2) I kapitaldekningsberegningen for bankkonsernet og DNB-konsernet inngår ansvarlig lånekapital i tilknyttede selskaper med til sammen 28 millioner kroner per 31. desember 2013.
3) Ansvarlig kapital og nominelle beløp benyttet ved beregning av risikovektet volum vil avvike fra konsolidert regnskap, idet tilknyttede selskaper som i regnskapet er vurdert etter egenkapitalmetoden, er vurdert og innarbeidet etter pro-rata metoden i kapitaldekningsberegningen.

RISIKOVEKTET VOLUM

Anvendelse av IRB-metoden

DNB anvender IRB-metoden for kredittrisiko ved kapitaldekningsberegningen for omlag 70 prosent av konsernets kredittrisiko målt etter forventet engasjement ved mislighold (EAD).

RISIKOVEKTET VOLUM MÅLT ETTER BASEL II MED OVERGANGSREGLER

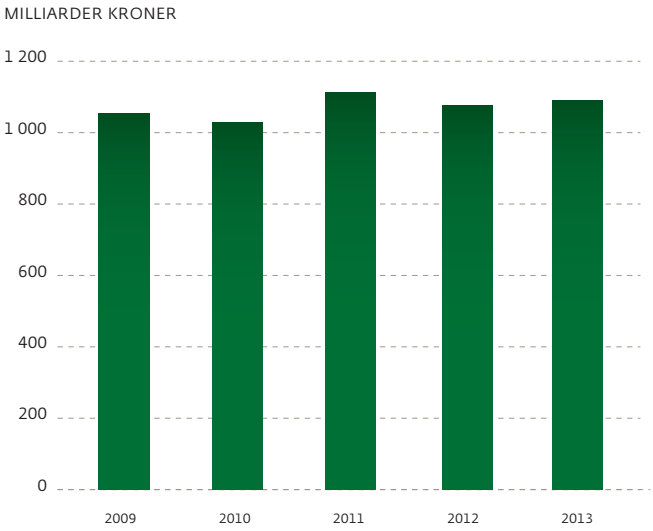

RISIKOVEKTET VOLUM MÅLT MED IRB-MODELLER UTEN OVERGANGSREGLER (FULL IRB)

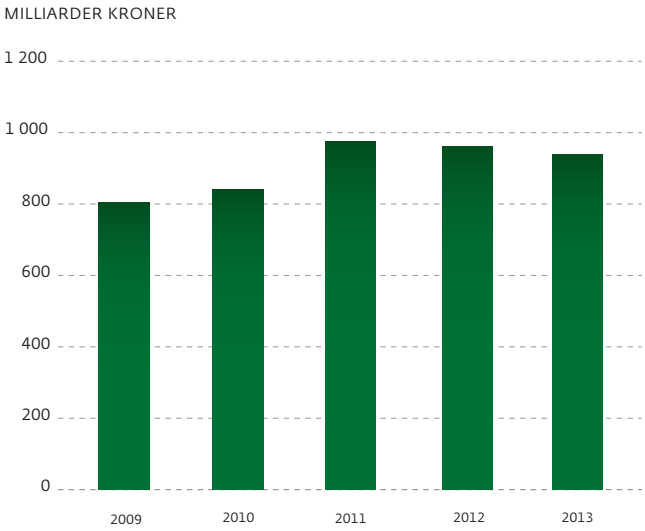

Tabellen under viser hvilke porteføljer dette gjelder.

RAPPORTERINGSMETODER FOR KREDITTRISIKO

Porteføljer	31.12.13	31.12.14 [1]
Massemarked:		
- utlån med pant i fast eiendom, DNB Bank og DNB Boligkreditt	IRB [2]	IRB [2]
- rullerende kreditter, DNB Bank [3]	IRB [2]	IRB [2]
- utlån i DNB Finans Norge	IRB [2]	IRB [2]
Foretak:		
- små og mellomstore bedrifter, DNB Bank	Avansert IRB	Avansert IRB
- store bedrifter (scorekortmodeller), DNB Bank	Avansert IRB	Avansert IRB
- store bedrifter (simuleringsmodeller), DNB Bank og DNB Næringskreditt	Standard	Avansert IRB
- leasing, DNB Bank	Avansert IRB	Avansert IRB
- bedrifter, DNB Næringskreditt	Avansert IRB	Avansert IRB
Verdipapiriseringsposisjoner:		
- internasjonal obligasjonsportefølje, DNB Markets	IRB [1]	IRB [1]
Institusjoner:		
- banker og finansinstitusjoner, DNB Bank	Standard	Avansert IRB
Unntak:		
- godkjente unntak: engasjementer med stater, kommuner, egenkapitalposisjoner	Standard	Standard
- midlertidige unntak: DNB Baltikum og Polen, DNB Luxembourg, JSC DNB Bank og diverse mindre porteføljer	Standard	Standard

1) I henhold til innføringsplan. Implementeringen avhenger av godkjenning fra Finanstilsynet
2) For massemarked og verdipapiriseringsposisjoner er det kun en IRB-metode.
3) Rapporteres etter IRB kategori massemarked, øvrige engasjementer

Konsernet rapporterer etter IRB-metoden for tilnærmet all eksponering med pant i fast eiendom. IRB-metoden for massemarkedet innebærer at bankens modeller for forventet misligholdsfrekvens (PD), tapsgrad (LGD) og eksponering (EAD) legges til grunn både for interne styringsformål og for kapitaldekning.

Konsernet rapporterer etter avansert IRB for størstedelen av foretaksporteføljen. Avansert IRB-metode for denne porteføljen innebærer at bankens modeller for PD, LGD, EAD og løpetid (M) legges til grunn både for interne styringsformål og for kapitaldekning. Det er søkt om godkjennelse til å benytte avansert

IRB-metode for simuleringsmodeller i DNB Bank ASA og DNB Næringskreditt AS. Konsernet har også søkt om godkjennelse til å benytte avansert IRB-metode for lån til banker. Kreditteksponering (både massemarked og foretak) i den tidligere innfusjonerte Nordlandsbanken flyttes gradvis over i morbankens systemer. IRB-modeller blir da benyttet og volumet blir rapportert etter IRB-metoden.

DNB Bank ASA rapporterer operasjonell risiko etter sjablongmetoden, mens enkelte av datterselskapene bruker basismetoden. Overgang til den mest avanserte rapporteringsmetoden Advanced Measurement Approaches (AMA) vil bli vurdert på et senere tidspunkt.

Markedsrisiko kan rapporteres etter standardmetoden eller etter interne modeller, VaR-basert Internal Model Method (IMM). DNB rapporterer etter standardmetoden.

Spesifikasjon av risikovektet volum og kapitalkrav for DNB Bank ASA, DNB Bank-konsernet og DNB-konsernet per 31. desember 2013.

SPESIFIKASJON AV RISIKOVEKTET VOLUM OG KAPITALKRAV — DNB BANK ASA

Beløp i millioner kroner	Eksponering, nominelt 31.12.13	EAD [1] 31.12.13	Gjennom-snittlige risikovekter i prosent 31.12.13	Risikovektet volum 31.12.13	Kapitalkrav 31.12.13	Kapitalkrav 31.12.12
IRB-metode						
Foretak	797 887	639 902	51.9	332 006	26 560	29 000
Spesialiserte foretak (SL)	3 865	3 832	50.0	1 915	153	192
Massemarked, pant i fast eiendom	80 845	80 845	18.1	14 608	1 169	1 336
Massemarked, øvrige engasjementer	106 641	87 694	28.3	24 800	1 984	1 839
Verdipapirisering	63 087	63 087	47.2	29 749	2 380	1 893
Sum kredittrisiko, IRB metode	1 052 324	875 359	46.0	403 078	32 246	38 997
Standardmetode						
Stater og sentralbanker	130 852	141 409	0.0	7	1	7
Institusjoner	960 693	806 753	20.2	162 907	13 033	5 222
Foretak	207 362	168 948	96.6	163 184	13 055	15 793
Massemarked, pant i fast eiendom	10 641	9 704	60.5	5 867	469	737
Massemarked, øvrige engasjementer	48 277	17 936	74.6	13 374	1 070	1 080
Egenkapitalposisjoner	73 975	73 975	100.3	74 200	5 936	4 310
Øvrige eiendeler	8 901	8 901	100.0	8 901	712	227
Sum kredittrisiko, standardmetoden	1 440 701	1 227 626	34.9	428 439	34 275	27 377
Sum kredittrisiko	2 493 025	2 102 985	39.5	831 518	66 521	66 374
Markedsrisiko						
Posisjonsrisiko for gjeldsinstrumenter				32 772	2 622	3 253
Posisjonsrisiko for egenkapitalinstrumenter				1 299	104	104
Valutarisiko				0	0	0
Varerisiko				109	9	5
Sum markedsrisiko				34 179	2 734	3 362
Operasjonell risiko				68 182	5 455	5 051
Fradrag				(447)	(36)	(63)
Sum risikovektet volum og kapitalkrav før overgangsregel				933 433	74 675	74 724
Tillegg i kapitalkravet som følge av overgangsregel [2]				0	0	0
Sum risikovektet volum og kapitalkrav				933 433	74 675	74 724

1) Forventet engasjementsbeløp ved mislighold, exposure at default.
2) På grunn av overgangsregler kan minstekrav til kapitaldekning maksimalt reduseres til 80 prosent i forhold til kravene etter Basel I-reglene.

SPESIFIKASJON AV RISIKOVEKTET VOLUM OG KAPITALKRAV

DNB BANKKONSERN

Beløp i millioner kroner	Eksponering, nominelt 31.12.13	EAD 1) 31.12.13	Gjennom-snittlige risikovekter i prosent 31.12.13	Risikovektet volum 31.12.13	Kapitalkrav 31.12.13	Kapitalkrav 31.12.12
IRB-metode						
Foretak	904 597	732 381	51,8	379 528	30 362	29 417
Spesialiserte foretak (SL)	3 865	3 832	50,0	1 915	153	192
Massemarked, pant i fast eiendom	619 414	619 414	9,9	61 048	4 884	5 655
Massemarked, øvrige engasjementer	106 641	87 694	28,3	24 800	1 984	1 839
Verdipapirisering	63 087	63 087	47,2	29 749	2 380	1 893
Sum kredittrisiko, IRB metode	1 697 603	1 506 408	33,0	497 041	39 763	38 997
Standardmetode						
Stater og sentralbanker	137 581	160 021	0,0	44	4	10
Institusjoner	247 382	102 099	24,9	25 456	2 036	2 201
Foretak	292 719	227 767	93,3	212 452	16 996	19 421
Massemarked, pant i fast eiendom	45 128	42 996	54,3	23 331	1 867	2 189
Massemarked, øvrige engasjementer	69 139	35 931	78,3	28 119	2 249	1 872
Egenkapitalposisjoner	3 630	3 630	106,2	3 855	308	250
Verdipapirisering	3 048	3 048	18,0	550	44	69
Øvrige eiendeler	12 650	12 650	100,0	12 650	1 012	804
Sum kredittrisiko, standardmetoden	811 278	588 141	52,1	306 457	24 517	26 816
Sum kredittrisiko	2 508 881	2 094 549	38,4	803 498	64 280	65 813
Markedsrisiko						
Posisjonsrisiko for gjeldsinstrumenter				27 993	2 239	3 110
Posisjonsrisiko for egenkapitalinstrumenter				1 299	104	104
Valutarisiko				0	0	0
Varerisiko				109	9	5
Sum markedsrisiko				29 400	2 352	3 219
Operasjonell risiko				79 770	6 382	5 740
Fradrag				(754)	(60)	(113)
Sum risikovektet volum og kapitalkrav før overgangsregel				911 915	72 953	74 660
Tillegg i kapitalkravet som følge av overgangsregel 2)				92 801	7 424	4 071
Sum risikovektet volum og kapitalkrav				1 004 716	80 377	78 731

1) Forventet engasjementsbeløp ved mislighold, exposure at default.
2) På grunn av overgangsregler kan minstekrav til kapitaldekning maksimalt reduseres til 80 prosent i forhold til kravene etter Basel I-reglene.

SPESIFIKASJON AV RISIKOVEKTET VOLUM OG KAPITALKRAV

DNB-KONSERNET

Beløp i millioner kroner	Eksponering, nominelt 31.12.13	EAD [1] 31.12.13	Gjennom-snittlige risikovekter i prosent 31.12.13	Risikovektet volum 31.12.13	Kapitalkrav 31.12.13	Kapitalkrav 31.12.12
IRB-metode						
Foretak	904 597	732 381	52	379 528	30 362	29 417
Spesialiserte foretak (SL)	3 865	3 832	50,0	1 915	153	192
Massemarked, pant i fast eiendom	619 414	619 414	9,9	61 048	4 884	5 655
Massemarked, øvrige engasjementer	106 641	87 694	28,3	24 800	1 984	1 839
Verdipapirisering	63 087	63 087	47,2	29 749	2 380	1 893
Sum kredittrisiko, IRB metode	1 697 603	1 506 408	33,0	497 041	39 763	38 997
Standardmetode						
Stater og sentralbanker	137 581	160 021	0,0	44	4	10
Institusjoner	234 903	89 619	25,6	22 960	1 837	2 040
Foretak	293 450	228 497	93,3	213 182	17 055	19 227
Massemarked, øvrige engasjementer	69 139	35 931	78,3	28 119	2 249	1 872
Egenkapitalposisjoner	3 894	3 894	103,0	4 013	321	262
Verdipapirisering	3 048	3 048	18,0	550	44	69
Øvrige eiendeler	12 735	12 735	100,0	12 735	1 019	758
Sum kredittrisiko, standardmetoden	799 877	576 741	52,9	304 933	24 395	26 426
Sum kredittrisiko	2 497 480	2 083 148	38,5	801 974	64 158	65 423
Markedsrisiko						
Posisjonsrisiko for gjeldsinstrumenter				27 993	2 239	3 110
Posisjonsrisiko for egenkapitalinstrumenter				1 299	104	104
Valutarisiko				0	0	0
Varerisiko				109	9	5
Sum markedsrisiko				29 400	2 352	3 219
Operasjonell risiko				80 099	6 408	5 793
Netto forsikring, etter elimineringer				87 279	6 982	7 563
Fradrag				(754)	(60)	(27)
Sum risikovektet volum og kapitalkrav før overgangsregel				997 999	79 840	81 972
Tillegg i kapitalkravet som følge av overgangsregel [2]				91 115	7 289	4 082
Sum risikovektet volum og kapitalkrav				1 089 114	87 129	86 054

1) Forventet engasjementsbeløp ved mislighold, exposure at default.
2) På grunn av overgangsregler kan minstekrav til kapitaldekning maksimalt reduseres til 80 prosent i forhold til kravene etter Basel I-reglene.

UTVIKLING I KAPITALKRAV

DNB-KONSERNET

Beløp i millioner kroner	31 des. 2013	30 sept. 2013	30 juni 2013	31 mar. 2013	31 des. 2012	30 sept. 2012	30 juni 2012	31 mar. 2012	31 des. 2011
IRB-metode									
Foretak	30 362	30 666	30 442	29 689	29 417	29 861	30 710	29 773	30 453
Spesialiserte foretak (SL)	153	166	169	176	192	180	306	289	286
Massemarked, pant i fast eiendom	4 884	5 522	5 473	5 321	5 655	5 629	5 522	5 480	5 515
Massemarked, øvrige engasjementer	1 984	1 935	1 907	1 882	1 839	2 000	1 983	1 977	1 891
Verdipapirisering	2 380	1 946	1 911	1 911	1 893	853	775	704	752
Sum kredittrisiko, IRB metode	39 763	40 235	39 903	38 979	38 997	38 522	39 296	38 223	38 898
Standardmetode									
Stater og sentralbanker	4	6	5	3	10	9	14	5	10
Institusjoner	1 837	2 263	2 219	2 269	2 040	1 888	1 858	2 108	1 922
Foretak	17 055	17 701	18 925	18 992	19 227	19 399	20 634	20 095	22 278
Massemarked, pant i fast eiendom	1 867	2 357	2 448	2 413	2 189	1 818	1 861	1 665	1 674
Massemarked, øvrige engasjementer	2 249	2 062	2 425	2 039	1 872	2 781	3 046	2 825	2 857
Egenkapitalposisjoner	321	279	253	243	262	325	237	239	288
Verdipapirisering	44	44	57	57	69	94	117	109	143
Øvrige eiendeler	1 019	905	911	888	758	1 102	893	993	901
Sum kredittrisiko, standardmetoden	24 395	25 619	27 242	26 903	26 426	27 417	28 660	28 038	30 074
Sum kredittrisiko	64 158	65 854	67 145	65 882	65 423	65 939	67 957	66 261	68 971
Markedsrisiko									
Posisjonsrisiko for gjeldsinstrumenter	2 239	2 609	3 153	3 340	3 110	3 071	2 869	3 539	2 833
Posisjonsrisiko for egenkapitalinstrumenter	104	102	102	100	104	98	91	96	95
Varerisiko	9	4	5	6	5	-	-	-	-
Sum markedsrisiko	2 352	2 716	3 260	3 447	3 219	3 168	2 960	3 635	2 928
Operasjonell risiko	6 408	5 793	5 793	5 793	5 793	5 386	5 386	5 386	5 386
Netto forsikring, etter elimineringer	6 982	7 170	7 350	7 485	7 563	7 868	8 094	8 319	7 708
Fradrag	(60)	(56)	(13)	(33)	(27)	(39)	(45)	(47)	(50)
Sum risikovektet volum og kapitalkrav før overgangsregel	79 840	81 477	83 535	82 573	81 972	82 322	84 351	83 553	84 942
Tillegg i kapitalkravet som følge av overgangsordning	7 289	5 858	4 344	4 973	4 082	5 066	4 959	6 387	3 984
Sum kapitalkrav	87 129	87 335	87 879	87 546	86 054	87 388	89 311	89 940	88 926

KREDITTRISIKO

UTVIKLING I KREDITTRISIKO I 2013

Den målte kredittkvaliteten i den friske porteføljen var stabil og god for de fleste områdene. Det er fortsatt store utfordringer i shippingmarkedene, men 2013 ble noe bedre enn fryktet. Det ventes at en forsiktig oppgang vil fortsette i kommende år. I tredje kvartal var det et oppsving i tørrlastmarkedet, hovedsakelig for de største skipene, grunnet økt import av malm til Kina. Dette fortsatte i fjerde kvartal samtidig som det var et oppsving i tankmarkedet. Containermarkedet hadde et utfordrende år og det forventes at dette fortsetter i 2014. Årsaken er svak vekst i etterspørsel fra Europa og USA, samtidig som det ble levert mange nye skip i 2013. Det forventes fortsatt stor flåtevekst i 2014 og 2015.

Oljeprisen var høy og stabil i siste del av 2013. De fleste prognoser går i retning av svakt redusert prisbane over tid på grunn av lavere etterspørselsvekst og økende tilbud blant annet fra skiferolje i USA. Det var fortsatt høyt aktivitetsnivå i de fleste energirelaterte sektorer ved utgangen av året, men utviklingen i sektorer som vil rammes av en nedgang i oljepris vurderes som noe mer usikre.

Kraftprisene i det nordiske markedet er lave. Dette fører til en vesentlig svekkelse av utbyttekapasiteten i kraftselskapene, som heller ikke kan forvente tilførsel av ny egenkapital fra kommunale og fylkeskommunale eiere.

DNBs portefølje av norske næringseiendommer vurderes å ha tilfredsstillende kvalitet. I markedet for kontoreiendom økte ledigheten i 2013. I Oslo, Asker og Bærum var ledigheten ved utgangen av året rundt 8 prosent. Årsaken er effekten av den store nybyggingsaktiviteten de to siste årene. Mange av de fraflyttede arealene er nå pusset opp og bidrar til økende ledighet.

Kredittkvaliteten i porteføljen, målt i risikojustert kapital har bedret seg de siste årene, og kredittvolumet målt i EAD har hatt en svak økning. EAD og risikojustert kapital i figurene er eksklusive eksponering i DNB Markets og kredittinstitusjoner.

GENERELT OM KREDITTRISIKO

Kredittrisiko eller motpartsrisiko er risiko for økonomisk tap som skyldes at konsernets motparter eller kunder ikke oppfyller sine betalingsforpliktelser overfor DNB-konsernet. Kredittrisiko vedrører alle fordringer på motparter eller kunder. Kredittporteføljen inkluderer utlån, kreditter, garantier, leasing, factoring, rentebærende verdipapirer, innvilgede, ikke trukne kreditter samt motpartsrisiko som oppstår gjennom derivater og valutakontrakter. I tillegg inngår oppgjørsrisiko, som oppstår i forbindelse med betalingsformidling som et resultat av at ikke alle transaksjonene skjer i realtid.

Konsernets retningslinjer for kredittvirksomhet er vedtatt av styret i DNB. Det overordnede målet for kredittvirksomheten er å ha en engasjementsportefølje med en kvalitet og sammensetning som sikrer konsernets lønnsomhet på kort og lang sikt. Porteføljen skal ha en kvalitet som er forenlig med DNBs mål om en lav risikoprofil.

UTVIKLING KREDITTVOLUM (EAD)

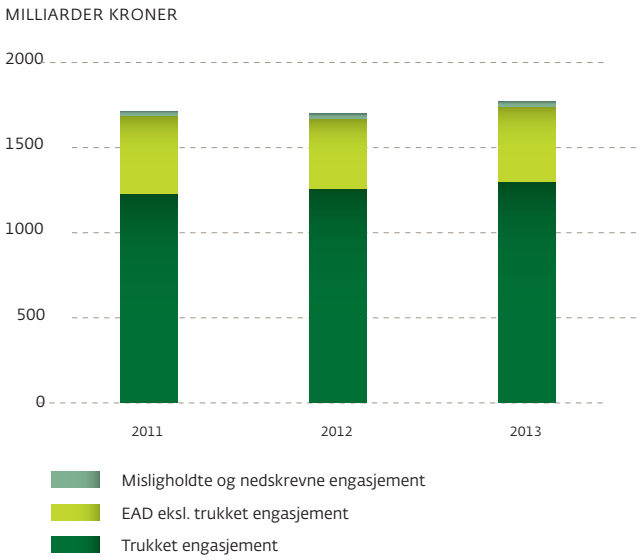

UTVIKLING I RISIKOJUSTERT KAPITAL

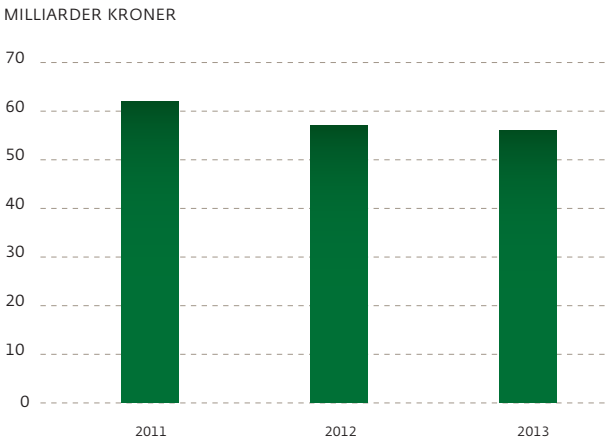

STYRING OG MÅLING AV KREDITTRISIKO

Konsernpolicy for risikostyring og tilhørende retningslinjer for kredittvirksomhet regulerer kredittvirksomheten i DNB-konsernet. Disse er operasjonalisert i kredittregelverket. Gjeldsbetjeningsevnen skal være sentral i enhver kredittvurdering. Kreditt skal normalt ikke ytes dersom det ikke er sannsynlig at gjelden kan betjenes, selv om sikkerheten er tilfredsstillende. Sikkerheter skal vurderes ut fra realisasjonsverdi. Porteføljen skal ha en fleksibilitet og likviditet som legger til rette for mulig salg, syndikering eller verdipapirisering samt gi anledning til å bruke kredittderivater.

Kredittvirksomheten skal utøves innenfor vedtatte forretnings-, kreditt - og bransjestrategier. De overordnede kredittstrategiene besluttes av styret. DNB har gjennom retningslinjer for samfunnsansvar i DNBs kredittvirksomhet forpliktet seg til ikke å tilby produkter og tjenester eller utføre handlinger som innebærer vesentlig risiko for medvirkning til uetisk adferd, krenkelse av menneske- og arbeidstakerrettigheter, korrupsjon eller miljøødeleggelser.

I 2013 implementerte konsernet risikoappetitt som styringsverktøy som angir det hvor stor eksponering banken kan ha både innenfor en enkelt bransje og mot enkeltkunde/risikopunkt. Større risikokonsentrasjoner, hvor betydelige endringer i en eller et fåtall risikodrivere kan gi resultatsvingninger som i vesentlig grad påvirker DNBs lønnsomhet, skal begrenses. Kreditteksponering mot shipping og næringseiendom følges spesielt nøye.

Rammeverket for risikoappetitt setter også måltall for maksimale statistisk forventede årlige tap på kredittporteføljen.

Kredittfullmaktene er personlige og er størrelsesmessig gradert etter kundens risikoklasse. For større kreditter er det en todelt beslutningsprosess hvor beslutningsfullmakt ligger i forretningsenhetene, men gyldig bevilgning krever tilslutning fra en kredittsjef som er uavhengig av forretningsenhetene.

Engasjementer med negativ utvikling blir identifisert og fulgt opp særskilt.

Alle bedriftskunder med kredittengasjement skal risikoklassifiseres ved hver bevilgning av vesentlig størrelse og minst en gang årlig, med mindre annet er bestemt. Innenfor personmarkedet, hvor det er et stort antall kunder, skal de fleste sakene besluttes ved hjelp av automatiserte måle- og beslutningsstøttesystemer. Risikoklassifiseringen skal reflektere den langsiktige risikoen ved kunden og engasjementet.

Ansvaret for klassifiseringssystemet er organisatorisk uavhengig av den operative virksomheten. Klassifiseringsmodellene er utviklet for å dekke en portefølje av engasjementer. Dersom en modell vurderes å gi vesentlig feil klasse for et engasjement, kan den genererte klassen overstyres. Alle overstyringer skal være tilfredsstillende begrunnet og foretas kun unntaksvis etter en grundig vurdering av en enhet utenfor den forretningsmessige enheten. Effekten av slike overstyringer etterprøves årlig av en uavhengig enhet.

Risikoklassifiseringssystemene anvendes for beslutningsstøtte, overvåking og rapportering. Risikoparameterne fra klassifiseringssystemene inngår som en integrert del av kredittprosessen og i risikooppfølgingen, herunder oppfølging av kredittstrategiene.

Oppfølging av kredittrisiko inkluderer utvikling i risikoparametere, migrasjon og klassefordeling. Utviklingen i risikokonsentrasjoner følges nøye med hensyn til eksponering, risikoklasse og allokert risikojustert kapital. Store kunder og kundegrupper følges opp etter risikoklasse og allokert risikojustert kapital. Innenfor bedriftsmarkedsområdet identifiseres engasjementer som gjennom kredittprosessen vurderes å kreve særlig oppfølging.

Modellenes beregninger av forventet misligholdsfrekvens (PD) skal vise sannsynlighet for mislighold som et gjennomsnitt for en konjunktursyklus. Dette innebærer at modellene overvurderer kredittrisikoen i en høykonjunktur og undervurderer kredittrisikoen i en lavkonjunktur. Derfor benyttes i tillegg stresstesting for å vurdere økte krav til konsernets kapital i en lavkonjunktur. Stresstestene skal identifisere mulige framtidige endringer i økonomiske forhold som kan ha negativ effekt på konsernets kreditteksponeringer og evne til å tåle slike endringer. Slike vurderinger inngår i konsernets risiko- og kapitalvurderingsprosess for å fastsette riktig kapitalnivå.

Risikojustert kapital for kredittrisiko er aggregert ut fra enkeltengasjementer, hvor engasjementene blir klassifisert med hensyn til kvalitet i form av forventet misligholdsfrekvens og størrelse på tap dersom mislighold inntreffer (LGD). Porteføljeklassifiseringen gir grunnlag for statistisk baserte beregninger av normalisert tap (EL) og risikojustert kapital. Beregningen av risikojustert kapital inkluderer effekten av bransjekonsentrasjoner, diversifiseringseffekter, volatilitet og store engasjementer.

Klassifiseringsmodeller og IRB-systemet

DNB-konsernet har lang erfaring med klassifiseringssystemer som støtte for kredittvurdering og kredittoppfølging.

Konsernets kredittrisikomodeller gir grunnlag for statistisk baserte beregninger av forventede tap på lengre sikt og risikojustert kapital ut fra en porteføljeberegning. Beregningen er basert på flere risikoparametere. De viktigste er:

- Forventet misligholdsfrekvens brukes som mål på kvalitet. Kunden klassifiseres i risikoklasse ut fra sannsynlighet for mislighold.
- Forventet engasjement ved mislighold er en beregnet størrelse hvor trukket engasjement eller utlån og en andel av bevilgede, utrukne rammer inngår.
- Tap gitt mislighold angir hvor mye konsernet forventer å tape dersom kunden misligholder sine forpliktelser. Modellene tar hensyn til sikkerhetene kunden har stilt og andre relevante faktorer.

DNBs modeller for risikoklassifisering av enkeltkunder er under kontinuerlig forbedring og etterprøving. Modellene er tilpasset

bransjer og segmenter og oppdateres jevnlig for å sikre at faktorene i modellene til enhver tid har høy forklaringskraft, basert på vesentlige risikodrivere for de enkelte parameterne som inngår i modellene.

Sikkerheter og andre risikoreduserende tiltak

Kreditt skal normalt ikke ytes dersom det ikke er sannsynlig at gjelden kan betjenes, selv om sikkerheten er tilfredsstillende. Utgangspunktet er en vurdering av kundens gjeldsbetjeningsevne i form av løpende framtidig kontantstrøm. Hovedkilder for kontantstrøm som inngår i slik vurdering, er lønnsinntekter og inntekter fra forretningsvirksomheten som finansieres. I tillegg vurderes det i hvilken grad bankens eksponering ved et eventuelt framtidig mislighold eller ved svekkelse av framtidige kontantstrømmer vil kunne inndekkes ved realisasjon av sikkerhetene.

I tillegg til omfattende prosesser for kredittvurdering og oppfølging av engasjementene, benytter konsernet sikkerheter for å redusere risiko avhengig av marked og type transaksjon. Sikkerheter kan for eksempel være i form av fysisk sikkerhet (pant), garantier, kontantdepot eller avtaler om motregning. Hovedtyper av pant som benyttes, er pant i boligeiendom, næringseiendom og annen fast eiendom, skip, rigger, registrerbart løsøre, fordringer, varelager, driftstilbehør, landbruksløsøre og oppdrettskonsesjoner. Fysisk sikkerhet skal som hovedregel være forsikret. I tillegg benyttes såkalt negativ pantsettelse der kunden er forpliktet til å holde sine aktiva heftelsesfrie vis-à-vis alle långivere. Ved vurdering av pant i fast eiendom legges til grunn omsetningsverdi eller eksternt fastsatte verdiestimater. Den alt overveiende delen av boliglånene ligger innenfor 85 prosent av vurdert verdi av eiendommen. Det benyttes eksterne parametere for jevnlig revurdering av boligverdiene.

Figurene viser fordeling i belåningsgrad på objektbasis. Det vil si at alle lån som er knyttet til et sikkerhetsobjekt (fast eiendom) blir tatt med i beregningen. Kortsiktig mellomfinansiering, tilbud samt lån som ligger i Nordlandsbanken er ikke med.

Figuren til venstre viser utlånsporteføljen med pant i fast eiendom målt i EAD fordelt på ulike belåningsgrader. Det er benyttet en konservativ vurdering i beregningen av belåningsgrad og hele utlånsvolumet per sikkerhetsobjekt plasseres i samme belåningsgrad. Det har ikke vært noen endringer i DNBs utlånspraksis siste år. Reduksjoner i boligprisene mot slutten av 2013 forklarer i hovedsak endringene i belåningsgrad mellom 2012 og 2013. EAD-vektet gjennomsnittlig belåningsgrad for boliglån var 64 prosent ved utgangen av 2013, mot 62 prosent ett år tidligere.

Figuren til høyre viser samme utlånsportefølje, men med fordeling i ulike aldersgrupper. Samme konservative vurdering og innplassering som ble kommentert til forrige figur gjelder også her. Volumene i parentes er gruppens totale utlånsvolum målt i EAD.

Ved vurdering av sikkerhetenes verdi i bedriftsmarkedet legges det til grunn en forutsetning om fortsatt drift. Unntak fra dette gjelder i situasjoner hvor det er foretatt nedskrivning. Det tas videre hensyn til forhold som kan påvirke sikkerhetens verdi, for eksempel konsesjonsbetingelser eller servitutter og salgskostnader. Ved vurdering av sikkerheter i form av verdipapirer og ved vurdering av motpartsrisiko tas det hensyn til estimert effekt av tvangssalg. Hovedprinsippet for verdivurdering av sikkerheter er at realisasjonsverdien, slik den forventes å være hvis banken på et framtidig tidspunkt har behov for at sikkerheten

BELÅNINGSGRAD, BOLIGLÅN

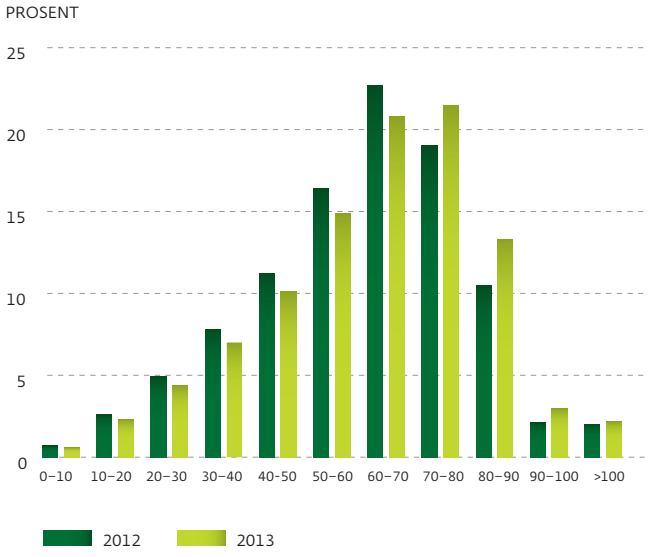

BELÅNINGSGRAD VED UTGANGEN AV 2013, LÅN MED PANT I FAST EIENDOM FORDELT PÅ ALDER

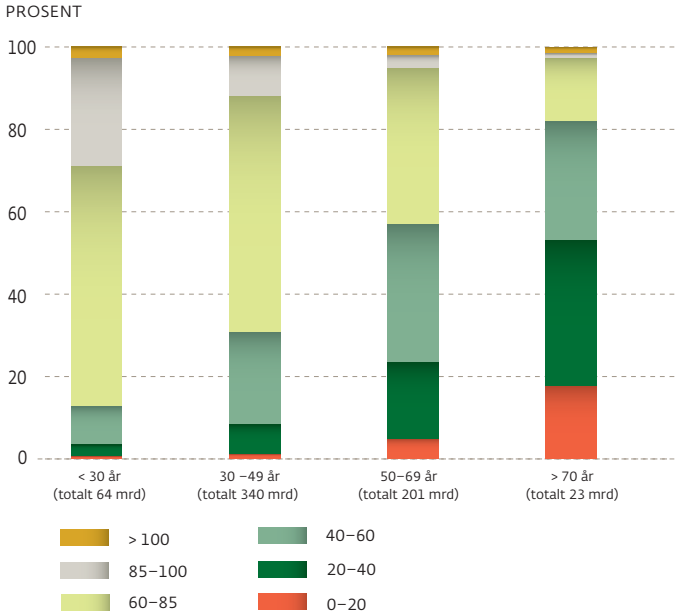

realiseres, skal legges til grunn. I kredittregelverket finnes blant annet maksimalsatser for alle typer sikkerhet og retningslinjer for eventuell realisasjon. Verdivurdering av sikkerheter skal foretas ved ny bevilgning, minimum en gang per år og anses å være en del av kredittbeslutningen. Det er etablert en rutine for uavhengig periodisk vurdering av de verdiene som legges til grunn i kredittgivningen.

Konsernets motregningsadgang følger alminnelige regler i norsk lov. Det er inntatt motregningsklausuler i alle bankens standard låneavtaler og produktavtaler i DNB Markets.

I tillegg til en vurdering av gjeldsbetjeningsevne, framtidig realisasjonsverdi av sikkerheter, mottatte garantier og motregningsadgang er det inntatt finansielle klausuler i kredittavtaler. Disse klausulene er et supplement for å redusere risiko og sikre oppfølging og styring av engasjementene. Slike klausuler kan for eksempel være knyttet til krav om minimum netto kontantstrøm og egenkapitalgrad.

I styringen av kredittvirksomheten er det også vedtatt rammer for eksponering innenfor enkelte segmenter for å redusere konsentrasjonsrisiko.

Engasjementer med negativ utvikling blir identifisert og fulgt opp særskilt. Risikoklassifiseringssystemene omtalt over anvendes for beslutningsstøtte, overvåkning og rapportering.

OVERSIKT OVER KREDITTEKSPONERINGER

Figurene nedenfor viser konsernets totale engasjement fordelt etter kundegrupper og bransjer. Totale engasjement er utlån og fordringer, garantier og utrukne kreditter. Totalt engasjement her er inklusive kredittinstitusjoner og eksponeringer i DNB Markets. Inndelingen i bransjer er basert på standard sektor- og næringsgrupperinger. Utfyllende opplysninger finnes i vedlegget til Pilar 3.

Økningen i utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner skyldes økning i repohandel i DNB Markets rundt årsskiftet.

ENGASJEMENTER FORDELT PÅ KUNDEGRUPPER

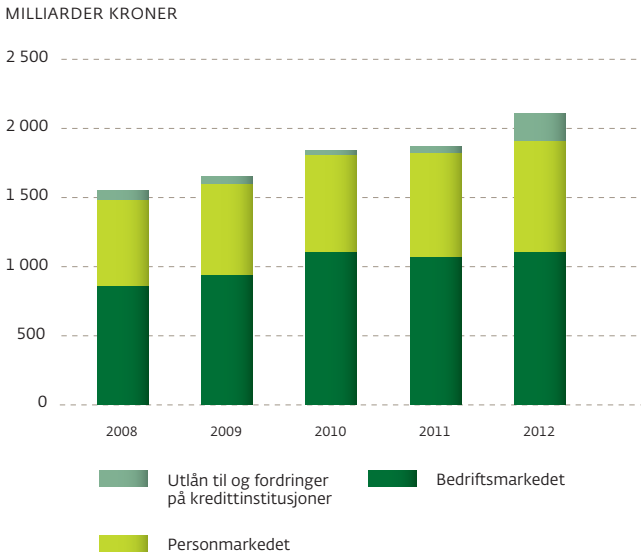

ENGASJEMENTER I BEDRIFTSMARKEDET FORDELT PÅ BRANSJER

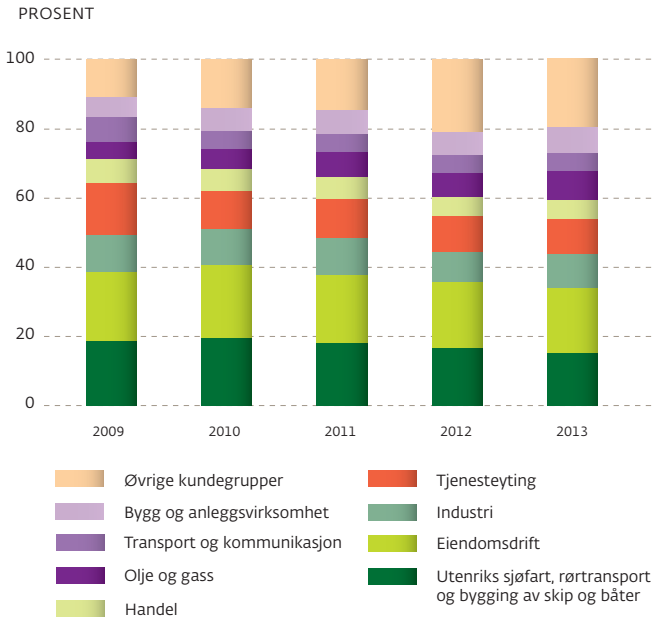

Figurene nedenfor viser konsernets totale engasjement fordelt etter geografi. Inndelingen i geografiske områder er basert på kundens adresse. Utfyllende opplysninger finnes i vedlegget til Pilar 3.

Økningen i Europa skyldes økning i repohandel i DNB Markets rundt årsskiftet.

ENGASJEMENTER FORDELT PÅ GEOGRAFISKE OMRÅDER

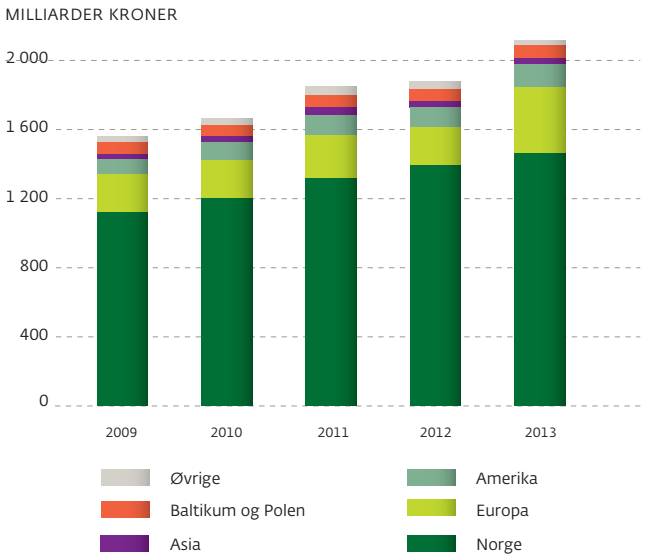

Tabellen under viser samlet engasjementsbeløp fordelt etter løpetid.

GJENSTÅENDE LØPETID

DNB-KONSERNET
31.12.2013

Beløp i millioner kroner	Inntil 1 mnd.	Fra 1 mnd. inntil 3 mnd.	Fra 3 mnd. inntil 1 år	Fra 1 år inntil 5 år	Over 5 år	Uten forfall	Totalt
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	147 504	27 790	5 606				180 900
Netto utlån til kunder	132 158	73 791	71 527	263 917	801 616	(2 315)	1 340 695
Udisponerte kreditter under 1 år							384 750
Udisponerte kreditter over 1 år							199 883
Garantier							99 472

GJENSTÅENDE LØPETID

DNB-KONSERNET
31.12.2012

Beløp i millioner kroner	Inntil 1 mnd.	Fra 1 mnd. inntil 3 mnd.	Fra 3 mnd. inntil 1 år	Fra 1 år inntil 5 år	Over 5 år	Uten forfall	Totalt
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	16 649	11 181	2 247	7 069			37 146
Netto utlån til kunder	151 903	82 100	60 710	238 902	766 628	(2 321)	1 297 922
Udisponerte kreditter under 1 år							309 704
Udisponerte kreditter over 1 år							185 462
Garantier							93 743

Mislighold og nedskrivninger

Ved hvert rapporteringstidspunkt vurderer konsernet om det foreligger objektive indikasjoner på verdifall. Et utlån eller gruppe av utlån nedskrives hvis det foreligger objektive indikasjoner på verdifall. Objektive indikasjoner for verdifall på utlån omfatter vesentlige finansielle problemer hos debitor, betalingsmislighold eller andre vesentlige kontraktsbrudd, tilfeller der det anses som sannsynlig at debitor vil innlede gjeldsforhandling eller andre konkrete forhold som har inntruffet. Reforhandling av lånebetingelser for å lette låntagers stilling regnes også som en objektiv indikasjon på verdifall.

Nedskrivninger av andre finansielle eiendeler knyttet til engasjementene med kunder resultatføres der de etter sin art hører hjemme.

Dersom det foreligger objektive indikasjoner for verdifall, beregnes nedskrivning på utlån som forskjellen mellom balanseført verdi og nåverdien av estimerte framtidige kontantstrømmer neddiskontert med lånets opprinnelige effektive rente. I samsvar med IAS 39 legges beste estimat til grunn for vurdering av framtidige kontantstrømmer.

Vurderingen baseres på erfaringsmateriale, og skjønn både om framtidig makroøkonomisk utvikling og utvikling for de utsatte engasjementene. Estimatene er et resultat av en prosess som involverer forretningsområdene og sentrale kredittmiljøer, og representerer beste skjønn basert på de forhold som var inntrådt på balansedagen.

Individuelle nedskrivninger på utlån reduserer engasjementenes balanseførte verdi.

Utlån og andre engasjementer hvor betalingsbetingelsene misligholdes blir klassifisert som misligholdte, med mindre forholdet vurderes å være forbigående. Engasjementene klassifiseres som misligholdte senest 90 dager etter formelt betalingsmislighold. Lån, garantier og lignende som er klassifisert som høyrisiko uten å være misligholdt, er gjenstand for særskilt overvåkning og vurdering av tapsrisiko.

Utlån som ikke er individuelt nedskrevet, blir vurdert for verdifall samlet i gruppe. Vurderingen baseres på hvorvidt det foreligger objektive indikasjoner for verdifall som kan relateres til en gruppe av finansielle eiendeler.

Utlån er gruppert utfra like risiko- og verdiegenskaper, og i samsvar med inndeling av kundene etter hovedsektorer eller -næringer, samt risikoklasse. Beregning av nedskrivningsbehov foretas per gruppe av finansielle eiendeler med utgangspunkt i estimater for konjunktursituasjonen samt tapserfaring for de respektive gruppene. Estimert konjunktursituasjon uttrykt ved en konjunkturindikator, beregnes for de enkelte gruppene basert på ekstern informasjon om markedene. Det benyttes ulike parametere avhengig av gruppe. Sentrale parametere er produksjonsgap som er et mål på kapasitetsutnyttelse i økonomien, boligprisutvikling og fraktrater innenfor shipping. Konjunkturindikatorene som benyttes viser god korrelasjon med historiske nedskrivninger.

Gruppenedskrivninger reduserer engasjementenes balanseførte verdi og periodens endringer resultatføres under «Nedskrivninger på utlån og garantier». Gruppenedskrivningene er på samme måte som individuelle nedskrivninger neddiskontert. Neddiskonteringsfaktoren er basert på observerte erfaringstall fra individuelle nedskrivninger. Det beregnes renter på nedskrevne gruppevurderte engasjementer etter samme prinsipper og basert på samme erfaringsgrunnlag som for individuelt vurderte engasjementer.

Netto misligholdte og tapsutsatte engasjementer utgjorde 20,7 milliarder kroner ved utgangen av 2013, en liten økning fra 19,7 milliarder ved utgangen av 2012. Målt i forhold til totale utlån var nivået noe lavere sammenlignet med utgangen av 2012 og utgjorde 1,4 prosent.

Figurene nedenfor viser konsernets netto misligholdte og tapsutsatte engasjementer fordelt etter kundegrupper. Inndelingen i kundegrupper er basert på standard sektor- og næringsgruppering. Utfyllende opplysninger finnes i vedlegget til Pilar 3 rapporten.

Økningen i misligholdte engasjementer uten nedskrivninger fra 2012 til 2013 skyldes i hovedsak noen større shippingengasjementer som følges tett.

I privatmarkedet utgjør porteføljene i Baltikum og Polen 30 prosent av netto misligholdte og nedskrevne engasjementer.

NETTO MISLIGHOLDTE OG NEDSKREVNE ENGASJEMENTER

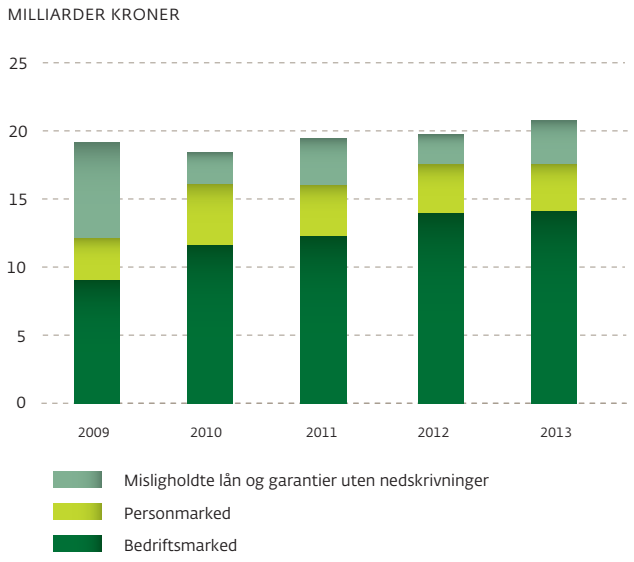

ANDEL NETTO MISLIGHOLDTE OG NEDSKREVNE ENGASJEMENTER I BEDRIFTSMARKEDET FORDELT PÅ BRANSJE

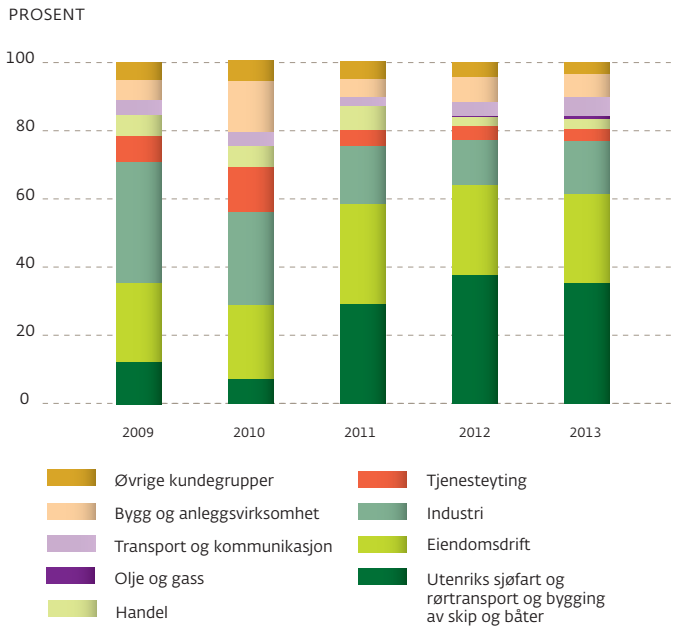

Figuren til venstre viser netto misligholdte og nedskrevne engasjementer fordelt på geografiske områder. Inndelingen i geografiske områder er basert på kundens adresse. Utfyllende opplysninger finnes i vedlegget til Pilar 3 rapporten.

Figuren til høyre viser forfalte, uordnede utlån uten nedskrivninger fordel på antall dager. Utfyllende opplysninger finnes i vedlegget til Pilar 3-rapporten.

Figuren viser nedskrivninger på utlån og garantier fordelt på individuelle og gruppenedskrivninger. Inndelingen av kundegrupper i bedriftsmarkedet i figuren til høyre er basert på standard sektor- og næringsgruppering.

NETTO MISLIGHOLDTE OG NEDSKREVNE ENGASJEMENTER FORDELT PÅ GEOGRAFISKE OMRÅDER

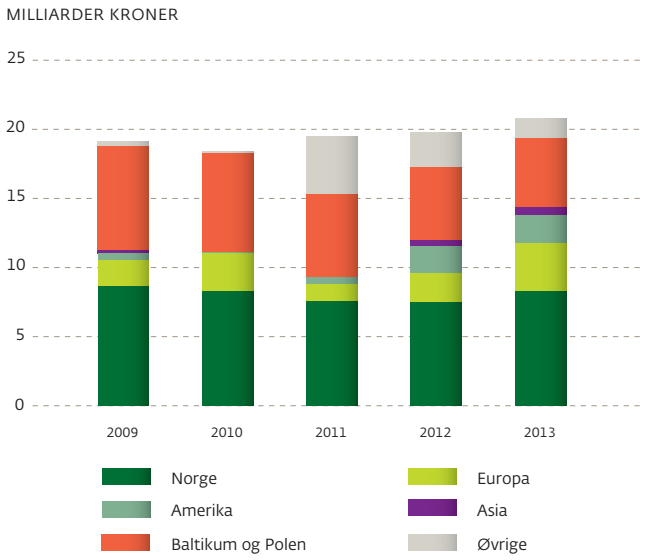

UORDNEDE UTLÅN UTEN NEDSKRIVNINGER, FORDELT PÅ ANTALL DAGER

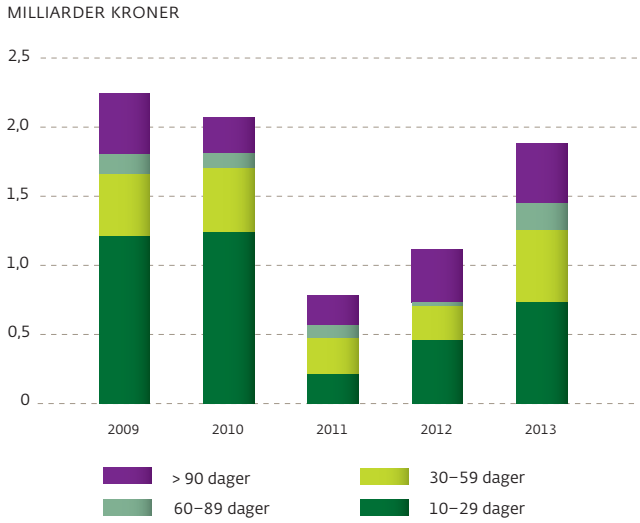

Nedenfor fremkommer utviklingen i nedskrivninger på utlån og garantier i DNB-konsernets balanse og spesifikasjon av nedskrivninger i resultatregnskapet.

RESULTATREGNSKAPET DNB-KONSERNET

NETTO NEDSKRIVNINGER FORDELT PÅ INDIVIDUELLE OG GRUPPENEDSKRIVNINGER

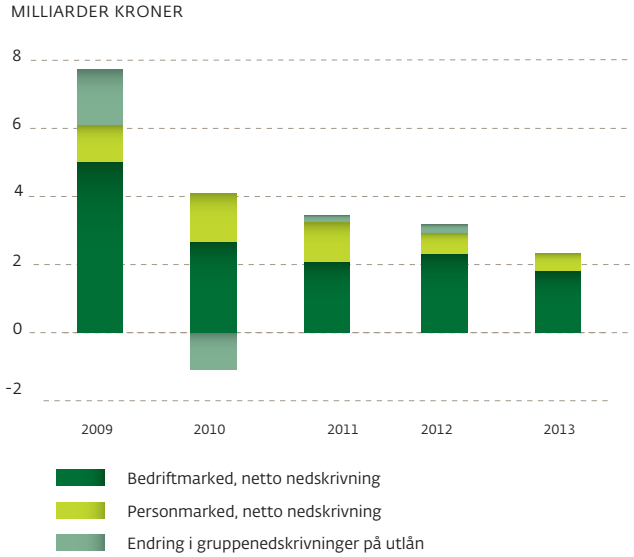

NETTO NEDSKRIVNINGER I BEDRIFTSMARKEDET FORDELT PÅ BRANSJE

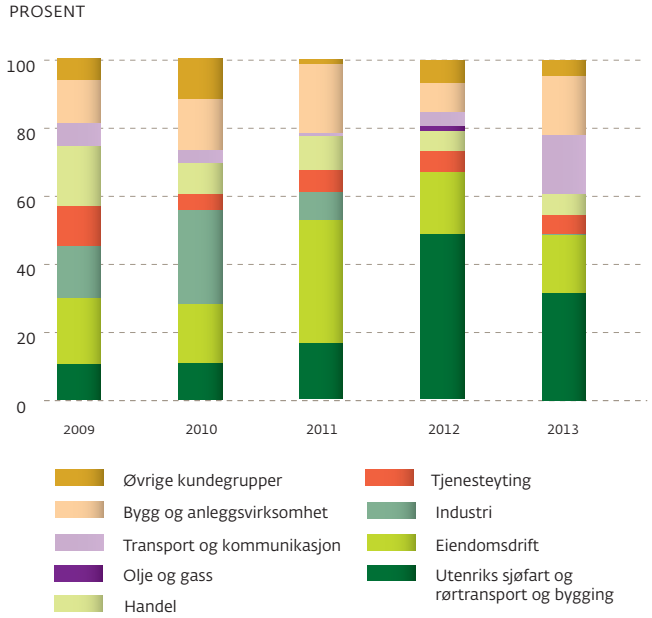

	2013				2012			
Beløp i millioner kroner	Nye individuelle nedskrivninger	Reduserte individuelle nedskrivninger	Inngått på tidl. konstaterte nedskrivninger	Netto ned-skrivninger	Nye individuelle nedskrivninger	Reduserte individuelle nedskrivninger	Inngått på tidl. konstaterte nedskrivninger	Netto ned-skrivninger
Personmarkedet	1 175	236	408	531	1 072	68	378	626
Utenriks sjøfart og rørtransport								
og bygging av skip og båter	916	354	0	562	1 146	1	2	1 142
Eiendomsdrift	454	142	4	308	631	186	12	434
Industri	248	237	9	2	147	217	2	(71)
Tjenesteyting	166	60	5	101	279	128	3	147
Handel	184	64	12	108	220	76	4	139
Olje og gass	16	14	0	2	35	0	0	35
Transport og kommunikasjon	349	38	3	308	121	22	3	96
Bygg og anleggsvirksomhet	377	60	5	312	269	58	3	208
Kraft og vannforsyning	51	1	1	49	99	0	0	98
Fiske og fangst	19	1	0	18	9	3	0	6
Hotell og restaurant	17	19	0	(2)	51	16	0	35
Jordbruk og skogbruk	28	30	0	(2)	45	39	1	6
Offentlig forvaltning	0	0	0	0	0	0	2	(2)
Øvrige kundegrupper	36	7	8	21	20	0	2	18
Sum kunder	4 037	1 263	457	2 318	4 144	816	412	2 917
Kredittinstitusjoner	0	0	0	0	0	2	0	(2)
Endring i gruppenedskrivninger på utlån	-	-	-	(133)	-	-	-	265
Nedskrivninger på utlån og garantier	**4 037**	**1 263**	**457**	**2 185**	**4 144**	**818**	**412**	**3 179**
Herav individuelle nedskrivninger på garantier	*200*	*81*	*0*	*119*	*83*	*20*	*0*	*63*

Inndelingen i kundegrupper samsvarer med EUs standard for næringsgruppering, NACE Rev 2.

BALANSE

DNB-KONSERNET

	2013				2012			
Beløp i millioner kroner	Utlån til kreditt-institusjoner	Utlån til kunder	Garantier	Sum	Utlån til kreditt-institusjoner	Utlån til kunder	Garantier	Sum
Nedskrivninger per 1. januar	25	12 337	139	12 501	25	12 350	78	12 453
Nye nedskrivninger	0	1 340	39	1 380	0	2 400	83	2 483
Økte nedskrivninger [1)]	50	1 480	161	1 691	0	1 317	0	1 317
Reduksjon i nedskrivninger	0	1 182	81	1 263	2	796	20	818
Konstateringer mot tidligere								
nedskrivninger	0	1 837	0	1 837	0	2 876	2	2 879
Endring i individuelle nedskriv-ninger av periodiserte renter og amortisering	4	1	-	5	1	(2)	-	(1)
Endring i gruppenedskrivninger	0	(133)	-	(133)	0	265	-	265
Endring i konsernsammensetning	0	0	0	0	0	0	0	0
Valutakursendring	0	712	27	739	0	(319)	0	(319)
Nedskrivninger per 31. desember	79	12 720	284	13 084	25	12 337	139	12 501
Herav: Individuelle nedskrivninger	*75*	*9 695*	*284*	*10 055*	*25*	*9 308*	*139*	*9 472*
Individuelle nedskrivninger av periodiserte renter og amortisering	*4*	*710*	*-*	*714*	*1*	*708*	*-*	*709*
Gruppenedskrivninger	*0*	*2 315*	*-*	*2 315*	*0*	*2 321*	*-*	*2 321*

1) Avsetninger på swapavtaler er reklassifisert fra avsetninger til nedskrivninger på utlån fra og med andre kvartal 2013. Avsetningen ble resultatført i 2008.

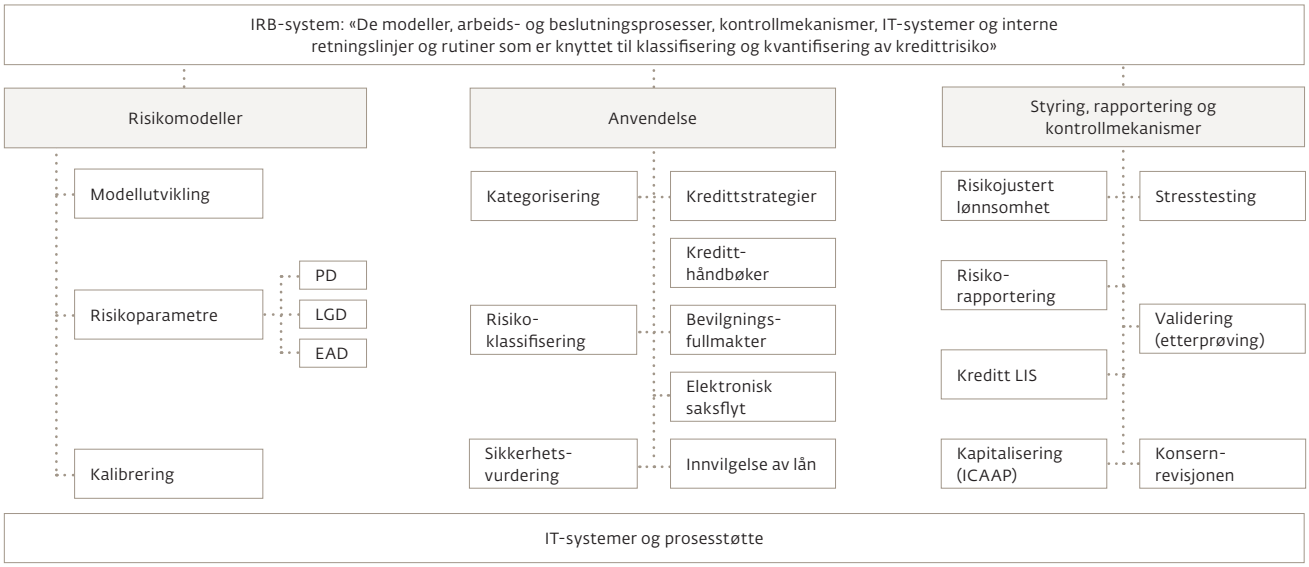

IRB-SYSTEMET

Beregnet kapitalkrav for de porteføljer som rapporteres etter IRB-metoden, er vist i kapittel om kapitalstyring.

Prinsippskissen viser IRB-systemets gjennomgripende karakter. Målsettingen er å sikre god risikostyring og tilfredsstillende oppfyllelse av kapitaldekningskravene som stilles til bankene. Denne målsettingen betinger kvalitet og transparens i hele verdikjeden fram til styrets fastsettelse av nivået for tilfredsstillende kapitalisering av virksomheten. Verdikjeden omfatter både kvantitative metoder for risikomåling, kvalitet i de administrative prosesser som frembringer data til de kvantitative risikoestimater og krav til at organisasjonen integrerer og benytter disse data på alle relevante organisatoriske nivå. Konsernets styre tar stilling til kapitaldekningsbehovet på grunnlag av den risikomåling som foretas og en samlet vurdering av rammebetingelser og forretningsmessige og strategiske mål. Alle ledd i denne verdikjeden skal valideres med hensyn til om myndighetenes krav og interne kvalitetskrav er oppfylt. Valideringen skal således både verifisere systemets tilstrekkelighet og avdekke behov for forbedringer.

IRB-systemet defineres som de modeller, arbeids- og beslutningsprosesser, kontrollmekanismer, IT-systemer og interne retningslinjer og rutiner som er knyttet til klassifisering og kvantifisering av kredittrisiko. Det griper dermed inn i en betydelig del av konsernets virksomhet, også på tvers av forretnings- , støtteområder og staber. Det er gjennomført et betydelig arbeid over mange år for å etablere IRB-systemet. Dette kommer i tillegg til konsernets lange og omfattende erfaring med bruk av risikomodeller og -systemer, samt en etablert og god kredittkontroll. Innføring av IRB-systemet har bidratt til bedre kredittrisikostyring gjennom forbedrede oppfølgingssystemer.

Validering (etterprøving) er en sentral del av kvalitetssikringen av IRB-systemet og kan deles opp i kvantitativ og kvalitativ validering. Den kvantitative valideringen etterprøver risikomodellene, mens den kvalitative valideringen etterprøver IRB-systemets utforming og om IRB-systemet brukes som forutsatt. Konsernrevisjonen utarbeider en årlig IRB-compliancerapport om overholdelse av IRB-kravene. Rapporten behandles i bankstyret. Konsernrevisjonen gjennomfører i tillegg en rekke revisjoner av IRB-systemet i løpet av året.

Klassifisering, kvantifisering og validering

Klassifisering og kvantifisering

DNB deler sin portefølje i 10 risikoklasser som funksjon av engasjementenes sannsynlighet for mislighold. Alle kredittkunder skal risikoklassifiseres i forbindelse med hver kredittbeslutning, og minimum én gang per år. Kredittkunder som har tapsutsatte engasjement gis risikoklasse 11, og engasjement som er misligholdte over 90 dager får risikoklasse 12. I begge tilfeller er engasjementene misligholdte etter konsernets misligholdsdefinisjon og forventet misligholdssannsynlighet (PD) er 100 prosent.

KLASSEFORDELING IRB-PORTEFØLJE MASSEMARKED UTLÅN MED PANT I FAST EIENDOM

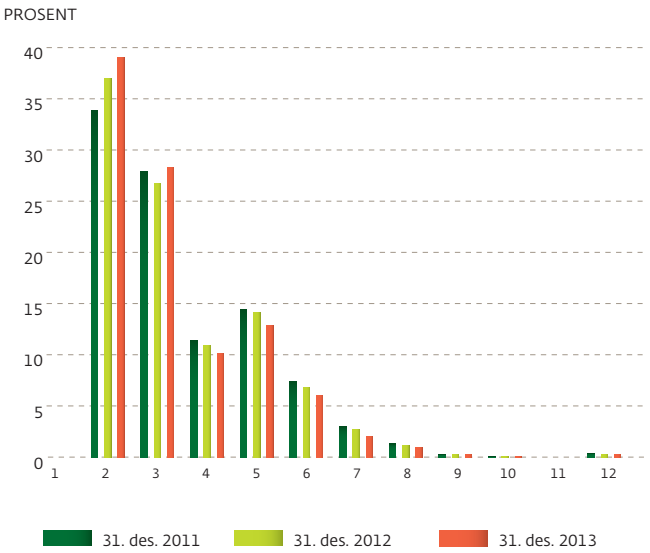

KLASSEFORDELING IRBA-PORTEFØLJE FORETAK

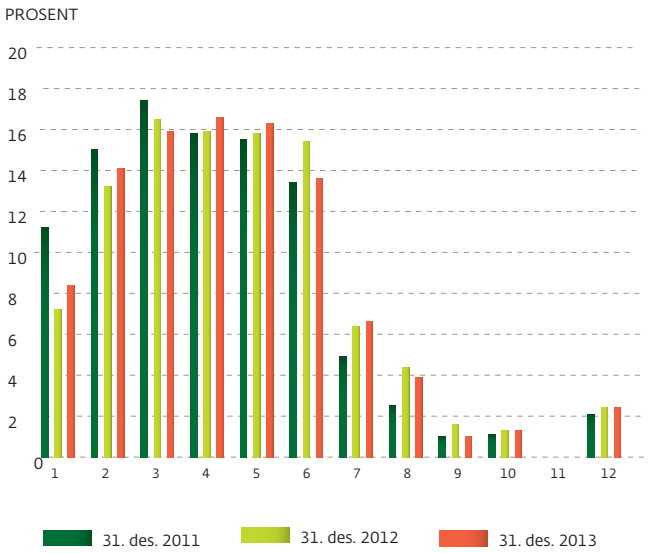

For aktivaklassene massemarked lån med pant i fast eiendom og massemarked annet tillater ikke myndighetene bruk av risikoklasse 1. Derfor er porteføljen i disse aktivaklassene fordelt på risikoklasse 2 til 12.

Forholdet mellom risikoklasser og misligholdssannsynlighet

DNBs RISIKOKLASSIFISERING

	Sannsynlighet for mislighold (prosent)		Ekstern rating	
Risikoklasse	Fra PD	Til PD	Moody's	Standard & Poor's
1	0,01	0,10	Aaa - A3	AAA - A÷
2	0,10	0,25	Baa1 - Baa2	BBB+ - BBB
3	0,25	0,50	Baa3	BBB÷
4	0,50	0,75	Ba1	BB+
5	0,75	1,25	Ba2	BB
6	1,25	2,00		
7	2,00	3,00	Ba3	BB÷
8	3,00	5,00	B1	B+
9	5,00	8,00	B2	B
10 [1)]	8,00	mislighold	B3, Caa/C	B÷, CCC/C

1) Risikoklasse 10 har en øvre PD-grense på 40%.

MODELLER BENYTTET I IRB-RAPPORTERINGEN PER 31. DESEMBER 2013

Engasjements-kategori	Kundesegment	PD-modell	EAD-modell	LGD-modell
Massemarked - pant i fast eiendom	Nye personkunder eller personkunder uten gyldig adferdscore, samt alle kunder som øker eksisterende gjeld med kr 200.000,- eller mer	PD-søknadsscore	EAD-bolig	LGD-bolig
	Alle personkunder, med unntak av kunder som har blitt kreditt-vurdert gjennom søknadsscore i løpet av de siste 12 måneder.	PD-adferdsscore		
Massemarked - øvrig massemarked	Personkunder i DNB Finans - gjenstandsfinansiering	PD-Personscore	EAD-DNB Finans	LGD-DNB Finans
	Personkunder i DNB Kort - uten pant	PD-Søknadsscore	EAD-DNB Kort	LGD-DNB Kort
		PD-Adferdsscore		
Foretak	Norske aksjeselskaper med omsetning < 20 MNOK samt sum eiendeler < 20 MNOK.	PD-Regionmodellen	EAD-Region	LGD Region
	Norske aksjeselskaper med omsetning mellom 20 og 1000 MNOK, samt sum eiendeler > 20 MNOK. I tillegg alle norske aksjeselskap med engasjement under 20 millioner uavhengig av omsetning og balanse.	PD-Mellomstore bedrifter		
	Ansvarlige selskap med engasjement < 50 MNOK	PD-ANS		
	Enkeltpersonforetak med engasjement < 20 MNOK	PD-ENK		
	Norske eiendomsselskap med balanse < 250 MNOK	PD-Næringseiendom		LGD Region Eiendom
	Norske aksjeselskaper i DNB Finans med omsetning < 1000 MNOK, samt norske eiendomsselskap med balanse < 200 MNOK	PD-Region Finans	EAD-DNB Finans	LGD-DNB Finans
	Enkeltpersonforetak i DNB Finans med engasjement < 5 MNOK	PD-ENK Finans		
	Storkunder (kunder med omsetning > 1000 MNOK)	PD-General Corporate	EAD-Storkunde	LGD-GC
	Shippingkunder (eksklusiv SPV)	PD-Shipping General Corporate		LGD-SGC
	Oppkjøpsfinansiering	PD-LBO		LGD-LBO

DNB-konsernet benytter et fast regelverk for valg av kreditt-modeller ved beregning av PD, EAD og LGD. Modellene er tilpasset ulike kundesegmenter som vist i tabellen. Tabellen viser kun IRB-godkjente modeller. I tillegg til de godkjente modellene har DNB også andre risikomodeller som inngår i IRB-søknader til behandling. DNB har også risikoklassifiseringsmodeller for porteføljer hvor det er ikke er søkt om IRB-godkjenning.

DNBs PD-modeller er kalibrert til å reflektere en normalisert konjunktursyklus. For å oppnå dette er all historikk tilbake til bankkrisen kartlagt i den grad dette har vært mulig. Perioden 1988-93 var en av de mest alvorlige bakkrisene i moderne historie og er derfor vektet inn i kalibreringen av sentraltendens for PD. EAD- og LGD-modellene er kalibrert for å reflektere forventet eksponering og tapsgrader ved mislighold i økonomiske nedgangstider. Kalibreringen av LGD-modellene til nedgangs-konjunkturer baseres i all hovedsak på tapsnivåene i denne perioden. For enkelte segmenter og produktgrupper er det justert for vesentlige endringer i kredittstrategi og produktspekter.

Validering

Validering er en sentral del i kvalitetssikringen av DNBs IRB-system. I henhold til Kapitalkravsforskriften og DNBs retnings-linjer for validering skal Styret i DNB Bank ASA minst én gang i året forelegges resultater fra valideringsarbeidet. Validerings-resultantene skal gi grunnlag for å vurdere om klassifiseringen og kvantifiseringen av konsernets kredittrisiko er forsvarlig.

I den kvantitative valideringen gjennomføres det tester av modellenes rangeringsevne, modellenes evne til å fastsette riktig nivå på risikoparametrene (kalibrering) og stabiliteten i risikoparametrene.

Rangeringsevne tester PD-modellenes evne til å skille mellom kunder som kommer til å misligholde og kunder som ikke misligholder. I vurderingen av LGD-modellene, har DNB implementert metoder for å teste modellenes evne til å skille misligholds-kunder med høy tapsgrad fra misligholdskunder med lav eller ingen tapsgrad.

Ved validering av kalibreringsnivå gjennomføres tester for å vurdere hvorvidt PG, EAD og LGD er fastsatt på riktig nivå. Kriteriet for å vurdere dette er om predikerte verdier stemmer godt overens med observerte verdier, eller om avvikene er forventede og/eller akseptable basert på hvilken konjunkturfase man har befunnet seg i.

PD-modellenes kalibrering vurderes ved å utføre en test for hver risikoklasse som besvarer spørsmålet «dersom den predikerte PD for klassen er korrekt, hva er sannsynligheten for å få det antall mislighold som det som ble observert?» Predikert misligholds-frekvens skal i snitt uttrykke det man gjennom en full økonomisk syklus skal observere, og testene er derfor basert på så mange observasjonsperioder som foreligger for den enkelte modell / portefølje.

For å vurdere LGD-modellenes kalibrering anvendes fire forskjellige metoder, der en av dem er å sammenligne predikert og observert LGD i intervaller. Dette gjøres for å vurdere forskjellen mellom gjennomsnittlig predikert og observert taps-grad. Basert på flere år bør gjennomsnittlig observert LGD ligge under den øvre grensen for intervallene, og ved økonomiske nedgangstider ikke overskride den. Dette begrunnes med at LGD skal reflektere tapsgrad i økonomiske nedgangstider. Tilsvarende gjelder for predikert EAD.

For å fange opp systematiske variasjoner i observert misligholdsfrekvens og observert tapsgrad er det utviklet en makro-modell som benyttes som støtte i vurderingen av nivået på antall observerte mislighold i lys av konjunktursituasjonen.

I den kvalitative valideringen etterprøves både IRB-systemets design og IRB-prosessen. I valideringen av IRB-systemets design gjennomgås forutsetningene IRB-modellene bygger på, herunder utvikling av klassifiseringsmetoden, datakvalitet og stabiliteten til klassifiseringssystemet. Videre skal det etter-prøves om IRB-systemet brukes i tråd med forutsetningene. Etterprøving av hvordan risikomodellene blir anvendt i beslut-ningsprosesser og i intern og ekstern rapportering er derfor en viktig del av den kvalitative valideringen.

Siste valideringsrapport resulterte i at to av modellene som brukes for risikoklassifisering av kredittkortavtaler vil bli gjen-nomgått på nytt i 2014 grunnet lite tilfredsstillende range-ringsevne. Det ble også avdekket behov for prosessforbedringer i rutinene for fornyelser av foretakskunder, samt rutinen for registrering av kunder i kategorien «Spesialisert långivning».

Misligholdsdefinisjon i henhold til IRB-regelverket

Et engasjement skal anses som misligholdt dersom et krav er forfalt med mer enn 90 dager, og forfalt beløp er større enn 2 000 norske kroner, og misligholdet ikke skyldes forsinkelser eller tilfeldige forhold hos motparten. Et engasjement skal også anses som misligholdt dersom banken:

- Som følge av svekket kredittverdighet hos motparten foretar nedskrivning[2] og beløpet ikke er uvesentlig,
- som følge av svekket kredittverdighet hos motparten avhender en fordring til underkurs og underkursen ikke er uvesentlig,
- avtaler endringer i vilkårene som følge av betalingsproblemer hos motparten, og det må antas at dette reduserer verdien av kontantstrømmen med et ikke uvesentlig beløp,
- antar at det vil bli åpnet gjeldsforhandling, konkurs eller offentlig administrasjon hos motparten, eller av andre grunner antar at forpliktelsen ikke vil bli oppfylt.

Definisjonen ovenfor gjelder både bedrifts- og personmarkedet, men for segmenter der det ikke gjøres individuelle vurderinger, skal kun 90-dagersregelen gjelde.

2) Nedskrivninger som eventuelt foretas ut fra porteføljebetraktninger skal ikke regnes som en misligholdshendelse.

KREDITTRISIKO MÅLT ETTER IRB-METODEN

Sammenligning av risikoparametere med faktisk utfall

Tabellen for PD nedenfor angir predikerte misligholdsfrekvenser ved inngangen til året sammenlignet med observerte misligholds-frekvenser i løpet av året.

Det eksisterer ulike konverteringsfaktorer for ulike type produkter som inngår i beregningen av predikert EAD. For forpliktende tilbud beregnes EAD på bakgrunn av en fastsatt akseptrate som uttrykk for kundenes akseptgrad. Vurderingen av konverteringsfaktorene er basert på forholdstallet mellom observert misligholdt saldo i forhold til tilhørende predikert EAD 12 måneder forut for mislig-hold. For storkunder foreligger det ikke et tilstrekkelig stort grunnlag til å gjøre en statistisk robust vurdering av predikert EAD. Både akseptrate og relevante forholdstall for de ulike porteføljene er vist i tabellen for EAD nedenfor.

Tabellen for LGD angir predikerte tapsgrader ved inngangen til året sammenlignet med faktiske tapsgrader for mislighold som oppstod i løpet av året. De predikerte verdiene er basert på misligholdt portefølje, hvilket normalt sett gir et noe høyere gjennomsnitt enn hele porteføljen. De observerte tapsgradene for tidligere år er oppdatert.

Valideringsresultatene for 2013 er under utarbeidelse og skal styrebehandles i juni 2014.

VALIDERINGSRESULTATER PD-MODELLER

Aktivaklasse	PD modeller (Tall i prosent)	2008		2009		2010		2011		2012	
		Predikert	Observert	Predikert	Observert	Predikert	Observert	Predikert	Observert	Predikert	Observert
Massemarked - lån med pant i fast eiendom	Massemarked - lån med pant i fast eiendom	0,80	0,34	0,77	0,46	0,65	0,36	0,62	0,27	0,65	0,25
Massemarked andre	Massemarked - rullerende kreditter [3]					2,24	1,70	2,16	1,34	1,63	1,11
	Massemarked - gjenstandsfinansiering					2,74	1,74	2,57	1,86	2,42	1,62
Foretak	Små og mellomstore aksjeselskaper [1]	1,83	2,06	1,84	2,52	2,22	2,49	1,99	2,36	3,11	2,16
	Enkeltpersonforetak [2]	2,33	1,88	2,21	1,56	3,62	1,89	2,87	1,93	3,11	2,29
	Ansvarlige selskaper	2,60	1,34	1,84	1,76	2,41	1,85	1,59	1,64	1,96	2,02
	Storkundemodeller					1,92	0,94	1,59	0,42	1,17	0,76

VALIDERINGSRESULTATER EAD-MODELLER

Aktivaklasse	EAD modeller (Tall i prosent)	2008		2009		2010		2011		2012	
		Observert/ predikert	Aksept-rate	Observert/ predikert	Aksept-rate	Observert/ predikert	Aksept-rate	Observert/ predikert	Aksept-rate	Observert/ predikert	Aksept-rate
Massemarked - lån med pant i fast eiendom	Massemarked - lån med pant i fast eiendom		93,4	97,8	94,7	96,9	93,1	96,2	94,5	96,3	95,1
Massemarked andre	Massemarked - rullerende kreditter [3]					95,5		95,7		99,1	
	Massemarked - gjenstandsfinansiering						44,1		59,3		61,2
Foretak	Små og mellomstore aksjeselskaper [1]	89,3		82,0		77,6	47,4	78,1	67,2	76,7	70,6
	Enkeltpersonforetak [2]	89,3		82,0		77,6	36,6	78,1	58,3	76,7	63,3
	Ansvarlige selskaper	89,3		82,0		77,6		78,1		76,7	

VALIDERINGSRESULTATER LGD-MODELLER

Aktivaklasse	LGD modeller (Tall i prosent)	2009		2010		2011		2012	
		Predikert	Observert	Predikert	Observert	Predikert	Observert	Predikert	Observert
Massemarked - lån med pant i fast eiendom	Massemarked - lån med pant i fast eiendom			16,4	10,0	15,1	8,2	17,4	9,0
Massemarked andre	Massemarked - rullerende kreditter	44,5	44,1	46,3	31,1	46,4	29,0	46,1	34,3
	Massemarked - gjenstandsfinansiering [4]			25,2	17,9	27,8	28,7	28,0	21,3
Foretak	Små og mellomstore aksjeselskaper [1]	30,7	28,4	31,1	21,9	29,8	23,9	35,7	24,7
	Enkeltpersonforetak [2]	24,9	14,5	24,0	11,1	25,7	17,4	23,5	15,9
	Ansvarlige selskaper	24,2	10,8	30,6	7,0	25,7	7,1	24,2	34,6
	Storkundemodeller			29,5	6,0	27,7	12,8	27,3	10,4

1] Oppstillingen inkluderer også aksjeselskaper i DNB Finans knyttet til gjenstandsfinansiering fra og med 2010
2] Oppstillingen inkluderer også enkeltpersonforetak i DNB Finans knyttet til gjenstandsfinansiering fra og med 2010.
3] PD-nivået for porteføljen av passive avtaler er nedkalibrert i forhold til 2011. Porteføljen av rullerende kreditter i DNB rapporterer etter reglene for øvrig massemarked.
4] Endringen av fastsatte depotverdier for gjenstandsfinansiering har foreløpig ikke fått full effekt, men vil isolert sett lede til høyere predikerte tapsgrader

Økningen i predikert PD for Små og mellomstore aksjeselskaper fra 1,99 til 3,11 prosent mellom 2011 og 2012 skyldes en rekalibrering av modellen i 2012. Rekalibreringen ble gjort etter at valideringsrapporten for 2011 avdekket svakheter i datagrunnlaget for kalibrering av regionmodellen. Det var derfor behov for å tilpasse regionmodellen for å fange opp de forhold som valideringsrapporten påpekte. Den store økningen som fremkommer i observert LGD for ansvarlige selskaper fra 7,1 til 34,6 prosent skyldes i all hovedsak at porteføljen er så liten at små endringer i tap gir store utslag på prosentandelen.

Faktiske verdiendringer

I tabellen sammenlignes forventede tap for den friske porteføljen i begynnelsen av året med nye nedskrivninger gjennom året for godkjente IRB-porteføljer.

Totalt forventet tap (EL) økte noe i 2013, samtidig som den reelle verdiendring-/nedskrivningsandelen var stabil. Det sees noe variasjoner mellom de ulike aktivaklassene, men for alle er forventet tap høyere enn den årlige verdiendring-/nedskrivningsandelen.

SAMMENLIGNING AV FORVENTEDE OG FAKTISKE VERDIJUSTERINGER

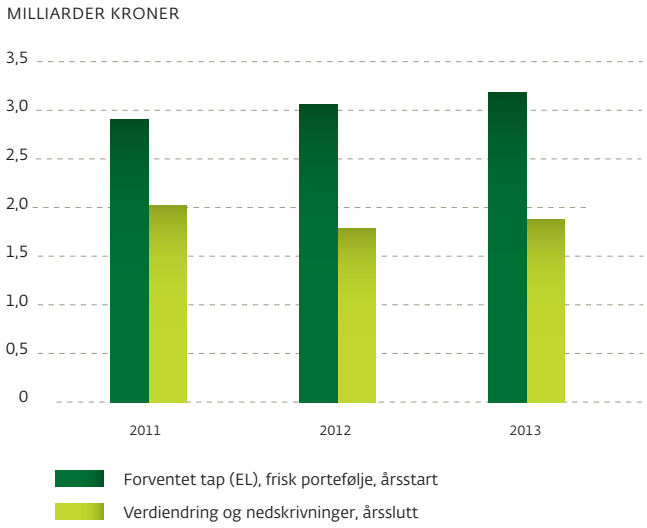

SAMMENLIGNING AV FORVENTEDE OG FAKTISKE VERDIJUSTERINGER

	Massemarked, pant i fast eiendom			Annet massemarked			Foretak			Foretak, SL		
Beløp i million kroner	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2011	2012	2013
Forventet tap (EL), frisk portefølje, årsstart	405	504	506	470	458	462	2028	2089	2207	7	12	8
Verdiendring og nedskrivninger, årsslutt	131	126	148	224	252	287	1666	1403	1438	-	-	-
Forventet tap (EL), frisk portefølje, årsstart, % av frisk portefølje	0,08 %	0,09 %	0,09 %	0,71 %	0,63 %	0,57 %	0,35 %	0,31 %	0,34 %	0,31 %	0,16 %	0,18 %
Verdiendring og nedskrivninger, årsslutt, % av årsstart frisk portefølje	0,03 %	0,02 %	0,03 %	0,34 %	0,34 %	0,36 %	0,29 %	0,21 %	0,22 %	-	-	-

Samlet eksponering for godkjente IRB-porteføljer
Tabellen under viser EAD for porteføljene fordelt på risikoklasse. I tillegg fremkommer LGD og konverteringsfaktor som blir beregnet etter interne modeller. Konverteringsfaktor angir hvor stor del av ikke utbetalt beløp på for eksempel utrukne kreditt-rammer, lånetilsagn og garantier som inngår i EAD.

EAD er summen av trukket beløp og ubenyttet ramme multiplisert med konverteringsfaktor.

For aktivaklassene massemarked lån med pant i fast eiendom og massemarked annet tillater ikke myndighetene bruk av risikoklasse 1. Derfor er porteføljen i disse aktivaklassene fordelt på risikoklasse 2 til 12.

MASSEMARKED PANT I FAST EIENDOM

	2013						2012					
Risikoklasse	Ubenyttet ramme, millioner kroner	Konverterings-faktor %	EAD, millioner kroner	PD, %	LGD, %	Risikovekt %	Ubenyttet ramme, millioner kroner	Konverterings-faktor %	EAD, millioner kroner	PD, %	LGD, %	Risikovekt %
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	23 288	100	241 767	0,17	11	4	21 250	100	215 839	0,17	13	5
3	13 265	100	175 316	0,37	11	8	11 583	100	156 110	0,37	13	9
4	3 413	100	62 344	0,62	12	11	3 755	100	63 822	0,63	14	13
5	4 051	100	79 612	0,99	12	16	4 893	100	82 117	1,00	14	18
6	1 521	100	37 032	1,61	12	22	2 047	100	39 762	1,62	14	25
7	370	100	12 650	2,48	13	31	601	100	15 543	2,50	15	36
8	126	100	5 668	3,95	14	41	209	100	6 433	4,00	15	47
9	36	100	2 141	6,44	13	52	57	100	1 756	6,50	15	58
10	11	100	875	12,24	14	70	12	100	498	11,51	16	79
11	1	100	102	100,00	17	89	1	100	86	100,00	21	110
12	14	100	1 906	100,00	16	94	18	100	1 902	100,00	21	138
Sum totalt [1)]	46 096	100	619 414	0,59	12	10	44 425	100	583 866	0,63	13	12

1) PD for sum portefølje er EAD-vektet, og inkluderer kun risikoklasse 1 til 10.

ØVRIG MASSEMARKED

	2013						2012					
Risikoklasse	Ubenyttet ramme, millioner kroner	Konverterings-faktor %	EAD, millioner kroner	PD, %	LGD, %	Risikovekt %	Ubenyttet ramme, millioner kroner	Konverterings-faktor %	EAD, millioner kroner	PD, %	LGD, %	Risikovekt %
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	50 227	71	44 801	0,17	33	13	46 622	71	41 945	0,17	33	13
3	7 255	76	11 551	0,37	34	21	6 891	76	11 015	0,37	34	21
4	3 246	79	6 235	0,62	35	30	3 075	79	6 010	0,62	35	30
5	2 780	77	5 653	0,99	34	37	2 606	77	5 447	0,99	34	37
6	1 943	79	4 426	1,61	36	47	1 885	78	4 186	1,61	36	47
7	1 933	77	3 596	2,49	36	52	1 575	79	3 135	2,49	36	52
8	1 567	84	3 880	3,97	36	55	1 414	83	3 448	3,97	36	55
9	405	85	1 646	6,40	35	56	353	85	1 433	6,40	35	57
10	1 104	86	4 208	16,98	39	86	987	85	3 854	17,00	39	86
11	16	76	107	100,00	47	128	16	77	108	100,00	45	124
12	313	87	1 592	100,00	38	122	318	86	1 480	100,00	38	120
Sum totalt [1)]	70 788	73	87 694	1,57	34	28	65 741	74	82 062	1,53	34	28

1) PD for sum portefølje er EAD-vektet, og inkluderer kun risikoklasse 1 til 10.

FORETAK

	2013						2012					
Risikoklasse	Ubenyttet ramme, millioner kroner	Konverterings-faktor %	EAD, millioner kroner	PD, %	LGD, %	Risikovekt %	Ubenyttet ramme, millioner kroner	Konverterings-faktor %	EAD, millioner kroner	PD, %	LGD, %	Risikovekt %
1	75 538	54	61 300	0,05	30	14	55 776	54,69	48 150	0,05	29	14
2	94 248	58	103 582	0,17	28	26	80 970	59	88 803	0,17	30	28
3	67 144	60	116 491	0,38	25	35	60 601	63	110 935	0,37	25	34
4	65 840	56	121 358	0,62	25	44	45 197	60	106 847	0,62	26	47
5	46 063	65	119 670	0,96	25	52	37 090	67	106 618	0,98	27	59
6	28 933	65	99 719	1,60	25	62	29 387	69	103 825	1,61	27	67
7	10 925	77	48 046	2,42	26	70	10 780	75	42 943	2,44	26	72
8	4 792	62	28 249	3,81	27	79	5 199	68	29 563	3,79	28	85
9	1 307	59	7 299	6,27	28	95	2 107	66	10 750	6,26	29	103
10	1 757	61	9 397	13,47	28	124	1 710	72	8 506	14,12	30	130
11	0	-	0	0,00	-	-	0	-	0	0,00	-	-
12	1 199	71	17 270	100,00	23	297	618	49	16 297	100,00	22	234
Sum totalt [1)]	397 745	59	732 381	1,14	26	52	329 435	62	673 236	1,22	27	55

1) PD for sum portefølje er EAD-vektet, og inkluderer kun risikoklasse 1 til 10.

FORETAK, SPESIALISERTE

	2013						2012					
Risikoklasse	Ubenyttet ramme, millioner kroner	Konver-terings-faktor %	EAD, millioner kroner	PD, %	LGD, %	Risikovekt %	Ubenyttet ramme, millioner kroner	Konver-terings-faktor %	EAD, millioner kroner	PD, %	LGD, %	Risiko-vekt %
1	-	0	1 308	0,05	34	22	-	0	1 616	0,05	49	28
2	-	0	-	0,00	-	-	-	0	-	0,00	-	-
3	1	100	811	0,32	25	39	2	0	808	0,32	28	48
4	84	60	1 085	0,71	45	94	-	0	-	0,00	-	-
5	-	0	-	0,00	-	-	131	60	1 176	0,81	46	101
6	9	100	627	1,56	15	45	16	100	655	1,66	19	57
7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sum totalt [1)]	95	64	3 832	0,54	32	50	149	63	4 255	0,56	40	56

1) PD for sum portefølje er EAD-vektet, og inkluderer kun risikoklasse 1 til 10.

Under vises risikovekter for IRB-porteføljen per bransje. Inndelingen er basert på standard sektor- og næringsgruppering.

IRB PORTEFØLJEN PER NÆRINGSSEGMENT, FRISK PORTEFØLJE

	2013					2012				
	EAD, milliarder kroner	Risiko-vekt, %	PD, %	LGD, %	Løpe-tid, år	EAD, milliarder kroner	Risiko-vekt, %	PD, %	LGD, %	Løpe-tid, år
Boliglån	617,4	10	0,59	12	-	581,9	12	0,63	13	-
Annet personmarkedet	86,0	26	1,57	34	-	80,4	26	1,53	34	-
Utenriks sjøfart og rørtransport og bygging av skip og båter	146,4	57	1,53	25	2,9	140,4	70	1,59	29	3,1
Eiendomsdrift	125,3	43	1,16	22	3,4	116,6	43	1,09	22	3,6
Industri	77,0	45	1,02	27	2,3	67,3	48	1,12	29	2,2
Tjenesteyting	85,7	49	1,15	27	2,5	82,0	53	1,36	27	2,8
Handel	43,0	57	1,67	30	2,3	41,5	56	1,75	29	2,2
Olje og gass	59,2	36	0,49	28	2,8	49,8	37	0,52	28	2,6
Transport og kommunikasjon	42,1	38	0,80	27	2,5	36,9	43	1,11	26	2,7
Bygg og anleggsvirksomhet	51,2	46	1,33	27	2,2	47,7	46	1,38	27	2,2
Kraft og vannforsyning	54,9	27	0,34	30	2,6	45,4	29	0,43	31	2,5
Fiske og fangst	21,0	50	1,21	25	2,6	18,3	47	0,85	25	2,9
Hotell og restaurant	5,3	54	1,67	25	3,1	5,4	50	1,63	24	3,3
Jordbruk og skogbruk	7,7	45	1,53	24	3,5	9,0	47	1,58	24	3,5
Annet bedrift	0,2	53	2,19	27	2,3	0,8	55	1,92	28	2,2
Sum totalt	**1 422,3**	**29**	**0,92**	**20**	**-**	**1 323,5**	**32**	**0,98**	**21**	**-**
Sum foretak	718,9	46	1,13	26	2,7	661,2	50	1,21	27	2,8
Sum personmarkedet	703,4	12	0,71	14	-	662,4	13	0,74	16	-

IRB PORTEFØLJEN PER NÆRINGSSEGMENT, PROBLEMENGASJEMENT

	2013				2012			
	EAD, milliarder kroner	Risiko-vekt, %	IRB modell tapsgrad, %	Nedskriv-ninger, % av EAD	EAD, milliar-der kroner	Risiko-vekt, %	IRB modell tapsgrad, %	Nedskriv-ninger, % av EAD
Boliglån	2,0	94	16	14	2,0	137	20	14
Annet personmarkedet	1,7	123	38	32	1,6	121	37	32
Utenriks sjøfart og rørtransport og byg-ging av skip og båter	8,7	405	46	17	8,0	290	37	17
Eiendomsdrift	2,7	173	40	33	2,5	160	34	29
Industri	2,2	242	24	9	1,8	204	31	20
Tjenesteyting	0,7	133	40	50	0,8	208	39	40
Handel	0,3	90	44	59	0,5	137	36	51
Olje og gass	0,1	1	14	30	0,1	301	33	53
Transport og kommunikasjon	1,0	253	33	35	0,8	213	29	19
Bygg og anleggsvirksomhet	1,2	163	31	37	1,2	196	33	28
Kraft og vannforsyning	0,0	103	29	64	0,2	9	21	50
Fiske og fangst	0,2	208	33	19	0,1	160	37	31
Hotell og restaurant	0,0	122	38	50	0,1	60	38	53
Jordbruk og skogbruk	0,2	89	33	37	0,2	157	30	26
Annet bedrift	0,0	220	30	18	0,0	217	33	35
Sum totalt	**21,0**	**264**	**37**	**23**	**19,9**	**216**	**34**	**23**
Sum foretak	17,3	298	40	24	16,3	234	35	23
Sum personmarkedet	3,7	107	26	22	3,6	130	28	22

IRB PORTEFØLJEN FORETAK PER LAND, FRISK PORTEFØLJE

	2013					2012				
	EAD, milliar-der kroner	Risiko-vekt, %	PD, %	LGD, %	Løpetid, år	EAD, milliar-der kroner	Risiko-vekt, %	PD, %	LGD, %	Løpetid, år
Norge	443,9	47	1,27	26	2,8	400,6	48	1,31	26	2,8
Sverige	55,0	40	0,78	25	2,4	53,5	45	0,88	26	2,5
Storbritannia	24,1	44	0,58	28	2,6	21,9	50	0,76	29	2,8
Rest Europa	78,5	47	1,05	25	2,8	58,0	61	1,38	29	3,1
Nord Amerika	88,9	43	0,75	27	2,7	78,6	47	0,73	28	2,8
Asia	14,2	55	1,78	29	2,6	27,0	63	1,57	30	2,9
Arabiske stater	2,1	48	1,81	31	2,1	2,1	66	3,03	28	2,4
Sør- og Latinamerika	8,0	51	1,07	29	2,3	11,3	57	1,41	27	2,7
Afrika	4,2	58	1,40	24	3,4	8,2	75	1,34	30	3,3
Sum foretak	**718,9**	**46**	**1,13**	**26**	**2,7**	**661,2**	**50**	**1,21**	**27**	**2,8**

IRB PORTEFØLJEN FORETAK PER LAND, PROBLEMENGASJEMENT

	2013				2012			
	EAD, milliar-der kroner	Risiko-vekt, %	IRB modell tapsgrad, %	Nedskrivninger, % av EAD	EAD, milliar-der kroner	Risiko-vekt, %	IRB modell tapsgrad, %	Ned-skrivninger, % av EAD
Norge	6,9	198	34	29	7,3	204	34	28
Sverige	0,5	58	23	45	0,4	140	32	26
Storbritannia	0,4	0	21	71	0,3	129	22	14
Rest Europa	5,2	417	47	16	1,8	174	40	32
Nord Amerika	0,9	549	47	4	1,2	483	41	2
Asia	2,2	328	50	30	5,3	252	35	18
Arabiske stater	0,3	244	42	23	0,0	0	0	0
Sør- og Latinamerika	0,4	274	29	9	0,0	206	63	47
Afrika	0,5	335	27	0	0,0	246	34	14
Sum foretak	**17,3**	**298**	**40**	**24**	**16,3**	**234**	**35**	**23**

KREDITTRISIKO – STANDARDMETODEN

Beregnet risikovektet volum og kapitalkrav for de porteføljer som rapporteres etter standardmetoden, er vist i kapittel 3 Kapitalstyring.

Som IRB-bank rapporterer DNB de porteføljer som ikke er IRB-godkjent etter standardmetoden, men fordelt på IRB-kategorier. I tillegg rapporteres engasjementer som kunne ha blitt behandlet etter IRB, men hvor datagrunnlaget ikke er tilstrekkelig, etter denne metoden. Porteføljer som rapporteres etter standardmetoden er stater og sentralbanker, samt institusjoner. I tillegg rapporteres foretaks- og massemarkedsporteføljer i flere av DNBs datterselskaper etter standardmetoden. DNBs investering i verdipapiriseringer rapporteres etter IRB, mens Eksportfinans' portefølje rapporteres etter Standardmetoden.

Ekstern rating benyttes for utenlandsk statsrisiko og offentlig forvaltning i utlandet samt utenlandske banker og kreditt-institusjoner som inngår henholdsvis i engasjementskategoriene stater og institusjoner. Landets rating legges til grunn. Denne fastsettes som hovedprinsipp som gjennomsnittet av ratingene fra Moody's, Standard & Poor's og Fitch. Dersom rating ikke foreligger fra et av ratingbyråene, benyttes gjennomsnittet fra de to gjenværende. Dersom to av byråene ikke har gitt landet rating, benyttes rating fra gjenværende ratingbyrå. Dersom ingen av de ovennevnte ratingbyråene har rating på vedkommende land benyttes rating fra The Economist Intelligence Unit, alternativt Euromoney eller Institutional Investor.

MOTPARTSRISIKO FOR DERIVATER

Derivater handles i porteføljer der balanseprodukter også handles. Markedsrisikoen på derivatene blir håndtert, overvåket og kontrollert som en integrert del av disse porteføljenes markedsrisiko. Derivater handles med mange ulike motparter, og de fleste av disse gjør også andre typer forretninger. Kreditt-risikoen som oppstår i forbindelse med handel i derivater inngår i målingen av kredittrisiko i DNB. Ved beregning av kapitalkrav benyttes markedsverdimetoden. For mange motparter er det inngått nettingavtaler eller bilaterale kausjonsavtaler, og på den måten reduseres kredittrisikoen. Netting medfører at kapital-kravet reduseres.

Det er inngått CSA-avtaler (Credit Support Annex) med de fleste største bankene. Dette innebærer at markedsverdien av alle derivater inngått mellom DNB og motparten avregnes enten daglig eller ukentlig. Dette innebærer at motpartsrisikoen i stor grad raderes ut. Aksjeterminer, verdipapirlån og valutatrading for privatkunder følges opp og marginer avregnes daglig.

Tabellen under viser eksponering og risikovektet volum for motpartsrisiko for finansielle derivater. Nominelt beløp er hovedstol eller underliggende størrelse på kontrakt, og mark-to-market (MTM) viser markedsverdien (netto og brutto) for alle derivatkontrakter med positiv markedsverdi. EAD er summen av MTM og framtidig risiko. Vektet beløp beregnes ved å multiplisere EAD med tilhørende risikovekt på de ulike motparter.

I målingen og oppfølgingen av motpartsrisiko for interne formål benytter DNB en intern modell som er basert på simulering av framtidige scenarier. Rentemodellen er en såkalt «mean-reversion» modell, mens valutamodellen er en «random-walk» modell. Motpartsrisikoen i Markets vil kunne svinge betydelig fra måned til måned, men motregningsavtaler samt avtaler om sikkerhetsstillelse mot de største motpartene medfører at mye risiko kan motregnes. På denne måten reduseres nettoverdien vesentlig i forhold til bruttoverdien.

Tabellen under viser eksponering og risikovektet volum for motpartsrisiko. Kapitalkravet er 8 prosent av risikovektet volum.

MOTPARTSRISIKO FINANSIELLE DERIVATER

	Nominelt beløp		Reinvesteringskostnad MTM		Kredittekvivalent EAD		Risikovektet volum RWA	
Beløp i millioner kroner	31.12.13	31.12.12	31.12.13	31.12.12	31.12.13	31.12.12	31.12.13	31.12.12
Brutto verdi før motregning	6 162 176	6 365 382	102 103	133 907	177 439	187 639	62 711	77 885
Netto verdi etter motregning	508 325	476 928	52 180	73 362	86 373	94 184	38 484	49 190

KREDITTDERIVATER BENYTTET TIL SIKRING

Beløp i millioner kroner	Kjøpt 31.12.13	Solgt 31.12.13	Kjøpt 31.12.12	Solgt 31.12.12
CDS - Credit Default Swaps	0	61	73	56
CLN - Credit Linked Notes	61	0	56	0
Sum kredittderivater	**61**	**61**	**129**	**56**

Det er ikke kjøpt eller solgt kredittderivater i 2013. Beholdningen er redusert som følge av forfall. Resterende forfaller i 2017.

INVESTERING I VERDIPAPIRISERING

Likviditetsporteføljen i DNB omtales i kapittel om likviditetsrisiko.

MARKEDSRISIKO

UTVIKLING I MARKEDSRISIKO I 2013

Utviklingen i verdens finansmarkeder i 2013 var positiv, men veksten avtok noe i styrke. Fortsatt høy gjeldsgrad i industrilandene bidro til å holde veksten nede.

Volatiliteten i aksjemarkedene har vært stabil og på nivå med det historiske normalnivået gjennom 2013. Aksjemarkedene i industrilandene hadde en sterk vekst i 2013 mens verdens fremvoksende økonomier har hatt en flat utvikling [3].

Lange norske renter målt ved 10 års swaprente, økte med 0,25 prosentpoeng til 3,4 prosent i løpet av 2013. Risikopremien mellom stat og swapkurve ble ytterligere redusert og var ved utgangen av året på et normalnivå. Samtidig økte underliggende nominelle renter, målt ved 10 års statsrente, med om lag ett prosentpoeng i 2013.

Basisswapspreaden mellom kroner og dollar er et mål på kostnaden og risikoen ved å sikre norske kroner i bytte med dollar. I løpet av 2013 økte 5 års basisswapspread, dollar mot kroner, fra -20 basispunkter til -10 basispunkter. Dette skyldtes mindre etterspørsel etter dollar, og høyere etterspørsel etter norske kroner. Risikoen i den norske banksektoren relativt til den amerikanske banksektoren er redusert.

GENERELT OM MARKEDSRISIKO

Markedsrisiko er risiko for tap eller reduserte framtidige inntekter som følge av endringer i markedspriser eller -kurser. Risikoen oppstår som følge av konsernets direkte og indirekte eksponering mot valuta-, rente-, råvare, kredittspread-, egenkapitalmarkeder samt basisrisiko som oppstår i forbindelse med sikringshandler.

MARKEDSRISIKO MÅLT VED RISIKOJUSTERT KAPITAL, VED UTGANGEN AV DESEMBER 2013

PROSENT

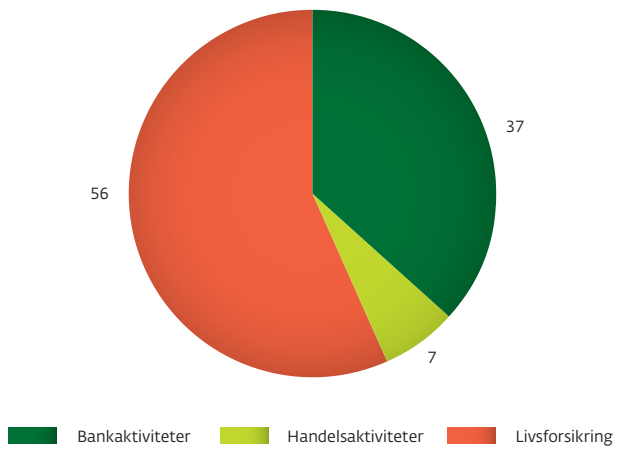

[4] *Målt ved MSCI Emerging Markets Index*

Markedsrisiko utgjør den nest viktigste bidragsyteren til overordnet risiko i konsernet. Markedsrisiko utgjorde 15,3 prosent av risikojustert kapital ved utgangen av 2013. Andel markedsrisiko ble redusert med 2,6 prosentpoeng gjennom året. Nedgangen skyldes i hovedsak redusert risiko i livsforsikringsvirksomheten som følge av større kapitalbuffere og lavere eiendomsinvesteringer. Livsforsikringsvirksomheten er største bidragsyter til markedsrisiko i konsernet.

En stor del av de finansielle tjenester og produkter DNB yter medfører markedsrisiko. Styring og kontroll med denne risikoen er en viktig del av risikostyringen i DNB. Overordnet ramme for markedsrisiko er fastsatt av styret som en del av konsernets rammeverk for risikoappetitt.

Markedsrisiko i DNB-konsernet:

- Handelsaktivitetene er i sin helhet underlagt DNB Markets. DNB Markets tar markedsrisiko hovedsakelig gjennom kursstilling og lagerhold av finansielle instrumenter og i begrenset grad gjennom egenhandel. Risikoen fra handelsaktiviteter utgjør en mindre andel av konsernets totale markedsrisiko.

- Markedsrisiko fra bankaktiviteter oppstår i forbindelse med bankens finansiering og balansestyring samt strategiske egenkapitalinvesteringer. Balansestyring omfatter ordinære inn- og utlånsaktiviteter, hvor blant annet ulike rentebindingstider for eiendeler og gjeld er kilde til markedsrisiko. Bankens innlån i utenlandsk valuta med tilhørende valutasikring bidrar også til markedsrisiko. Volatilitet i markedet for basisswapper medfører tidvis store kortsiktige variasjoner i konsernets resultatregnskap. Risikoen fra bankaktiviteter utgjør en vesentlig del av markedsrisikoeksponeringen i DNB.

- Markedsrisiko i livsforsikring er i hovedsak knyttet til kollektivporteføljen, hvor det er risiko for at bokført finansavkastning ikke vil være tilstrekkelig til å dekke forpliktelsene selskapet har i avtalene med kundene. Finansavkastningen må være stor nok til å møte den årlige avkastningen som er lagt til grunn i premieberegningen. I motsatt fall må den manglende avkastningen dekkes ved bruk av tilleggsavsetninger eller ved at den manglende avkastningen belastes egenkapitalen. Denne årlige resultatfordelingen begrenser muligheten til å investere i aktivklasser med lang investeringshorisont og høy forventet avkastning, ettersom konsernet risikerer å måtte dekke inn manglende avkastning i år med lav avkastning. I tillegg er konsernet direkte eksponert for verdiendring på investeringene i selskapsporteføljene.

STYRING OG MÅLING AV MARKEDSRISIKO

Alle markedsrisikoaktiviteter i DNB er underlagt konsernretningslinjer for markedsrisiko og overordnede konsernrammer for markedsrisiko. Ramme for markedsrisiko fastsettes årlig av styret som en del av konsernets risikoappetitt. Konsernretningslinjene for markedsrisiko fastsetter felles prinsipper og prosedyrer for markedsrisikotagning. Rammeverket for markedsrisiko sikrer enhetlig og overordnet kontroll av all markedsrisiko i konsernet.

Den overordnede markedsrisikorammen operasjonaliseres i form av sensitivtetsrammer for hver risikotype. Sensitivitetsrammene fastsettes årlig av styret, og faller bort ved manglende fornyelse. Rammene delegeres ned til forretningsområdene og videre ned til risikotagende enheter. Markedsrisikorammer delegeres på personlig basis på alle nivåer. Eventuelle brudd rapporteres umiddelbart til den som har delegert rammen og til uavhengig enhet for risikooppfølging.

Markedsrisiko utgjør den mest vesentlige risikoarten for DNB Livsforsikring. Selskapet fastsetter derfor sensitivitetsrammer ut over de rammene som er delegert fra konsernet. For å ivareta hensynet til tilstrekkelig diversifisering er det fastsatt rammer for hver aktivaklasse. Rammene begrenser også konsentrasjonsrisiko mot enkeltutstedere og motparter, samt bruk av derivater i kapitalforvaltningen.

Markedsrisikoeksponering rapporteres i konsernets kvartalsvise risikorapport til styret. I tillegg rapporteres eksponering til ledelsen for forretningsområdene og til konsernets Chief Risk Officer (CRO).

Konsernets CRO følger opp de styrefastsatte rammene, og har eierskapet til konsernretningslinjene for markedsrisiko. Enheter med ansvar for risikooppfølging rapporterer uavhengig av forretningsmessig ledelse.

Ansvaret for alle DNBs handelsaktiviteter er underlagt DNB Markets. Treasuryfunksjonen i konsernet håndterer bankvirksomhetens renterisiko. Rente- og valutarisiko er sentralisert ved at alle enheter må avdekke sine posisjoner mot treasury. DNBs virksomhet i Baltikum, Polen og Russland har egne risikorammer. Hovedansvar for oppfølging, utvikling og rapportering av alle typer investeringer i og erverv av egenkapitalinstrumenter, er tillagt enhet for konserninvesteringer, som er underlagt konsernets CFO. Enheten inngår i bankens misligholdsberedskap ved at den også har ansvar for kredittengasjementer hvor banken tar eierposisjoner.

Oppfølging og styring av markedsrisiko er underlagt CRO i DNB Liv, som rapporterer direkte til leder DNB Livsforsikring og konsernets CRO. Den er uavhengig av finansforvaltningen og forretningsområdene i DNB Livsforsikring. En uavhengig avdeling for risikostyring har ansvar for å identifisere, måle, overvåke og rapportere selskapets totale risiko. Avdelingen for risikostyring utarbeider kvartalsvis en risikorapport til selskapets ledelse og styre. Overholdelse av rammer og retningslinjer rapporteres månedlig.

Ulike mål på markedsrisiko har forskjellige risikoavdekkende egenskaper. Derfor benytter DNB et bredt spekter av mål på risiko i oppfølgingen av markedsrisiko: Sensitiviteter, Value at Risk, stresstesting samt totalrisikomodellen for beregning av risikojustert kapital.

Sensitivitetsmål benyttes for rapportering og oppfølging av eksponering mot rammer for hver enkelt risikotype og i noen tilfeller på risikofaktornivå som for eksempel intervaller på rentekurver.

VaR benyttes i oppfølging av markedsrisiko innen bankaktiviteter og handelsaktiviteter. Det benyttes imidlertid ikke til formell rammesetting. VaR måles med 99 prosent konfidensnivå over en dags tidshorisont. Det betyr at forventet framtidig tap vil overskride det estimerte VaR-tallet en av hundre dager.

Stresstesting benyttes til å avdekke eksponeringer og tap som kan oppstå under ekstreme, men samtidig troverdige potensielle markedsforhold. Beregning av tap ved troverdige framtidige økonomiske scenarier gjør det mulig å avdekke og agere på potensielle eksponeringer som ikke fremkommer i VaR beregninger som baserer seg på data fra et begrenset historisk tidsrom.

Risikojustert kapital for markedsrisiko benyttes som overordnet mål og fastsettelse av ramme for markedsrisiko i konsernet.

Markedsrisiko i handelsaktiviteter
Handelsaktivitetene omfatter handel i finansielle instrumenter med sikte på å oppnå fortjeneste ved å utnytte svingninger i markedskurser innenfor en kortsiktig horisont. Innenfor handelsaktivitetene benyttes markedsverdiprinsippet som regnskapsprinsipp, og aktivitetene er underlagt kapitaldekningskrav for markedsrisiko.

RISIKOEKSPONERING (VALUE-AT-RISK), 1 DAGS HORISONT, KONFINDENSNIVÅ 99 PROSENT

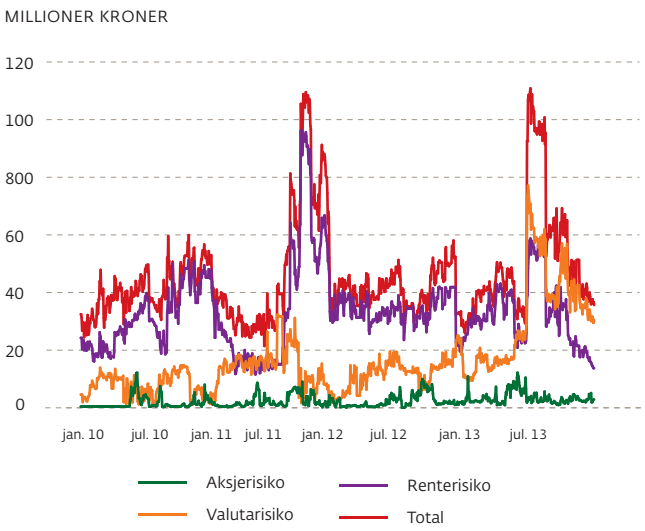

Tabellen viser de ulike markedsrisikotypene med tilhørende rammer for 2013. I tillegg er det fastsatt rammer for rente-, valuta- og aksjederivater, basisswapper og intervaller på rentekurver.

MARKEDSRISIKORAMMER FOR HANDELSAKTIVITETER.

Risikotype	Rammetype	Ramme	Beskrivelse
Valutarisiko	Millioner Kroner	5000	Markedsverdiramme
Renterisiko	Basispunktverdi (Millioner kroner)	6,34	Sensitivitetsramme
Egenkapitalrisiko	Millioner Kroner	2500	Markedsverdiramme
Råvarerisiko	Millioner Kroner	300	Markedsverdiramme

Rammer for handelsaktiviteter

Value at Risk benyttes i den daglige oppfølgingen av markedsrisiko innen DNB Markets. Figuren nedenfor viser VaR per risikotype for handelsaktivitetene for 2013.

AGGREGERT VALUE-AT-RISK FOR BANKAKTIVITETER

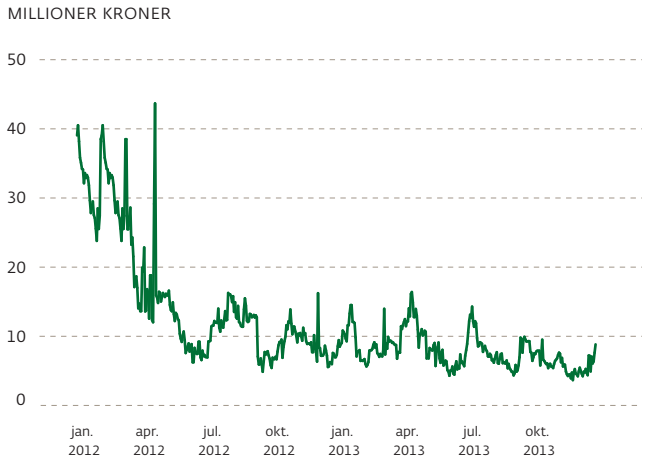

Risikonivået for valuta- og renterisiko i handelsaktivitetene i DNB Markets uttrykt ved «Value at Risk» har i løpet av 2013 variert mellom 31 og 111 millioner kroner. Gjennomsnitt for året har vært 53 millioner kroner. Den største eksponeringen er i norske renter.

Markedsrisiko i bankaktiviteter

Rente- og valutarisiko

Renterisiko utenfor handelsporteføljen oppstår som følge av tradisjonelle bankaktiviteter som utlån og innskudd, hvor ulike rentebindingstider for eiendeler og gjeld, herunder fastrentelån og fastrenteinnskudd, er kilde til renterisiko. Renterisiko knyttet til utlån og innskudd baseres på kontraktuelle løpetider. Treasurys verdipapirbeholdning og bankens verdipapirer i norske kroner er inkludert i beregningen av renterisiko. Derivater benyttes til avdekning av renterisiko.

Value at Risk benyttes i den daglige oppfølgingen av markedsrisiko (rente- og valutarisiko) innen DNB Treasury.

RENTERISIKO – UTENFOR HANDELSPORTEFØLJEN	DNB-KONSERNET	
Verdiendring ved 1 basispunkt endring i rentenivå (millioner kroner)	31.12.13	31.12.12
NOK	-1,71	3,29
SEK	-	-
EUR	-	0,2

Egenkapitalrisiko

Egenkapitalrisiko utenfor handelsporteføljen, slik den fremgår i konsernets regnskap, kan deles i to; egenkapitalrisiko i konsolliderte datterselskaper og direkte aksjeeksponering. Direkte aksjeeksponering er underlagt CFO. Direkte aksjeinvesteringer består av i fire ulike kategorier:

- *Strategiske investeringer*: Porteføljen består av investeringer som defineres som strategiske for konsernet.
- *Finansielle investeringer*: Finansielle investeringer består av direkte investeringer og investeringer i Private Equity fond. Formålet med finansielle investeringer er, foruten finansiell avkastning, å bidra til nye forretningsmuligheter for DNB. Investeringene er rammestyrt.
- *Kredittportefølje*: Kredittporteføljen består av eierskap i selskaper som har misligholdt sine forpliktelser til banken. Formålet med porteføljen er å sikre eller gjenvinne verdien av kredittengasjementet gjennom eierskap og realisasjon på et senere tidspunkt.
- *Eiendomsportefølje*: Eiendomsporteføljen består av eierskap i eiendom og i eiendomsprosjekter som følge av mislighold. Formålet med porteføljen er å sikre eller gjenvinne verdien av kredittengasjementet gjennom eierskap og realisasjon på et senere tidspunkt

EGENKAPITALPOSISJONER - AKSJER UTENFOR HANDELSPORTEFØLJEN	DNB-KONSERNET	
Beløp i millioner kroner	31.12.13	31.12.12
Finansinstitusjoner	0	3
Norske selskaper [1]	294	622
Utenlandske selskaper	2 671	1 910
Fondsandeler [2]	930	637
Aksjer, DNB Bank og Kapitalforvaltning (bestemt regnskapsført til virkelig verdi)	3 894	3 172
Herav Netto gevinster på aksjer bestemt regnskapsført til virkelig verdi (DNB Bank og Kapitalforvaltning)	729	241
Aksjer, DNB Livsforsikring [3]	33 467	37 816
Aksjer totalt	37 361	40 987
1) Herav børsnotert	40	40
2) Herav aksjeinvesteringer i PE-fond	421	421
3) Aggregert beholdning av aksjer konsolidert fra DNB Livsforsikring (inkludert kollektivporteføljer)		

Rammene for investeringskategorien finansielle investeringer fastsettes årlig. De resterende kategoriene har på grunn av sine egenskaper ingen begrensninger.

Eksponering mot rammer og markedsrisiko beregnes ut i fra markedsverdi av investeringene og eventuelle kommitteringer. For derivater måles risikoeksponering som ekvivalent eksponering i underliggende instrument. Garantier for emisjoner og annenhånds plasseringer i egenkapitalmarkedet, medregnes fullt ut i rammeutnyttelsen. Aksjer i datterselskaper og tilknyttede selskaper inngår ikke, ettersom disse konsolideres helt eller delvis i regnskapet.

Aksjer verdsettes til virkelig verdi i regnskapet i henhold til IFRS 7. Under IFRS 7 kategoriseres aksjer i et av tre nivåer etter hvilken type informasjon som er benyttet i verdsettelsen: noterte priser fra aktive markeder, observerbar markedsdata og annet enn observerbarmarkedsdata. Note 32 i DNBs årsrapport for 2013 viser fordelingen av aksjeinvesteringene i de tre verdsettelseskategoriene.

Basisswaprisiko

Basisrisiko oppstår når en sikringshandel ikke har samme verdiutvikling som den underliggende investeringen som sikres. Basisrisiko som er vesentlig for DNB følges opp med egne markedsrisikorammer. Den mest betydelige basisrisikoen i DNB oppstår i forbindelse med valutasikring av framtidige kontantstrømmer i fremmed valuta, såkalt basisswaprisiko. Framtidige kontantstrømmer i ulike valutaer prises ulikt i markedet for basisswapper. Dette prisavviket er utgangspunktet for basisswaprisikoen.

Endringer i basisswapspreader medfører endring i verdsettelse av sikringshandler (swap) som ikke motsvares i verdsetting av handelen som sikres.

I bankporteføljen benyttes basisswapper av DNB Treasury og DNB Boligkreditt for å sikre innlån i fremmed valuta til norske kroner. Ifølge IFRS skal verdsetting av basisswappene gjøres til markedsverdi mens innlånene sikringsbokføres. Ulik bruk av verdsettingsprinsipper for innlån og sikringshandler medfører resultatvolatilitet i konsernregnskapet. Basisswaphandel i bankporteføljen er ikke innrammet ettersom det kun benyttes for valutasikring av innlån i fremmed valuta og således kun har risikoreduserende hensikt. Det beregnes heller ikke risikojustert kapital for basisrisiko i bankaktiviteter.

MARKEDSRISIKO I DNB LIVSFORSIKRING

Markedsrisiko i livsforsikring utgjør hoveddelen av markedsrisiko i konsernet og er den største risikoen i DNB Livsforsikring. Overordnet er det en målsetning om å holde en lav risikoprofil i tråd med konsernets policy for risikostyring. DNB Livsforsikring er tildelt en andel av den overordnede rammen for markedsrisiko i konsernets risikoappetitt.

Nivået for markedsrisiko er redusert for å tilpasse seg kravene under Solvens II. Risikoen er også redusert som følge av avviklingen av porteføljen offentlig tjenestepensjon.

Utviklingstrekk i 2013

Rentenivået, målt ved swapkurven har økt med 10 til 25 basispunkter for henholdsvis den korte og lange enden av rentekurven i 2013. Lave renter er en utfordring for livsforsikringsbransjen hvor selskapene er forpliktet til å innfri garantert minimumsavkastning. Behovet for oppreservering for økt levealder øker utfordringen knyttet til et lavt rentenivå i oppreserveringsperioden fram til og med 2018. Se også avsnitt om forsikringsrisiko.

NOK SWAP RENTEKURVE

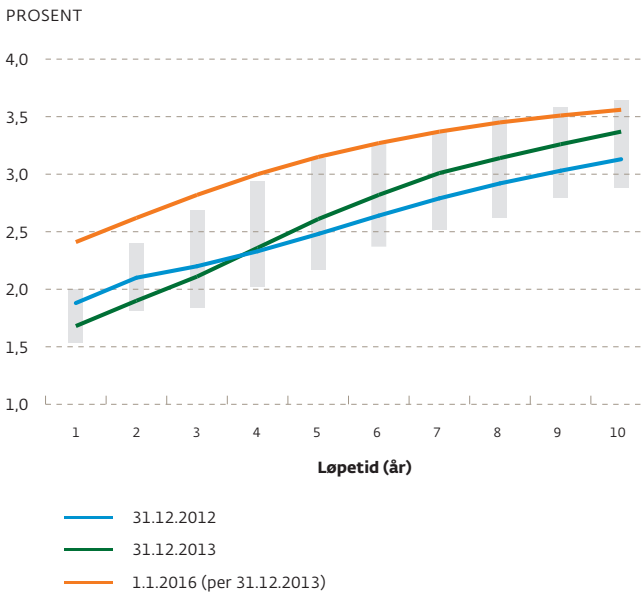

UTVIKLING I GARANTERT ÅRLIG AVKASTNING OG 10 ÅRS SWAPRENTE

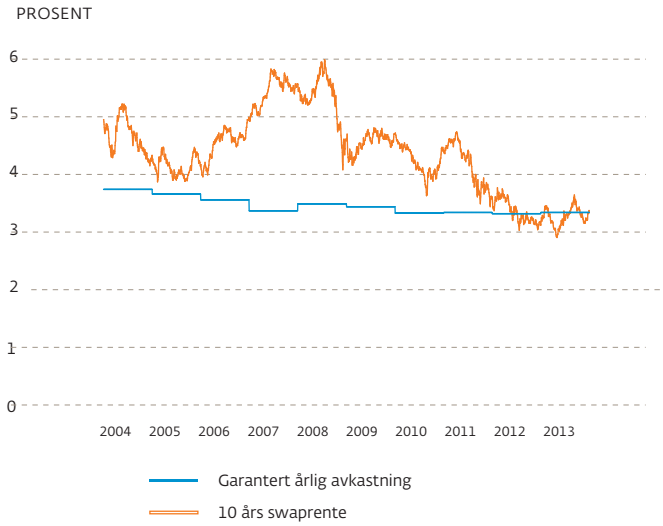

Figuren viser utvikling i renter gjennom 2013 og forventede renter ved inngangen av 2016 når Solvens II trer i kraft.

Kapitalkravet under Solvens II øker med redusert rentemargin over avkastningsgarantien. Figuren viser utvikling i gjennomsnittlig rentegaranti sammenlignet med utvikling i 10 års swaprente.

Styring og måling av markedsrisiko i livsforsikring
I beregningen av risikojustert kapital simuleres verdiutviklingen for forsikringsselskapets finansielle eiendeler. Verdiutviklingen simuleres på daglig basis for alle porteføljer, og det tas hensyn til samvariasjon mellom delporteføljene. Verdiene testes mot grenser som angir når DNB må ta tap. Disse grensene påvirkes av kursreguleringsfondet, opptjent delårsresultat, tilleggsavsetninger og størrelsen på rentegarantien. Beregningen forutsetter rebalansering av aksjeinvesteringene i kollektivporteføljene basert på en øvre grense for forholdet mellom andel aksjer og bufferkapital.

Risiko i kapitalforvaltning (RiK) viser tap fra en stresstest i prosent av bufferkapital utover dagens minstekrav til regulatorisk kapital. Det er fastsatt en ramme for denne bufferkapitalutnyttelse for markedsrisiko i kollektivporteføljene. En RiK på 100 prosent innebærer at DNB Livsforsikring potensielt vil bryte regulatorisk kapitalkrav i 1 av 20 år som følge av markedsrisiko i kollektivporteføljene.

Både risikoen og rammen for kapitalforvaltning har blitt betydelig redusert de siste årene. Reduksjonen er en konsekvens av og tilpasning til de vedvarende lave rentene og høyere forventede kapitalkrav ved innføring av Solvens II.

RISIKO I KAPITALFORVALTNING

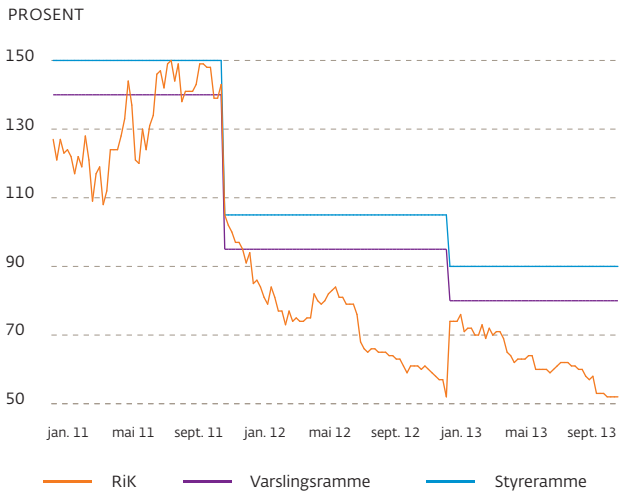

FORSIKRINGSRISIKO

Forsikringsrisiko i DNB oppstår i DNB Livsforsikring og DNB Skadeforsikring.

UTVIKLING I FORSIKRINGSRISIKO I 2013

Forsikringsresultatet for DNB Livsforsikring var i 2013 positivt med 452 millioner kroner. Av dette er 180 millioner kroner tilbakeført til kundene mens 272 millioner tilfaller selskapet. De gode resultatene skyldes i hovedsak produktgruppene død og uførhet. Resultatet fordelt på produkter og risikokategori er fremstilt i tabellen under. Tabellen viser også effekten på risikoresultatet ved gitte endringer i dødelighets- og uføreerfaringene.

RISIKORESULTAT

	Kollektive forsikringsordninger – ytelsespensjon		Individuell rente- og pensjonsforsikring				
Beløp i millioner kroner	Privat	Offentlig	Forenings-forsikring	Rente- og pen-sjonsforsikring	Kapital-forsikring	Andre bransjer	Totalt
Risikoresultat i 2013 [1)]	413	(57)	(4)	(8)	90	19	452
Risikoresultat i 2012	10	(35)	(24)	(239)	61	(73)	(300)
Sensitiviteter - effekt på risikoresultatet							
5 prosent reduksjon i dødelighet	(16)	(9)	(1)	(11)	2	2	(33)
10 prosent økning i uførhet	(112)	(48)	(0)	(10)	(7)	(12)	(188)
[1)] Herav dødsrisiko	*66*	*10*	*9*	*5*	*52*	*7*	*149*
Herav opplevelsesrisiko	*(138)*	*(48)*	*(3)*	*18*	*3*	*(1)*	*(169)*
Herav uførhet	*405*	*(54)*	*13*	*51*	*25*	*10*	*449*
Herav yrkesskade og ulykke	*69*	*0*	*0*	*0*	*3*	*0*	*72*
Herav andre posteringer	*11*	*36*	*(24)*	*(81)*	*7*	*3*	*(49)*

Omlegging til nytt beregningsgrunnlag for kollektiv pensjon gir økt premiereservekrav på 13,3 milliarder kroner, nedjustert fra 14,4 milliarder i andre halvår av 2013. Av dette er det avsatt 5,7 milliarder kroner pr. 31. desember 2013, og gjenstående oppreserveringsbehov er 7,6 milliarder.

Resterende oppreserveringsbehov vil bli finansiert i perioden 2014 - 2018, delvis fra renteresultatet og delvis gjennom egenkapitalens bidrag som utgjør 20 prosent av samlet avsetningsbehov. En uavklart problemstilling er hvorvidt oppreserveringen kan finansieres solidarisk på tvers av kunder innenfor en kundegruppe, eller om oppreserveringen kun kan finansieres gjennom hver enkelt kontrakts eget overskudd. Uten solidaritetsprinsipp og med moderate avkastningsforutsetninger vil egenkapitalbidraget trolig bli høyere enn 20 prosent dersom krav om fullfinansiering innen 2018 opprettholdes.

Forsikringsresultatet i DNB Skadeforsikring i 2013 ble godt, uttrykt gjennom en combined ratio for egen regning på 86 prosent. Resultatet inkluderer avviklingsgevinst på tidligere skadeårganger, som til sammen reduserer combined ratio for egen regning med 4,0 prosentpoeng. Den underliggende lønnsomheten i forsikringsporteføljen vurderes som god ved utgangen av 2013. Reassuranseprogrammet for 2014 ble fornyet i fjerde kvartal. Selskapets kvotereassuranse innen brann/kombinert privat (50 prosent), opphørte fra 1. januar 2014.

GENERELT OM FORSIKRINGSRISIKO

Forsikringsrisiko i DNB Livsforsikring er risiko relatert til endringer i framtidige forsikringsforpliktelser forårsaket av endringer i forsikredes levealder og uførhet.

Risiko i DNB Skadeforsikring omfatter forsikrings-, markeds-, kreditt-, operasjonell og forretningsrisiko. Forsikringsrisikoen omfatter risiko for tap som følge av at forsikringspremien ikke dekker framtidige skadeutbetalinger, og som følge av at erstatningsavsetninger ikke er tilstrekkelige. Skadeforsikringsselskapet er eksponert for markeds- og kredittrisiko i investeringsvirksomheten, og det er knyttet kredittrisiko til reassuranseavtalene. Med dagens forretningsmodell for DNB Skadeforsikring er imidlertid disse risikotypene av liten betydning sammenlignet med den rene forsikringsrisikoen.

STYRING OG MÅLING AV FORSIKRINGSRISIKO

DNB Livsforsikrings strategi for forsikringsrisiko omhandler blant annet rammer for reassuranseprogrammet, prinsipper for prisfastsettelse, og setter ramme for total forsikringsrisiko. For personalforsikringer og uføredekninger knyttet til pensjonsproduktene, gjennomføres risikovurdering av kunden som grunnlag for risikoklassifisering og risikodifferensiert prising. For individuelle kunder foretas risikoseleksjon ved helsevurdering på tegningstidspunktet. Personer som får vurdert sin helse som ikke tilfredsstillende får avslag, tillegg i premie eller reservasjon. Det er fastsatt maksimale forsikringssummer og det stilles krav

til prosesser ved utvikling og lansering av nye produkter. Risikoresultatene blir fulgt opp periodisk, og utviklingen vil over tid bli tatt hensyn til i priser, produktutforming og markedsstrategier. Avsetninger vurderes fortløpende.

Styret i DNB Skadeforsikrings har etablert strategi og overordnede retningslinjer for markeds- og forsikringsrisiko, herunder premissene for selskapets reassuranseavdekning. Gjennom reassuranseprogrammet tilpasses totalrisikoen til kapitalbasen. Reassuranseprogrammet bidrar også til resultatutjevning gjennom avdekning av storskaderisiko. Kreditt og markedsrisiko blir styrt av investeringsplanen, som blir behandlet årlig i konsernets balansestyringsutvalg og i selskapets styre. Forsikringsrisikoen i DNB Skadeforsikring overvåkes kontinuerlig gjennom oppfølging av lønnsomhet på alle produkter. Samtidig foretas det en kvartalsvis evaluering av erstatningsavsetningene.

Risikojustert kapital for forsikringsrisiko i DNB Livsforsikring beregnes som det potensielle behovet for å styrke de forsikringsmessige avsetningene som følge av endringer i levealder, dødelighet og uførhet. Risikojustert kapital for skadeforsikringsrisiko beregnes med utgangspunkt i Finanstilsynets stresstest for beregning av totalrisiko og blir i tillegg justert mot DNBs sikkerhetsnivå.

Tabellen viser kapitaldekning og solvensmarginkapital for DNB Livsforsikring.

KAPITALDEKNING OG SOLVENSMARGINKAPITAL [1)] — DNB LIVSFORSIKRING-KONSERNET

Beløp i millioner kroner	3.12. 2013	30.09. 2013	30.06. 2013	31.03. 2013	31.12. 2012	30.09. 2012	30.06. 2012	31.03. 2012
Kapitaldekning [2)]								
Tellende ansvarlig kapital	17 889	16 048	15 931	15 875	16 021	14 647	14 597	14 633
Kapitaldekning (%)	19,7	17,8	17,2	16,8	16,7	14,7	14,7	14,1
Kjernekapital	16 780	14 942	14 817	14 781	14 947	13 492	13 414	13 474
Kjernekapital (%)	18,5	16,5	16,0	15,6	15,6	13,6	13,5	13,0
Risikovektet volum	90 843	90 358	92 573	94 456	96 035	99 945	99 516	103 690
Solvensmarginkapital [3)]								
Solvensmarginkapital	20 946	19 067	18 895	18 847	19 007	17 630	17 596	17 703
Solvensmarginkapital utover minstekravet	10 100	8 677	8 678	9 121	9 263	7 859	8 041	8 121
Solvensmarginkapital i prosent av kravet til solvensmarginkapital (%)	207	184	185	194	195	180	184	185

1) Utarbeidet i samsvar med gjeldende regelverk for livsforsikringsselskaper. Det forventes nye regler ved innføringen av Solvens II.
2) Kapitaldekningsreglene regulerer forholdet mellom selskapets ansvarlige kapital og investeringsrisikoen på aktivasiden av balansen. Livsforsikringsselskapene er underlagt et minimumsnivå for kapitaldekning på 8 prosent.
3) Solvensmarginkapitalen måles mot solvensmarginkravet, som er knyttet opp til selskapets forsikringsmessige forpliktelser på passivasiden av balansen. Solvensmarginkapital for norske livsforsikringsselskaper er regulert i forskrift om beregning av solvensmarginkrav og solvensmarginkapital, fastsatt av Finansdepartementet 19. mai 1995.

OPERASJONELL RISIKO

UTVIKLING I OPERASJONELL RISIKO I 2013

I 2013 er det registrert 689 hendelser mot 806 hendelser i 2012. Netto tap i kroner utgjorde samlet nær 375 millioner mot 192 millioner kroner 2012. Av hendelsene refererer fire hendelser seg til enkeltsaker med tap utover 10 millioner kroner. Samlet sett anses tapsnivået å være innenfor akseptable grenser.

Konsernets IT-driftssituasjon har over tid vært krevende. Det er iverksatt omfattende tiltak, herunder utkontraktering av tjenesterfor å redusere risikoen.

GENERELT OM OPERASJONELL RISIKO

Operasjonell risiko er risikoen for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil, eller eksterne hendelser. Operasjonell risiko er ikke, ulikt de fleste øvrige risikoformer, en risiko som normalt gir høyere forventet avkastning ved høyere risiko. Lav operasjonell risiko kjennetegnes ved at konsernet har få og små operasjonelle tapshendelser. De årlige operasjonelle tapene skal ikke slå markant ut i konsernets egenkapitalavkastning.

Hvitvaskings- og sanksjonsrisiko er knyttet opp mot et krevende eksternt regelverk og økende risiko, blant annet som følge av mer kriminalitet på tvers av landegrenser. Omfanget av nytt eller endret eksternt regelverk er stort. For DNB betyr dette strenge krav til opplæring, løpende oppfølging av kunderelasjoner samt systemutvikling for elektronisk kontroll og analyse.

DNB-konsernet rapporterer operasjonell risiko hovedsakelig etter sjablongmetoden og for noen mindre enheter etter basismetoden.

STYRING OG MÅLING AV OPERASJONELL RISIKO

DNB har vedtatt en konsernretningslinje for operasjonell risikostyring. Operasjonell risiko skal være lav, og styringen skal sikre at risikoen for uønskede tap reduseres.

Enhver leder er ansvarlig for å kjenne og styre operasjonell risiko innenfor eget ansvarsområde. Dette gjøres gjennom kvalitetssikring og risikovurderinger både av den løpende drift, av alle vesentlige endringer i virksomheten og av spesielt kritiske prosesser. Når vurderingene viser behov for forbedringstiltak, blir disse fulgt opp særskilt. For å begrense konsekvensene av alvorlige hendelser, som for eksempel driftsstans, er det utarbeidet beredskaps- og kontinuitetsplaner.

I alle områdene er det etablert miljøer som skal støtte ledelsen i styringen av operasjonell risiko innenfor eget ansvarsområde. Funksjonen inngår i de respektive stabsmiljøene i områdene for å sikre uavhengighet i forhold til forretningsdriften. Arbeidet omfatter også tilrettelegging for å påse at virksomheten drives i samsvar med lover og regler (compliance). All rapportering skjer todelt, både gjennom egen linjeorganisasjon og gjennom konsernets sentrale risikomiljø. Det sentrale arbeidet med styring av operasjonell risiko og compliance er organisert i en egen enhet innenfor Risikostyring konsern.

ANTALL HENDELSER

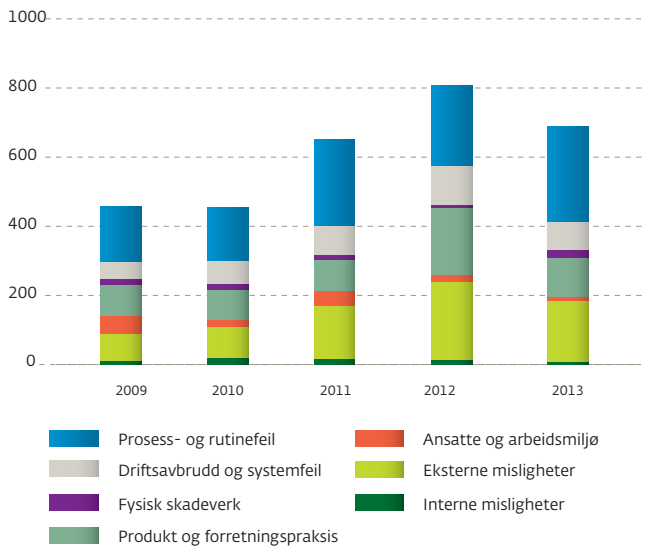

TAP

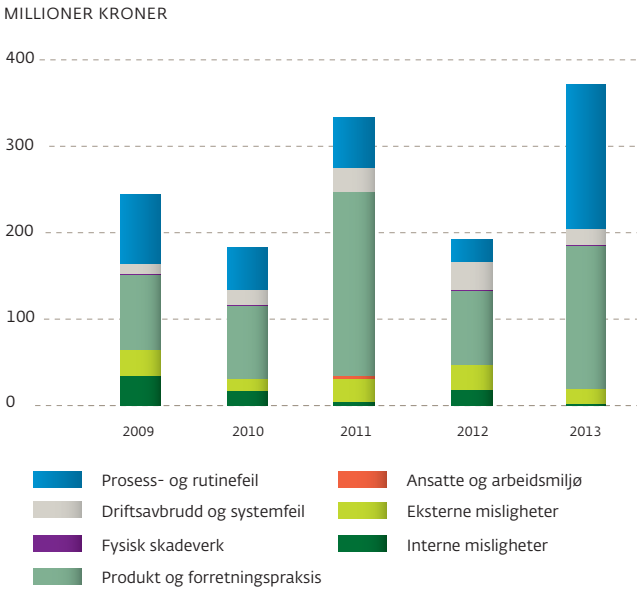

Konsernets forsikringsdekninger inngår som et element i styringen av operasjonell risiko. Forsikringer kjøpes for å begrense de økonomiske konsekvensene av uønskede hendelser som skjer til tross for etablerte sikkerhetsrutiner og andre risikoreduserende tiltak. Forsikringsprogrammet inkluderer blant annet det rettslige erstatningsansvaret konsernet kan møte knyttet til virksomheten.

Uønskede hendelser som gir, eller kunne gitt, økonomisk tap for konsernet, representerer verdifull informasjon og læring om nødvendige forbedringsbehov. Operasjonelle hendelser som gir konsernet et tap på mer enn 50 000 kroner, og nestenhendelser med et potensielt tap på over 100 000 kroner registreres i konsernets hendelsesdatabase. Hendelsene rapporteres og følges opp løpende. Compliancebrudd (brudd på lover og regler) registreres i databasen uavhengig av økonomisk tap.

Styret holdes oppdatert på status for operasjonell risiko gjennom konsernets kvartalsvise risikorapport. Videre holdes styret oppdatert om konsernets operasjonelle risiko i den årlige statusrapporten om styring og kontroll av operasjonell og forretningsmessig risiko. I statusrapporten gis en presentasjon av de mest vesentlige konsernovergripende risikoene med tilhørende forbedringstiltak. I tillegg gis en detaljert kvalitativ egenevaluering i forhold til de ambisjoner som konsernet har innenfor viktige områder for risikostyring og kvalitet.

DNB gjennomfører i henhold til forskrift, årlig vurdering av konsernets operasjonelle risiko. Hver enhet i DNB er forpliktet til å gjennomføre og dokumentere en konkret risikovurdering av den operasjonelle risikoen knyttet til enhetens drift. Analysen danner grunnlaget for risikoreduserende tiltak. For 2013 ble det rapportert god kvalitet i drift, styring og kontroll i alle områder. Antall rapporterte hendelser knyttet til operasjonell risiko var lavere enn året før. De samlede tapene i 2013 var noe høyere enn i 2012, men fremdeles på et lavt nivå. Det er en tiltagende ekstern trussel for angrep mot DNBs informasjonssystemer via internett. Tiltak for å forbedre stabilitet i IT-driftsleveransen vil bli gitt høy prioritet i 2014.

Fra og med 2013 har operasjonell risiko inngått som et delelement i risikoappetittrammeverket. I 2014 inngår IT driftsstabilitet i risikoappetitt rammeverket som et eget punkt.

FORRETNINGSRISIKO

UTVIKLING I FORRETNINGSRISIKO I 2013

Utviklingen i den kvantifiserte forretningsrisikoen i 2013 var relativt stabil med en mindre økning som følge av økte forretningsvolumer og inntekter. Konsernets omdømme var i henhold til de indikatorene som følges for dette, opprettholdt på godt nivå og lå ved utgangen av 2013 på samme nivå som ett år tidligere. Det var en midlertidig svekkelse i første halvår som følge av Høyesteretts avgjørelse i saken om strukturerte spareprodukter (Røeggensaken) og rentehevninger i forbindelse med økte regulatoriske kapitalkrav.

Gjennom 2013 er det kommet en lang rekke avklaringer av regulatoriske forhold. EU vedtok gjennomføringen av Basel III for bankvirksomheten gjennom et direktiv (CRD IV) og en forordning (CRR) som begge er gjort gjeldende fra 1. januar 2014. EU har også besluttet solvens II regelverket for forsikringsvirksomheten som antas å tre i kraft fra 1. januar 2016.

Reglene vil i all hovedsak også bli gjort gjeldende for Norge gjennom EØS-avtalen. Norske myndigheter har valgt en tidligere innføring av en rekke krav på kapitalområdet enn det som følger av EUs tidsplan, og har valgt midlertidige løsninger som delvis synes i utakt med EUs regelverk. Det er usikkert når EUs regelverk formelt vil bli en del av EØS-avtalen. Det er dermed uklart i hvilken utstrekning og når de norske kravene vil kunne få effekt på utenlandske bankers virksomhet i Norge.

Det synes avklart at det ikke vil bli en harmonisert nordisk gjennomføring av Basel III som omfatter kapital- og likviditetskrav for banker. Risikoen har økt for at norske banker vil få rammebetingelser som gir konkurranseulemper i det norske markedet sammenlignet med filialer og datterbanker av utenlandske finanskonsern.

GENERELT OM FORRETNINGSRISIKO

Forretningsrisiko er risiko for tap på grunn av endringer i eksterne forhold som markedssituasjonen eller myndighetenes reguleringer. Slik risiko inkluderer tap av inntekter som følge av svekket omdømme.

Forretningsrisiko gir seg uttrykk i en uventet svekkelse i resultatet. Det kan skyldes konkurrenter som introduserer nye produkter eller andre endringer i konkurransesituasjonen, myndighetsreguleringer eller negativ medieomtale. Tap oppstår dersom konsernet ikke makter å tilpasse kostnadsbasen til slike endringer.

Negativ medieomtale kan være en konsekvens av andre risikoformer, men behandles i DNB som forretningsrisiko. Et svekket omdømme kan ramme alle forretningsområder, uavhengig av hvor i konsernet, eller finansbransjen for øvrig, den opprinnelige hendelsen oppstod.

STYRING OG MÅLING AV FORRETNINGSRISIKO

God strategisk planlegging er det viktigste verktøyet for å redusere forretningsrisikoen. Forretningsrisiko påvirkes positivt gjennom et aktivt forhold til samfunnsansvar og det etiske regelverket for de ansatte.

Omdømmerisiko blir styrt gjennom policyer og forretningsaktiviteter, inkludert compliance. Omdømmerisiko følges opp gjennom overvåkning av medieomtale, mens konkurransesituasjonen følges opp gjennom analyser av markedsutviklingen og utviklingen i markedsandeler.

Konsernet har utviklet en modell for beregning av forretningsrisiko per forretningsområde. Modellen er basert på historiske svingninger i inntekter og kostnader. En høy inntektsvolatilitet øker risikonivået og dermed også risikojustert kapital. Motsatt vil stor grad av fleksibilitet i kostnadsstrukturen redusere risikojustert kapital.

LIKVIDITETSRISIKO OG BALANSESTYRING

UTVIKLING I LIKVIDITETSRISIKO I 2013

DNB har i løpet av året holdt seg godt innenfor de kortsiktige og langsiktige rammene for likviditetsrisiko.

De kortsiktige markedene for innlån har vært gode for banker med god kredittrating gjennom hele året. DNB har hatt god tilgang til finansiering med kortere løpetider. Generelt er dette markedet blitt mindre selektivt og det er et økende antall banker som er blitt ansett som finansielt sterke og som har hatt god tilgang til kapital.

Også i markedene for langsiktig finansiering har tilgangen vært stabil gjennom året. Samtidig har prisene på langsiktig finansiering forbedret seg noe siden inngangen av året. Første halvår var preget av betydelige kvantitative lettelser fra den japanske sentralbanken, samt reduksjon i styringsrenten fra den europeiske sentralbanken. Den gode utviklingen i markedene snudde mot sommeren da det ble kjent at den amerikanske sentralbanken ville vurdere å trappe ned de såkalte kvantitative lettelsene så tidlig som i juni. Dette medførte noe uro i markedet og stigende priser.

Andre halvår bar preg av spekulasjoner rundt når Fed ville starte nedtrappingen av de kvantitative lettelsene. Til tross for denne usikkerheten har prisene vært stabilt nedadgående og aktiviteten i markedet høy, også fra sør-europeiske utstedere. Dette understøttes av tegn til bedring både i den amerikanske og europeiske økonomien.

LANGSIKTIG FINANSIERING, FORFALLSPROFIL

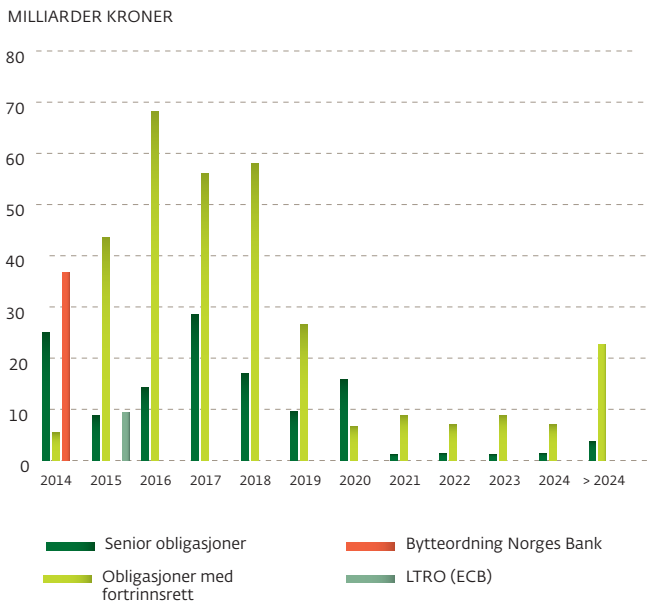

DNB tok opp totalt 80 milliarder kroner i langsiktig finansiering i 2013. Av dette utgjorde obligasjoner med fortrinnsrett 60 milliarder, mens 13 milliarder og 8 milliarder bestod av henholdsvis ordinær senior gjeld og ansvarlig lån.

DNB søker å opprettholde en jevn forfallsprofil for senior obligasjoner og obligasjoner med fortrinnsrett over de neste fem årene. Grafen viser forfallsprofilen ved utgangen av 2013.

GENERELT OM LIKVIDITETSRISIKO

Likviditetsrisiko er risikoen for at konsernet ikke er i stand til å kunne innfri sine forpliktelser ved forfall, samt risikoen for at konsernet ikke klarer å møte sine likviditetsforpliktelser uten at kostnaden ved dette øker dramatisk. Ut fra et bredere perspektiv inneholder likviditetsrisiko også risikoen for at konsernet ikke er i stand til å finansiere økninger i eiendeler etter hvert som refinansieringsbehovet øker.

I tråd med bankens virksomhet for øvrig skal likviditetsrisikoen være lav og underbygge bankens finansielle styrke og evne til å stå imot ulike hendelser og utviklingstrekk. Dette innebærer at banken skal tilstrebe en balansesammensetning som gjenspeiler likviditetsrisikoprofilen til en internasjonal bank med langsiktig kredittrating på Aa-nivå fra anerkjente ratingselskaper.

STYRING OG MÅLING AV LIKVIDITETSRISIKO

Styret foretar jevnlige gjennomganger av bankens likviditetsrisiko og fastsetter rammer og retningslinjer. Rammenes størrelse behandles av styret årlig eller oftere ved behov.

Organiseringen av bankens likviditetsstyring er underlagt en klar fullmakts- og rapporteringsstruktur, og er i samsvar med forskriften om forsvarlig likviditetsstyring. Videre skiller banken mellom premissgivende og utøvende enheter. I all hovedsak er premissgivende enheter organisert i Konsernfinans og Risikostyring konsern, mens utøvende enheter er organisert i Markets og rapporterer til konserndirektør i Markets.

Prinsipper og rammer for likviditetsstyring foreslås av enheten Kapital- og Balansestyring. Risikorammene evalueres, tiltres og overvåkes av Risikostyring konsern, som blant annet påser at disse er i samsvar med konsernets risikoappetitt, før de legges fram for beslutende organer. Ansvaret for planlegging og gjennomføring av langsiktige innlån er lagt til enheten IR/kapitalanskaffelse. Treasury har ansvar for tilpasningen av konsernets samlede, kortsiktige likviditetsrisiko og for at likviditetsbehovet holdes innenfor de kortsiktige rammene. Enheten har også det operative ansvaret for lange obligasjonsinnlån i kroner. Balansestyringsutvalget, ALCO, er rådgivende

organ for konserndirektørene for Risikostyring og Finans i DNB vedrørende prinsipper og metoder for måling av likviditetsrisiko.

DNB Bank-konsernet styrer sin likviditet samlet ved at DNB Bank ASA har ansvar for finansieringen av datterselskaper og filialer og datterbanker i utlandet. Likviditetsrisikoen styres gjennom både kortsiktige rammer og et langsiktig styringsmål. Kortsiktige rammer begrenser netto refinansieringsbehov innenfor én uke, én måned og tre måneder, og det langsiktige styringsmålet setter krav til hvor stor andel av utlånene og andre illikvide eiendeler som skal være finansiert av stabile kilder som kundeinnskudd eller innlån med minimum 12 måneders restløpetid. Rammene for likviditetsrisiko begrenser bankens avhengighet av kortsiktige innlån fra penge- og kapitalmarkedene i inn- og utland.

Likviditetsstyring i DNB innebærer opprettholdelse av en bred innskudds- og innlånsbase fra så vel person- som bedriftskunder samt en diversifisert finansiering av virksomheten for øvrig. Som ledd i dette er det etablert låneprogrammer i ulike markeder. Ordinær seniorfinansiering gjøres i hovedsak gjennom det europeiske European Medium Term Note-programmet på 45 milliarder euro. I tillegg er det også etablert seniorprogrammer i amerikanske dollar og japanske yen. Det er videre etablert sertifikatprogrammer i USA og i Europa på henholdsvis 18 milliarder amerikanske dollar og 15 milliarder euro. I tillegg er de kortsiktige finansieringskildene ytterligere diversifisert gjennom et såkalt Yankee CD-program på 12 milliarder amerikanske dollar, der lånesertifikater utstedes av DNBs filial i New York. I markedet for obligasjoner med fortrinnsrett (Covered Bonds) er det i tillegg til et europeisk låneprogram etablert låneprogrammer både i USA og i Australia.

Obligasjoner med fortrinnsrett er et viktig instrument for langsiktig innlåning. Obligasjonene utstedes av bankens datterselskaper DNB Boligkreditt AS og DNB Næringskreditt AS, hvor investorene gis sikkerhet i selskapenes porteføljer av henholdsvis bolig- og næringseiendomslån. Gjennom finansuroen har obligasjoner med fortrinnsrett vist seg som et mer robust og betydelig rimeligere innlånsinstrument enn ordinære obligasjonslån. I årene framover vil DNB fortsatt ta sikte på å dekke en stor andel av det langsiktige innlånsbehovet gjennom utstedelse av obligasjoner med fortrinnsrett.

Som ledd i den løpende likviditetsstyringen har DNB Bank behov for å disponere en beholdning av verdipapirer som kan benyttes på flere måter for å regulere konsernets behov for likviditet og som grunnlag for sikkerhetsstillelser for virksomhet innen de hovedvalutaer der banken er aktiv. Verdipapirene benyttes blant annet som sikkerhet for kortsiktige lån i en rekke sentralbanker og er grunnlag for likviditetsbuffere for oppfyllelse av regulatoriske krav. Banken dekker behovet for verdipapirer ved å eie obligasjoner av beste kredittkvalitet.

DNB vektlegger å ha gode relasjoner til et stort antall internasjonale investorer og banker, samt å gjøre konsernet kjent i de internasjonale kapitalmarkedene.

Likviditetsrisiko blir styrt og målt ved hjelp av flere målemetoder, ettersom ingen metode alene kan kvantifisere denne type risiko. Metodene inkluderer oppfølging av refinansieringsbehov, balansenøkkeltall, gjennomsnittlig restløpetid samt framtidig innlåningsbehov. DNB benytter også stresstester der man simulerer likviditetseffekten av at bankens internasjonale kredittrating svekkes som følge av en eller flere negative hendelser. Resultatet av slike stresstester inngår i informasjonsgrunnlaget for bankkonsernets beredskapsplan for likviditetsstyring under en finansiell krise.

Fra og med 2012 ble det vedtatt en endring i rammestrukturen

GJENNOMSNITTLIG LØPETID PÅ OBLIGASJONSPORTEFØLJEN, SENIOR GJELD OG COVERED BONDS

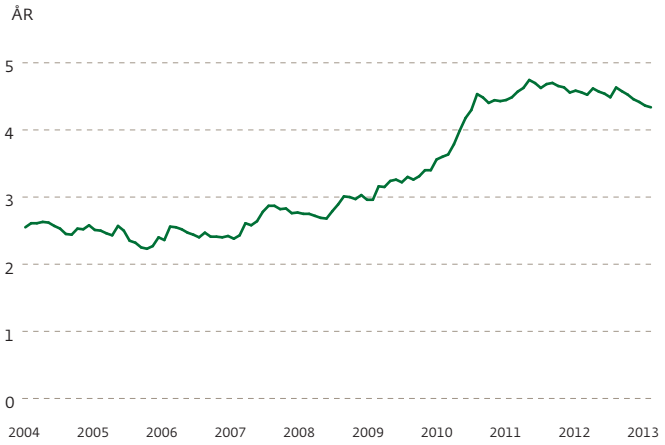

INNSKUDD FRA KUNDER OG INNSKUDDSDEKNING

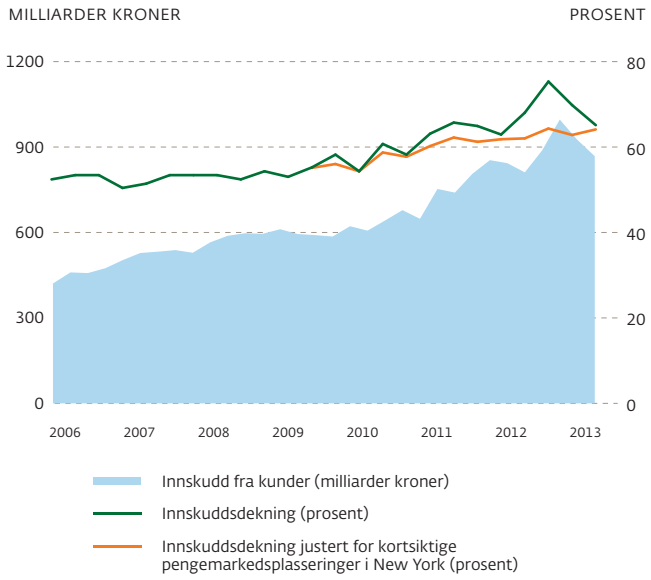

LIQUIDITY COVERAGE RATIO (LCR)

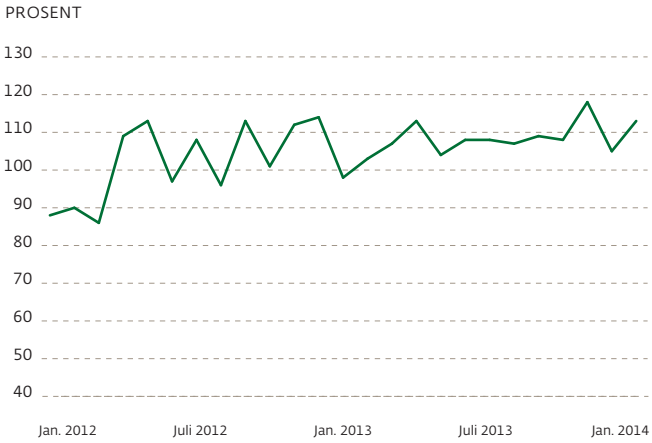

for likviditetsrisiko slik at denne er i samsvar med strukturen i Basel III-regelverket. Disse rammene inngår også i konsernets fastsatte risikoappetitt sammen med innskuddsdekning. Kortsiktige og langsiktige rammer for likviditetsrisiko måles ved de nye internasjonale standardene.

Det kortsiktige likviditetsrisikomålet, Liquidity Coverage Ratio (LCR), har holdt seg stabilt over 100 prosent i 2013. Beregningene er basert på Basel-komiteens definisjon av LCR per desember 2010. Ved utgangen av 2013 viste LCR totalt 106,9 prosent, samt 108,6 og 186,9 prosent for henholdsvis euro og US dollar.

Banken vurderer jevnlig forutsetningene som likviditetsstyringen bygger på. Dette omfatter vurderinger av om eiendeler som er klassifisert som likvide, kan realiseres eller belånes i henhold til forutsetningene som er lagt til grunn, samt i hvilken grad antagelsene om stabilitet i finansieringen er realistiske i en bankspesifikk krise eller i en situasjon med svikt i markedene.

LIKVIDITETSPORTEFØLJEN

Likviditetsporteføljen, som består av en internasjonal og en norsk del, benyttes for å regulere konsernets behov for likviditet og som grunnlag for sikkerhetsstillelser for likviditetsoperasjoner i ulike valutaer. Verdipapirene benyttes blant annet som sikkerhet for kortsiktige og langsiktige lån i en rekke sentralbanker, og er grunnlag for likviditetsbuffere for oppfyllelse av regulatoriske krav. En andel av den internasjonale likviditetsporteføljen er klassifisert som «holdes-til-forfall» med verdsetting til amortisert kost og eventuelt nedskriving hvis det foreligger objektive indikasjoner på verdifall. Fra og med 2011 ble nye plasseringer gjort i LCR-godkjente verdipapirer, bokført som en tradingportefølje.

Per utgangen av 2013 utgjorde den internasjonale likviditetsporteføljen 145,4 milliarder kroner, hvorav tradingporteføljen utgjorde 81,7 milliarder. Ved utgangen av 2013 hadde 94,7 prosent av verdipapirene i porteføljen AA-rating eller bedre.

Den norske likviditetsporteføljen består i hovedsak av norske statspapirer, og utgjorde ved utgangen av 2013 70,1 milliarder kroner inkludert 19,1 milliarder i obligasjoner med fortrinnsrett.

Bankens plasseringer i verdipapiriseringer ligger i den overnevnte hold-til-forfall porteføljen. Det foretas ingen nye plasseringer i denne porteføljen. Porteføljen overvåkes sammen med de øvrige verdipapirporteføljene i Markets og det gjøres løpende målinger av markedsrisiko i form av å beregne effekten på porteføljeverdien av 1 basispunkt endring i spreadnivå. Videre gjøres en løpende oppfølging og rapportering av utviklingen i kredittrating på de underliggende papirene. Porteføljen verdsettes til amortisert kost og nedskrives hvis det foreligger objektive indikasjoner på verdifall.

INTERNASJONAL ANDEL AV LIKVIDITETSPORTEFØLJEN VED UTGANGEN AV 2013 FORDELT PÅ RATINGKATEGORIER

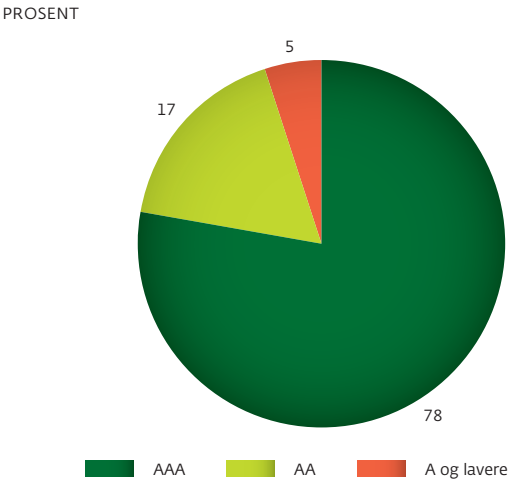

INTERNASJONAL ANDEL AV LIKVIDITETSPORTEFØLJEN VED UTGANGEN AV 2013 FORDELT PÅ LAND

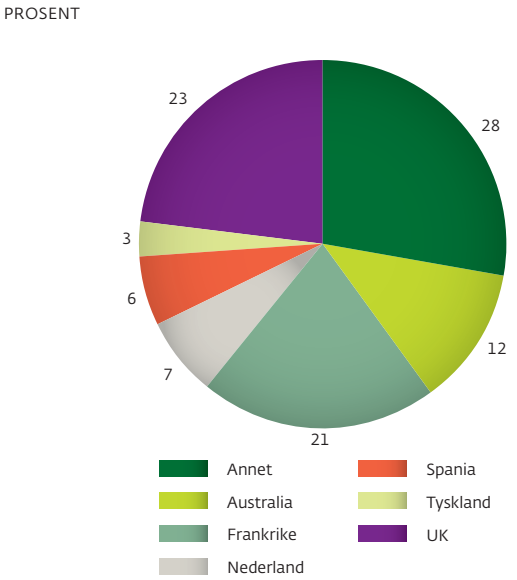

Internasjonal tradingportefølje
Ved utgangen av 2013 utgjorde trading porteføljen 81,7 milliarder kroner, og 24 prosent av porteføljen bestod av statsobligasjoner (Level 1) og resten av porteføljen bestod av covered bonds. Porteføljen har en løpetid på 2,9 år og verdien av ett basispunkt spreadendring utgjorde 23,6 millioner kroner ved utgangen av 2013. Av porteføljen har 85,9 prosent AAA-rating, og resten har AA-rating. Nedenfor vises sammensetningen i porteføljen og geografisk fordeling.

Internasjonal holdes-til-forfall portefølje
Porteføljen utgjorde 63,7 milliarder kroner ved utgangen av 2013 og 68 prosent av verdipapirene i porteføljen hadde en AAA-rating, mens 20 prosent hadde en AA-rating. Det var ingen syntetiske verdipapirer i porteføljen. Det var ingen plasseringer i amerikanske sub-prime obligasjoner eller Collateralised Debt Obligations (CDO). Porteføljen har en gjennomsnittlig løpetid på 2,5 år, og verdien av ett basispunkt spreadendring utgjorde 15,7 millioner kroner ved utgangen av 2013. Nedenfor vises sammensetningen av porteføljen ved utgangen av 2013.

Alle papirene er ratet av minst ett av ratingselskapene S&P, Moodys eller Fitch.

I kapitaldekningsberegningen er porteføljen rapportert som investering i verdipapirisering. Fra og med tredje kvartal 2010 har porteføljen blitt rapportert etter IRB. Konsernet har ikke andre porteføljer eller engasjementer som er risikoavdekket gjennom verdipapirisering.

Det har ikke skjedd vesentlige endringer i porteføljen eller blitt foretatt nye verdipapiriseringsaktiviteter siden forrige rapportering.

DNB-KONSERNET

INTERNASJONAL OBLIGASJONSPORTEFØLJE HOLDES-TIL-FORFALL	Prosent 31.12.13	Millioner kroner 31.12.13	Prosent 31.12.12	Millioner kroner 31.12.12
Aktivaklasse:				
Forbrukerkreditt	0	12	0	144
Pantesikrede boliglån	55	35 103	58	41 580
Bedriftslån	0	55	1	690
Statsrelatert	45	28 516	41	29 231
Sum internasjonal obligasjonsportefølje, nominelle verdier	100	63 686	100	71 645
Periodiserte renter, inklusive nedskrivninger		(599)		(814)
Sum internasjonal obligasjonsportefølje holdes til forfall	**100**	**63 087**	**100**	**70 831**

INTERNASJONAL TRADINGPORTEFØLJE, SAMMENSETNING VED UTGANGEN AV 2013

PROSENT

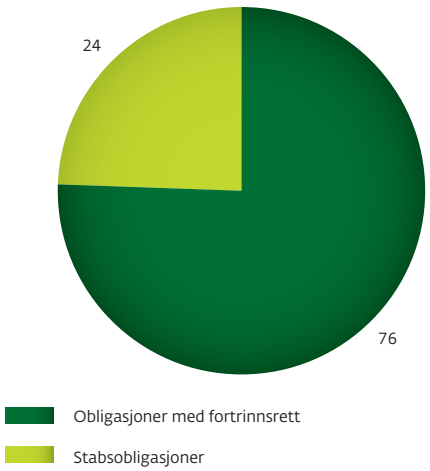

INTERNASJONAL TRADINGPORTEFØLJE FORDELT PÅ LAND VED UTGANGEN AV 2013

PROSENT

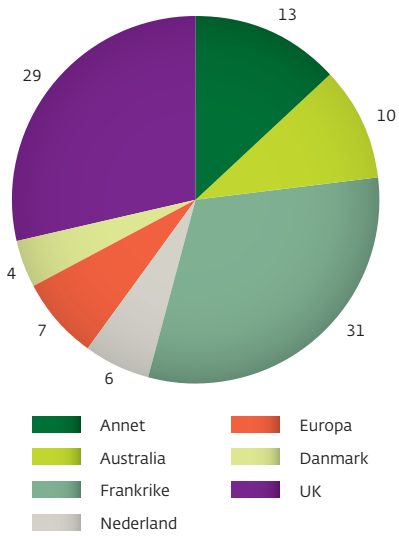

INTERNATIONAL HTF LIKVIDITETSPORTEFØLJE VED UTGANGEN AV 2013 FORDELT PÅ RATINGKATEGORIER

PROSENT

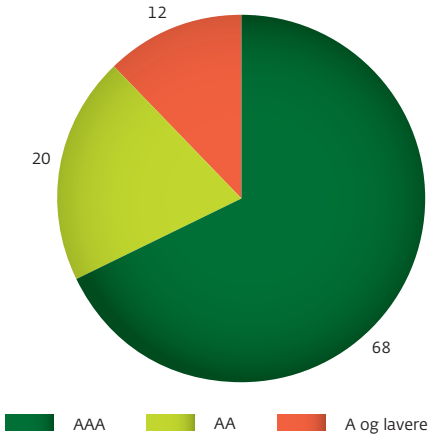

INTERNASJONAL HTF LIKVIDITETSPORTEFØLJE VED UTGANGEN AV 2013 FORDELT PÅ LAND

PROSENT

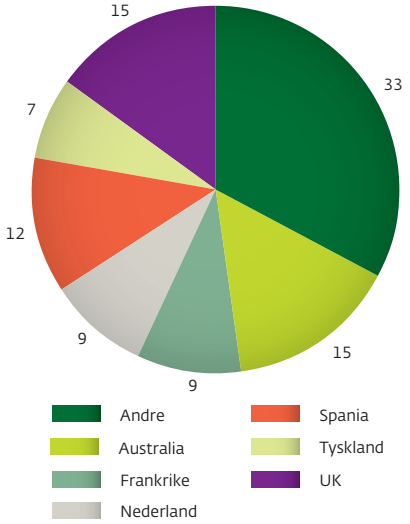

INTERNASJONAL OBLIGASJONSPORTEFØLJE HOLDES-TIL-FORFALL

DNB - KONSERNET

I millioner kroner	EAD 31.12.13	RWA 31.12.13	EAD 31.12.12	RWA 31.12.12
Rating				
AAA	42 494	2 615	49307	3 659
AA	8 272	238	9098	771
A+	1 872	397	396	42
A	107	11	1374	175
A-	876	111	4015	851
BBB+	2 375	881	1672	620
BBB	1 254	798	1033	657
BBB-	2 990	3 170	1562	1 656
BB+	849	2 250	858	2 273
BB	425	1 915	752	3 389
BB-	410	2 822	0	0
Lavere enn BB-	1 163	14 541	765	9 568
Sum	**63 087**	**29 749**	**70 831**	**23 660**

Likviditetsporteføljen i Eksportfinans

DNB Bank ASA har en eierandel i Eksportfinans på 40 prosent. I kapitaldekningsberegningene for DNB bankkonsernet og DNB konsernet tas 40 prosent av selskapets risikovektede volum med i konsolideringen. Eksportfinans' obligasjonsportefølje rapporteres etter standardmetoden. DNBs andel av porteføljen fordeler seg slik:

LIKVIDITETSPORTEFØLJE I EKSPORTFINANS

Millioner kroner	Statskasse-veksler eller tilsvarende	Verdipapir-handel	Andre verdipapirer	Sum
Klassifisering				
AAA		389		389
AA+ til AA-		231		231
A+ til A-		374	63	437
Lavere enn A-		1 102	833	1 935
Ingen internasjonal klassifisering			56	56
Totalt		**2 097**	**951**	**3 048**

INFORMASJON OM DNBs GODTGJØRELSESORDNING

Informasjon om DNBs godtgjørelsesordning
Forskrift om godtgjørelsesordninger i finansinstitusjoner m.v. fastsatt av Finansdepartementet 1. desember 2010, fastsetter at foretaket skal offentliggjøre informasjon om hovedprinsippene for fastsettelse av godtgjørelse, kriterier for fastsettelse av eventuell variabel godtgjørelse,

samt kvantitativ informasjon om godtgjørelse til ledende ansatte, til ansatte med arbeidsoppgaver av vesentlig betydning for foretakets risikoeksponering, til ansatte med kontrolloppgaver og tillitsvalgte med tilsvarende godtgjørelse. Informasjonen i denne noten, herunder styrets erklæring om fastsettelse av lønn og annen godtgjørelse til ledende ansatte inntatt nedenfor, utgjør slik informasjon som følger av godtgjørelsesforskriften.

Konsernretningslinjer for belønning i DNB-konsernet gjelder total belønning for alle fast ansatte i DNB-konsernet. Retningslinjene omfatter monetær belønning (fastlønn, kort- og langsiktige insentiver), ansattegoder (pensjon, personalforsikring og øvrige ansattegoder) samt utvikling og karriere (kurs og utviklingsprogrammer, karriereprogrammer og annen ikke-monetær belønning).

Retningslinjene fastsetter at total belønning skal gis på bakgrunn av en helhetlig vurdering av konsernets resultater samt enhetens og den enkelte ansattes bidrag til verdiskaping. Total belønning skal utformes slik at den ikke bidrar til å påføre konsernet uønsket risiko. Belønningen skal være konkurransedyktig, men samtidig kostnadseffektiv for konsernet.

Retningslinjene fastsetter videre at monetær belønning skal bestå av fastlønn, samt en variabel del der det er hensiktsmessig. Fastlønn skal være en godtgjørelse for det ansvar, krav og kompleksitet som er knyttet til stillingen, mens variabel lønn skal stimulere til gode prestasjoner og ønsket adferd.

DNB har siden 2011 hatt egne konsernretningslinjer for variabel godtgjørelse for å sikre etterlevelse av godtgjørelsesforskriften. Herunder

er det vedtatt særskilte retningslinjer for variabel godtgjørelse til ledende ansatte, ansatte med arbeidsoppgaver av vesentlig betydning for foretakets risikoeksponering (risikotagere) samt ansatte som er ansvarlige for uavhengige kontrollfunksjoner. De særskilte retningslinjene skal bidra til å motvirke overdreven risikotaging og fremme en sunn og effektiv risikohåndtering.

Variabel godtgjørelse i DNB skal fremme langsiktig lønnsomhet og bestemmes ut fra måltall basert på finansielle og ikke-finansielle mål. I tillegg skal det skje en helhetlig vurdering basert på blant annet etterlevelsen av konsernverdier og ledelsesprinsipper. De variable godtgjørelsesordningene skal dokumenteres i en prosess bestående av etablering, oppfølging og evaluering av mål og måloppnåelse, og en prosess for eventuell tildeling og utbetaling av variabel godtgjørelse.

Styret vil legge følgende retningslinjer for kompensasjon frem for avstemming på generalforsamlingen i henhold til allmennaksjeloven paragraf 6-16a:

«Styrets erklæring om fastsettelse av lønn og annen godtgjørelse til ledende ansatte

DNBs retningslinjer for fastsettelse av godtgjørelse til konsernsjef og øvrig konsernledelse skal til enhver tid understøtte gjeldende strategi og verdigrunnlag og bidra til å nå konsernets mål. Godtgjørelsen skal fremme adferd som bygger ønsket kultur i forhold til prestasjons- og resultatorientering. Styret har i forbindelse med avgivelsen av denne erklæringen fattet vedtak som innebærer mindre endringer i prinsippene for fastsettelse av variabel godtgjørelse sammenlignet med tidligere avgitte erklæringer.

Beslutningsprosess
Styret i DNB ASA har et kompensasjonsutvalg som består av tre medlemmer: styrets leder, nestleder og ett styremedlem.

Kompensasjonsutvalget skal forberede saker for styret og har i hovedsak ansvar for å:

- Årlig vurdere og foreslå total kompensasjon til konsernsjef
- Årlig utarbeide forslag til mål for konsernsjef
- Etter forslag fra konsernsjef, beslutte kompensasjon og andre personalrelaterte forhold for konserndirektør revisjon
- Være rådgiver for konsernsjef vedrørende kompensasjon og andre vesentlige personalrelaterte forhold for konsernledelsen og eventuelt andre som rapporterer til konsernsjef
- Vurdere andre forhold som bestemt av styret og/eller kompensasjonsutvalget
- Gjennomgå andre personalpolitiske saker som kan antas å innebære stor omdømmerisiko

A. Veiledende retningslinjer for det kommende regnskapsåret
Godtgjørelse til konsernsjef
Den totale godtgjørelse til konsernsjefen består av fastlønn (hovedelement), naturalytelser, variabel godtgjørelse og pensjons- og forsikringsordninger. Den totale godtgjørelsen fastsettes på bakgrunn av en helhetlig vurdering hvor hovedvekten i den variable delen av godtgjørelsen baseres på egenkapitalavkastning og ren kjernekapitaldekning, som skal være konsernets nøkkeltall. I tillegg til de finansielle nøkkeltallene

benyttes måling av konsernets kundetilfredshetsindeks og omdømme. Den helhetlige vurderingen vil i tillegg være knyttet til etterlevelse av konsernets visjon, verdier, etiske retningslinjer og ledelsesprinsipper.

Fastlønnen er gjenstand for årlig vurdering og fastsettes blant annet på bakgrunn av lønnsutviklingen i samfunnet og i finansnæringen.

Variabel godtgjørelse til konsernsjefen fastsettes basert på en helhetlig vurdering av oppnådde resultater på definerte målområder. Variabel godtgjørelse kan maksimalt utgjøre 50 prosent av fastlønn. Konsernsjefen tildeles ingen resultatbaserte ytelser utover nevnte variable godtgjørelse.

Konsernsjefen kan i tillegg til variabel godtgjørelse gis naturalytelser som bilordning, aviser/tidsskrifter og telefon-/kommunikasjonsordninger. Tildeling av naturalytelser skal ha sammenheng med konsernsjefens funksjon i konsernet eller være i tråd med markedsmessig praksis og bør ikke være vesentlig i forhold til konsernsjefens fastlønn.

Styret vil respektere tidligere inngått avtale med konsernsjef hvoretter pensjonsalder er 60 år med en pensjon som utgjør 70 prosent av fastlønn. Dersom ansettelsesforholdet opphører før konsernsjef fyller 60 år, skal han oppebære pensjon fra fylte 60 år med avkorting med 1/14 for hvert hele år som gjenstår til han fyller 60 år. Etter avtalen skal konsernsjef gis etterlønn i to år hvis ansettelsesforholdet avsluttes før fylte 60 år. Dersom konsernsjef inngår i annet ansettelsesforhold i denne perioden, skal det gjøres avkorting i etterlønn med lønn som mottas i det nye ansettelsesforholdet. Tilleggsytelser beholdes i en periode på tre måneder.

Godtgjørelse til øvrige ledende ansatte

Konsernsjefen fastsetter godtgjørelse til ledende ansatte i samråd med styrets leder. Der det er inngått forpliktende avtaler, vil styret overholde disse.

Den totale godtgjørelsen til ledende ansatte består av fastlønn (hovedelement), naturalytelser, variabel lønn og pensjons- og forsikringsordninger. Den totale godtgjørelsen fastsettes ut fra behovet for å gi konkurransedyktige betingelser i de ulike forretningsområdene. Godtgjørelsen skal gjøre konsernet konkurransedyktig i det aktuelle arbeidsmarkedet og skal fremme konsernets lønn-somhet, herunder ønsket inntekts- og kostnadsutvikling. Den totale godtgjørelse skal ta hensyn til DNBs omdømme og sikre at DNB tiltrekker seg og beholder ledende ansatte med ønsket kompetanse og erfaring.

Fastlønnen er gjenstand for årlig vurdering og fastsettes blant annet på bakgrunn av lønnsutviklingen i samfunnet og finansnæringen.

Naturalytelser kan tilbys ledende ansatte i den grad ytelsene har en relevant sammenheng med den ansattes funksjon i konsernet eller er i tråd med markedsmessig praksis. Ytelsene bør ikke være vesentlige i forhold til den ansattes fastlønn.

Konsernretningslinjer for variabel godtgjørelse

DNB har siden 2011 hatt egne konsernretningslinjer for variabel godtgjørelse for å sikre etterlevelse av godtgjørelsesforskriften og Finanstilsynets rundskriv nr 11/2011 om godtgjørelsesordninger i finansinstitusjoner, verdipapirforetak og forvaltningsselskaper for verdipapirfond, datert 21. februar 2011.

DNBs variable godtgjørelsesordning har til hensikt å belønne adferd og påvirke kultur som sikrer langsiktig verdiskaping. Ordningen er utformet i tråd med konsernets generelle retningslinjer for variabel godtgjørelse vedtatt av styrets kompensasjonsutvalg. Konsernsjefen har det helhetlige operative ansvaret for konsernets ordning i samsvar med gjeldende retningslinjer.

For konsernets internasjonale filialer og datterselskaper har respektive nasjonale myndigheter fastsatt lokale lover, forskrifter og retningslinjer. Det vil kunne være juridiske utfordringer i tilfeller hvor det norske regelverket er avvikende i forhold til lokal lovgivning og lokale regler for godtgjørelse i finansinstitusjoner. Konsernet vil i slike tilfeller søke råd hos relevante myndigheter og internasjonal ekspertise for å sikre at praksis er i overensstemmelse med både norske og lokale reguleringer.

Variabel godtgjørelse baseres på helhetlig vurdering av resultater knyttet til definerte målområder for konsernet, enheten og det enkelte individ, samt etterlevelse av konsernets visjon, verdier, etiske retningslinjer og ledelsesprinsipper. Ordningen skal være resultatavhengig uten å være risikodrivende. Videre skal den motvirke overdreven risikotaging samt fremme en sunn og effektiv risikohåndtering i DNB. Det er fastsatt et øvre tak for utbetaling av variabel godtgjørelse (bonus) på inntil 50 prosent av fastlønn for ledende ansatte.

Konsernretningslinjene for variabel godtgjørelse skal sikre at konsernets ordninger motvirker overdreven risikotaging samt bidra til å oppnå og opprettholde en sunn og robust kapitaldekning og langsiktig lønnsomhet. Ordningen skal fremme en sunn og effektiv risikohåndtering i DNB og sikre at samlede godtgjørelser understøtter konsernets strategi og interesser.

Ordningen for variabel godtgjørelse i DNB er global, dog slik at ikke-norske filialer og datterselskaper i tillegg vil være underlagt lokal lovgivning, forskrifter og retningslinjer.

Målstruktur 2014

Styrets kompensasjonsutvalg godkjenner overordnede kriterier, prinsipper og rammer for variabel godtgjørelse. Styrets kompensasjonsutvalg har for 2014 besluttet at egenkapitalavkastning og ren kjernekapitaldekning skal være konsernets nøkkeltall. I tillegg til de finansielle nøkkeltallene benyttes måling av konsernets kundetilfredshetsindeks og omdømme.

Konsernets finansielle måltall er brutt ned til relevante mål for de ulike forretnings-, stabs- og støtteområdene, for i størst mulig utstrekning å understøtte implementering av nye reguleringer knyttet til kapitaldekning og likviditet.

Ovennevnte mål vil være de bærende elementene når variabel godtgjørelse for 2014 skal vurderes og utbetales. Alle finansielle mål er definert og kommunisert til de relevante forretnings-, stabs- og støtteområdene som en del av arbeidet med mål og oppfølging av disse for 2014.

Fastsettelse av variabel godtgjørelse for 2014
Variabel godtgjørelse for 2014 vil fastsettes ut fra en helhetlig vurdering av prestasjoner. Dette vil være en kombinasjon av kvantitativ oppnåelse av fastsatte resultatmål og en kvalitativ helhetlig vurdering av hvordan målene er oppnådd.

Styret vil fastsette en øvre total bonusramme for konsernet basert på oppnåelse av konsernmål, kombinert med en helhetlig vurdering av andre viktige parametre samt konsernets finansielle kapasitet. Denne fordeles videre basert på de enkelte områdenes måloppnåelse og bidrag til konsernets resultat.

Særskilt om ledende ansatte, identifiserte risikotagere og selvstendige kontrollfunksjoner
DNB har utarbeidet og implementert særskilte retningslinjer for identifiserte risikotagere, selvstendige kontrollfunksjoner og ledende ansatte, heretter kalt risikotagere. De særskilte retningslinjene utfyller de generelle konsernretningslinjene for variabel godtgjørelse og er utformet i tråd med godtgjørelsesforskriften.

For risikotagere gjelder følgende hovedprinsipper for variabel godtgjørelse:

- Toårig opptjeningsperiode
- Minimum 50 prosent av opptjent variabel godtgjørelse utbetales utsatt og betinget i DNB-aksjer. Aksjedelen deles i tre deler med bindingstid (utsatt og betinget) med en tredjedel hvert år over tre år. Den utsatte og betingede utbetalingen vil følge godtgjørelsesforskriftens bestemmelser.
- For ansatte som på grunn av ny stilling eller endringer i regelverket kommer inn under regelverkets definisjon av risikotagere, vil man første år kun gjøre en vurdering av prestasjonen for det året. Tilsvarende vil kunne gjelde for risikotagere som endrer stilling der innhold, organisasjonsnivå, risikorammer eller lignende i ny stilling i vesentlig grad avviker fra tidligere stilling.

Pensjoner mv.
Pensjonsordning og eventuell avtale om etterlønn og lignende skal sees i sammenheng med øvrig godtgjørelse og skal gi konkurransedyktige betingelser. Pensjonsordning og sluttvederlag må ikke i sine ulike komponenter eller i sum være egnet til å skade DNBs omdømme.

Som hovedregel inntrer rettigheter til pensjon for ledende ansatte ved fylte 65 år, med muligheter for tilpasninger. I henhold til konsernets ordning for ytelsesbasert pensjon bør rettigheter ikke overstige 70 prosent av fastlønn begrenset oppad til 12 ganger folketrygdens grunnbeløp. Imidlertid vil konsernet respektere tidligere inngåtte avtaler. Med virkning fra 1. januar 2011 ble det etablert en innskuddsbasert pensjonsordning for konsernet begrenset oppad til pensjonsgrunnlag inntil 12 ganger grunnbeløpet. Samtidig ble konsernets ytelsesbaserte pensjonsordning lukket for opptak av nye medlemmer fra 31. desember 2010.

Etterlønnsordninger skal som hovedregel ikke gis. Imidlertid vil konsernet respektere tidligere inngåtte avtaler.

Retningslinjene gjelder generelt for inngåelse av nye avtaler, og omfatter alle ledende ansatte.

DNB

Postadresse:
Postboks 1600 Sentrum
N-0021 Oslo

Besøksadresse:
Dronning Eufemias gate 30
Bjørvika, Oslo

dnb.no